

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (проект)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга перша. ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

[Розділ 1.1. Вихідні положення](#)

[Розділ 1.2. Принципи Кримінального кодексу України](#)

[Розділ 1.3. Значення термінів Кримінального кодексу України](#)

[Розділ 1.4. Дія Кримінального кодексу України в часі, просторі і за колом осіб](#)

Книга друга. ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

[Розділ 2.1. Кримінальне правопорушення. Склад кримінального правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень за їх тяжкістю](#)

[Розділ 2.2. Суб'єкт кримінального правопорушення](#)

[Розділ 2.3. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення](#)

[Розділ 2.4. Незакінчений злочин](#)

[Розділ 2.5. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Причетність до кримінального правопорушення](#)

[Розділ 2.6. Множинність кримінальних правопорушень](#)

[Розділ 2.7. Обставини, що виключають **протиправність** діяння](#)

[Розділ 2.8. Кримінально-правова кваліфікація](#)

Книга третя. ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

[Розділ 3.1. Покарання](#)

[Розділ 3.2. Призначення покарання](#)

[Розділ 3.3. Звільнення від покарання](#)

[Розділ 3.4. Пробація](#)

[Розділ 3.5. Амністія та помилування](#)

[Розділ 3.6. Засоби безпеки](#)

[Розділ 3.7. Реституція та компенсація](#)

[Розділ 3.8. Конфіскація майна та вилучення речі](#)

[Розділ 3.9. Судимість](#)

[Розділ 3.10. Особливості кримінально-правових засобів щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у неповнолітньому або молодому віці](#)

[Розділ 3.11. Кримінально-правові засоби щодо юридичної особи](#)

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Книга четверта. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

[Розділ 4.1. Злочини проти життя людини](#)

[Розділ 4.2. Злочини та проступки проти здоров'я людини](#)

[Розділ 4.3. Злочини та проступки проти права людини на охорону здоров'я](#)

[Розділ 4.4. Злочини проти ментальної та фізичної безпеки людини](#)

[Розділ 4.5. Злочини проти волі і гідності людини](#)

[Розділ 4.6. Злочини та проступки проти статевої свободи та статевої недоторканості](#)

[Розділ 4.7. Злочини та проступки проти сім'ї, дітей та вразливих осіб](#)

[Розділ 4.8. Злочини та проступки проти приватності](#)

[Розділ 4.9. Злочини та проступки проти соціально-економічних прав людини](#)

[Розділ 4.10. Злочини та проступки проти інших особистих прав людини](#)

[Розділ 4.11. Злочини та проступки проти виборчих прав громадян та референдумного права](#)

[Розділ 4.12. Злочини та проступки проти рівноправності та інших політичних прав громадян](#)

Книга п'ята. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА

[Розділ 5.1. Злочини проти безпеки суспільства від діяльності злочинних організацій](#)

[Розділ 5.2. Злочини проти безпеки суспільства від тероризму](#)

[Розділ 5.3. Злочини та проступки проти безпеки об'єктів критичної інфраструктури та впливу небезпечних предметів](#)

[Розділ 5.4. Злочини та проступки проти публічного здоров'я](#)

[Розділ 5.5. Злочини та проступки проти небезпечного впливу на здоров'я людей наркотичних засобів та психотропних речовин](#)

Розділ 5.6.¹ Злочини та проступки проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Розділ 5.6. Злочини та проступки проти безпеки виробництва^{2??}

Розділ 5.7. Злочини та проступки проти екологічної безпеки

Розділ 5.8. Злочини та проступки проти порядку використання землі, її надр, повітря і вод

Розділ 5.9. Злочини та проступки проти рослинного і тваринного світу

Розділ 5.10. Злочини та проступки проти публічного порядку

Розділ 5.11. Злочини та проступки проти культурної спадщини

Розділ 5.12. Злочини та проступки проти моральності

Розділ 5.13. Злочини та проступки проти інформаційної безпеки

Розділ 5.14. Злочини та проступки проти достовірності інформації, що міститься на матеріальних носіях (крім електронних)

Книга шоста. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ФІНАНСІВ І ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розділ 6.1. Злочини та проступки проти власності

Розділ 6.2. Проступки проти інтелектуальної власності

Розділ 6.3. Злочини та проступки проти фінансової системи. «Відмивання» (легалізація) коштів та інші дії з майном, одержаним злочинним шляхом

Розділ 6.4. Злочини та проступки проти порядку господарювання

Розділ 6.5. Злочини та проступки проти інтересів споживачів

Книга сьома. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ДЕРЖАВИ

Розділ 7.1. Злочини проти державної безпеки

Розділ 7.2. Злочини та проступки проти таємниці інформації, що належить державі

Розділ 7.3. Злочини та проступки проти безпеки державного кордону України та порядку перетинання межі тимчасово окупованої території України

Розділ 7.4. Злочини проти правосуддя

Розділ 7.5. Злочини та проступки проти сприяння правосуддю та діяльності органів правопорядку

Розділ 7.6. Злочини та проступки проти порядку виконання судового рішення

Розділ 7.7. Злочини та проступки проти порядку публічної служби

Розділ 7.8. Злочини та проступки проти порядку публічного управління та авторитету держави

Розділ 7.9. Злочини проти порядку призову і мобілізації та проступки проти альтернативної служби і порядку проходження навчальних та спеціальних зборів

Книга восьма. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Розділ 8.1. Злочини та проступки проти порядку підлеглості та військової честі

Розділ 8.2. Злочини та проступки проти порядку проходження військової служби

Розділ 8.3. Злочини та проступки проти порядку користування військовим майном та експлуатації засобів ведення бою

Розділ 8.4. Злочини та проступки проти порядку несення спеціальних служб

Розділ 8.5. Злочини та проступки проти порядку здійснення повноважень військовими службовими особами

Розділ 8.6. Злочини проти порядку несення військової служби у воєнний час

Книга дев'ята. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Розділ 9.1. Геноцид

Розділ 9.2. Злочини проти людяності

Розділ 9.3. Злочин агресії

Розділ 9.4. Воєнні злочини

Розділ 9.5. Злочини проти міжнародного правопорядку

¹ Червоним позначені розділи, ще не написані станом на 30.05.2021. Інші розділи або вже написані та обговорені, або написані і перебувають на обговоренні чи підготовлені для обговорення.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга перша. ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС

Розділ 1.1. ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1.1.1. Кримінальний кодекс

1. Кримінальний кодекс України є єдиним законом України, який на засадах верховенства права регулює суспільні відносини між державою, потерпілими особами та особами, які вчиняють передбачені цим Кодексом діяння, шляхом встановлення:

- а) вичерпного переліку видів та ознак кримінальних правопорушень – злочинів і кримінальних проступків (далі у цьому Кодексі – проступки);
- б) видів і розмірів кримінально-правових засобів;
- в) підстав та умов, за яких ці засоби застосовуються або не застосовуються.

2. Цей Кодекс ґрунтується на Конституції України. Якщо в інших нормативно-правових актах України питання, визначені у частині 1 цієї статті, вирішуються інакше, ніж цим Кодексом, то, з урахуванням положень статті 1.2.8 цього Кодексу, застосовуються положення цього Кодексу.

3. У разі суперечності положень Загальної та Особливої частин цього Кодексу застосовуються положення його Загальної частини.

Стаття 1.1.2. Завдання Кримінального кодексу

1. Кримінальний кодекс має своїм завданням забезпечення правовими засобами прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства, держави і міжнародного співтовариства від кримінальних правопорушень.

2. Завдання Кримінального кодексу досягається шляхом:

- а) стимулювання осіб до правомірної поведінки;
- б) застосування кримінально-правових засобів;
- в) ресоціалізації і реінтеграції осіб, які вчинили злочини.

Стаття 1.1.3. Презумпція знання та стабільність Кримінального кодексу

1. В Україні діє презумпція знання положень Кримінального кодексу.

2. З метою забезпечення знання положень та стабільності Кримінального кодексу:

а) цей Кодекс, а також закони про внесення змін до нього офіційно оприлюднюються в порядку, встановленому законом;

б) зміни до цього Кодексу вносяться виключно шляхом прийняття окремого закону про внесення змін до цього Кодексу, який також може містити положення про зміни до Кримінального процесуального кодексу, Кримінально-виконавчого кодексу;

в) зміни до цього Кодексу вносяться не частіше одного разу протягом календарного року, крім випадків скасування кримінальної відповідальності за діяння або поліпшення правового статусу особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

г) одна і та сама стаття (частина статті, пункт статті) цього Кодексу не може бути змінена раніше, ніж після спливу дванадцяти місяців з дня набрання чинності законом про попередні зміни до неї;

д) зміни до цього Кодексу не можуть набрати чинності раніше, ніж через тридцять днів з дня, наступного за днем їх офіційного оприлюднення. Як виняток, закон, який скасовує кримінальну відповідальність за діяння або поліпшує правовий статус особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, набуває чинності з дня, наступного за днем його офіційного оприлюднення, а закон, яким змінюється розмір розрахункової одиниці, – з 1 січня року, наступного за роком, у якому цей закон був офіційно оприлюднений.

3. Закон про внесення змін до цього Кодексу, що порушує вимоги частини 2 цієї статті, є нечинним.

4. Закон про внесення змін до Кримінального кодексу включається до цього Кодексу з

моменту набрання чинності таким законом.

Розділ 1.2.

ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ

Стаття 1.2.1. Законність

1. Не є кримінальним правопорушенням діяння, не передбачене цим Кодексом.
2. Не можуть бути застосовані кримінально-правові засоби, не встановлені цим Кодексом.
3. Застосування до не врегульованих цим Кодексом відносин його статей про подібні за змістом відносини (аналогія закону) не допускається стосовно:
 - а) видів та ознак кримінальних правопорушень,
 - б) видів та розмірів кримінально-правових засобів і
 - в) підстав, за яких ці засоби застосовуються або не застосовуються.

Стаття 1.2.2. Юридична визначеність

1. Положення цього Кодексу мають відповідати вимогам достатньої чіткості, зрозумілості та передбачуваності, щоб давати особі можливість заздалегідь знати, які діяння є кримінальними правопорушеннями та які кримінально-правові засоби передбачені за їх вчинення.

Стаття 1.2.3. Рівність перед Кримінальним кодексом

1. Всі особи є рівними перед цим Кодексом.
2. Цим Кодексом визначаються особливості кримінально-правових засобів щодо неповнолітніх та молодих осіб, осіб, які досягли 70-річного віку, обмежено осудних осіб, вагітних жінок, іноземців, осіб, які раніше вчинили кримінальне правопорушення, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у співучасті, а також службових осіб.

Стаття 1.2.4. Пропорційність

1. Кримінально-правові засоби є крайніми засобами реагування держави на **протиправні** діяння.
2. Пропорційність є основою класифікації кримінальних правопорушень.
3. Засоби кримінальної відповідальності встановлюються пропорційно до ступеня тяжкості кримінального правопорушення і застосовуються відповідно до ступеня його тяжкості та особи винного.
4. Більш суворий кримінально-правовий засіб встановлюється та застосовується тільки тоді, коли менш суворого засобу недостатньо для виконання завдання цього Кодексу.

Стаття 1.2.5. Індивідуальність

1. Кримінально-правові засоби мають індивідуальний характер. Не допускаються колективна відповідальність і відповідальність за діяння інших осіб.
2. Не вважаються порушенням принципу індивідуальності застосування кримінально-правових засобів до співучасників кримінального правопорушення, а також до юридичних осіб.

Стаття 1.2.6. Гуманізм

1. Цей Кодекс передбачає гуманне обмеження прав і свобод особи, яка вчинила **протиправне** діяння.
2. Цей Кодекс забезпечує визнання та дотримання прав, свобод і законних інтересів потерпілої особи, у тому числі права на реституцію та компенсацію.
3. Покарання та інші кримінально-правові засоби не мають на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.
4. Здійснення прав особою, яка вчинила діяння, передбачене цим Кодексом, не має шкодити правам потерпілої особи та інтересам суспільства.

Стаття 1.2.7. Однократність

1. Особа не може бути піддана покаранню та іншим кримінально-правовим засобам за цим Кодексом більше одного разу за те саме діяння.
2. Не вважається порушенням принципу однократності застосування судом України

покарання та інших кримінально-правових засобів до особи, засудженої іноземним судом за те саме діяння.

Стаття 1.2.8. Сумлінне виконання міжнародних зобов'язань

1. Цей Кодекс має відповідати чинним міжнародним договорам, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Якщо для надання згоди на обов'язковість для України подається міжнародний договір, виконання якого потребує змін до цього Кодексу, то проєкт закону про внесення таких змін вноситься на розгляд Верховної Ради України разом з проєктом закону про ратифікацію (приєднання) і вони приймаються одночасно.

3. Цей Кодекс застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Стаття 1.2.9. Застосування Кримінального кодексу відповідно до його принципів

1. Цей Кодекс застосовується відповідно до принципів, визначених у його статтях 1.2.1 – 1.2.8.

Стаття 1.2.10. Забезпечення відповідності змін до Кримінального кодексу його принципам

1. Проєкт Закону про внесення змін до цього Кодексу розглядається Верховною Радою України за наявності висновку Пленуму Верховного Суду щодо його відповідності вимогам статей 1.2.1–1.2.8 цього Кодексу.

Розділ 1.3. ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ

Стаття 1.3.1. Значення термінів Кримінального кодексу

1. Терміни, вжиті у цьому Кодексі, які мають визначення в іншому законі, застосовуються відповідно до свого нормативного визначення, крім випадків, передбачених частиною 2 цієї статті.

2. У цьому Кодексі відповідні терміни мають таке значення:

1) *базовий ступінь тяжкості злочину* – 1, 3, 5 або 7 ступінь тяжкості злочину, визначений на підставі виду шкоди (статті 2.1.7–2.1.10 цього Кодексу), без урахування ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину, та зазначений у статті книг 4–9 цього Кодексу;

2) *близька особа* – близький родич, член сім'ї (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням) або колишній член сім'ї, якщо:

а) шляхом заподіяння шкоди чи погрози заподіяння шкоди цій особі здійснюється вплив на поведінку потерпілої особи або

б) на користь або в інтересах цієї особи вчинюється кримінальне правопорушення;

3) *боєприпас* – предмет, призначений для здійснення пострілу з вогнепальної переносної ствольної, артилерійської зброї та враження людини чи заподіяння шкоди її здоров'ю або знищення чи пошкодження матеріального об'єкта, включаючи:

а) патрон у комплекті, постріл для гранатомета для вогнепальної переносної ствольної зброї;

б) снаряд у комплекті для артилерійської зброї;

в) складову патрона чи снаряда до вогнепальної переносної ствольної та артилерійської зброї (гільза, капсуль, пороховий заряд, куля чи інший вистрілюваний заряд);

4) *бойова обстановка* – обстановка застосування військової зброї і техніки військовим супротивником або стосовно нього, що розпочинається з отримання наказу про вступ у бій або з фактичного початку бою і закінчується з наказу про припинення бою або з фактичного завершення бою;

5) *вагітна жінка* – жінка від моменту внутрішнього або екстракорпорального запліднення і до закінчення пологів;

б) *вибуховий пристрій* – спеціально виготовлений у промислових умовах чи саморобний пристрій одноразового застосування, спроможний до вибуху та враження людини чи заподіяння шкоди її здоров'ю або знищення чи пошкодження матеріального об'єкта енергією вибухової хвилі хімічного (внаслідок детонації вибухової речовини) або фізичного (від внутрішнього тиску, електричного розряду, швидкого нагрівання, кінетичного зіткнення) походження, включаючи:

а) пристрій в цілому, придатний для здійснення вибуху (бомба, граната, міна, торпеда, фугас);

б) хімічну вибухову речовину або засіб, який накопичує та вивільняє енергію фізичного вибуху;

в) засіб приведення в дію вибухового пристрою;

г) засіб ініціації вибуху;

7) *виконання професійних функцій* – виконання обов'язків та реалізація особою прав, що обумовлені її трудовими, цивільно-правовими відносинами чи самозайнятою діяльністю;

8) *виконання службових повноважень* – правомірне здійснення службовою особою покладених на неї повноважень;

9) *вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з реалізацією потерпілою особою суб'єктивного права чи виконання нею юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя* – вчинення його:

а) з метою перешкодити реалізації потерпілою особою її суб'єктивного права чи виконання нею юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя,

б) з метою змінити характер такої діяльності або

в) з помсти за таку діяльність, незалежно від часу, що минув з моменту реалізації потерпілою особою її суб'єктивного права чи виконання нею юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя;

10) *володіння особи* – місце, де будь-хто може перебувати або отримати доступ в яке можна лише з дозволу власника, володільця, органу влади:

а) *житло* – будь-яке приміщення, яке перебуває у постійному чи тимчасовому володінні чи користуванні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення, або

б) *інше володіння* – транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інша будівля чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого чи іншого призначення, що перебуває у володінні чи користуванні особи;

11) *державний орган* – суб'єкт публічного права, який згідно із законом та від імені держави здійснює функцію влади і юрисдикція якого поширюється на всю територію України або на окрему адміністративно-територіальну одиницю;

12) *дія сексуального характеру* – дія, спрямована на задоволення статевого потягу;

13) *завідомість* – усвідомлення особою, яка вчиняє кримінальне правопорушення, певного факту як явного, очевидного, такого, що не підлягає сумніву. Завідомість означає, що кримінальне правопорушення вчинено з прямим умислом;

14) *загальнонебезпечний спосіб* – спосіб, який спричиняє шкоду чи створює загрозу спричинення шкоди невизначеній кількості осіб (вчинення вибуху, підпалу, затоплення, використання радіоактивних матеріалів, отруйних речовин, збудників інфекційних захворювань);

15) *засіб вчинення кримінального правопорушення* – річ (зброя, інструмент, транспортний засіб, пристрій, речовина тощо), інформація або явище (електричний струм, радіація тощо), які використовуються для полегшення його вчинення;

16) *заякування* – умисне викликання почуття страху в іншої особи;

17) *зброя* – предмет (засіб, пристрій), який:

а) придатний або може бути пристосований для смертельного враження людини чи заподіяння шкоди її здоров'ю, поєданого або не поєданого із знищенням чи пошкодженням матеріального об'єкта,

б) має спеціальний правовий режим – вилучений з цивільного обороту або є предметом дозвільної системи та

в) відноситься до одного з видів зброї, якими є:

- вогнепальна переносна ствольна зброя, здатна викидати кулю, снаряд, стрілу діаметром більше 4,5 мм і вагою понад 1 грам із початковою швидкістю 100 чи більше м/сек;

- артилерійська зброя, ракетна зброя;

- холодна зброя – предмет, спеціально виготовлений для спричинення тілесних ушкоджень і призначений для нападу чи активного захисту в рукопашному бою, який приводиться у дію м'язовою силою людини при безпосередньому контакті з іншою особою, включаючи ріжуче чи колюче знаряддя з довжиною леза понад 8 см та товщиною леза біля руків'я понад 4 мм (зокрема, шабля, меч, штик, кинджал, ніж) та ударне чи роздроблююче знаряддя (кастет, нунчаки, булава тощо);

- металеві зброя, здатна вражати на відстані, без безпосереднього контакту з іншою особою та заснована на використанні м'язової сили людини, пружних властивостей металу, дерева, пластику або енергії скручених волокон, що забезпечує кінетичну енергію на момент вильоту кулі, металевого снаряду, стріли 10 Дж і більше (лук, арбалет, металевий спис, праща, бумеранг та подібні знаряддя);

- пристрій, вражаючи дія якого базується на використанні фізичних факторів (електромагнітного випромінювання, ультра- чи інфразвуку, лазерного проміння, плазми, радіаційного або теплового випромінювання), дії хімічних речовин чи біологічних агентів;

18) *збут* – умисна форма відчуження предмета: його продаж, обмін, розмін, дарування, використання як засобу платежу, передача в борг чи в рахунок покриття боргу, програш в азартній грі тощо;

19) *зловживання* – використання влади, службових, професійних чи інших повноважень або юридично значущого становища на шкоду правомірним інтересам іншого суб'єкта права;

20) *знаряддя вчинення кримінального правопорушення* – річ, інформація або явище, які використовуються для впливу на його предмет чи потерпілу особу;

21) *знищення* – приведення речі або інформації у повну непридатність щодо цільового використання;

22) *конклюдентні дії* – поведінка особи, характер якої, за відсутності усного чи письмового волевиявлення, свідчить про її бажання вчинити певне діяння;

23) *корисливий мотив* – усвідомлене прагнення особи одержати внаслідок вчинення кримінального правопорушення матеріальні блага для себе чи інших осіб, одержати або зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат, досягти іншої матеріальної вигоди;

24) *корупційний злочин* – такий, що характеризується двома обов'язковими ознаками складу злочину:

а) неправомірною вигодою – як метою, предметом або засобом його вчинення і

б) **незаконним** використанням влади, службових чи інших повноважень або пов'язаних з ними можливостей, або впливом на прийняття рішення особою, наділеною владою, службовими чи іншими повноваженнями або пов'язаними з ними можливостями – як способом вчинення;

25) *кримінальна відповідальність* – засудження особи за вчинення кримінального правопорушення обвинувальним вирокom суду із застосуванням покарання чи пробації, а також перебування особи у стані судимості;

26) *кримінально-правові засоби* – встановлені цим Кодексом:

а) засоби кримінальної відповідальності (покарання, пробація, судимість) та

б) інші кримінально-правові засоби (засоби безпеки, реституція та компенсація, конфіскація майна та вилучення речі, кримінально-правові засоби щодо юридичної особи);

27) *малолітня особа* – особа, яка не досягла 14-річного віку;

28) *молода особа* – особа, яка досягла 18-річного віку, але не досягла 21-річного віку;

29) *напад* – раптове відкрите насильство або замах на застосування насильства з розрахунком на відсутність опору через несподіваність для потерпілого або його переляк;

30) *насильство* – фізичний вплив на іншу людину, зокрема шляхом нанесення удару, побойів, застосування акустичних, світлових, термічних чи хімічних факторів або обмеження її особистої свободи;

31) *неналежна потерпіла особа* – потерпіла особа, ознаки якої не відповідають ознакам, визначеним у статті цього Кодексу, що передбачає кримінальне правопорушення, на вчинення якого спрямований умисел особи;

32) *неналежний предмет* – предмет, ознаки якого не відповідають ознакам, визначеним у статті цього Кодексу, що передбачає кримінальне правопорушення, на вчинення якого спрямований умисел особи;

33) *неповнолітня особа* – особа, яка досягла 14-річного віку, але не досягла 18-річного віку;

34) *неправомірна вигода* – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які **пропонують**, надають, просять, вимагають або одержують без законних на те підстав;

35) *обман* – повідомлення завідомо неправдивих відомостей або приховування певних відомостей, які особа зобов'язана була повідомити;

36) *ознака складу злочину, яка змінює ступінь тяжкості злочину*, – ознака, яка, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, знижує або підвищує тяжкість злочину та передбачена у статтях цього Кодексу як ознака:

а) що знижує або підвищує ступінь тяжкості злочину (відповідна стаття книг 4–9, яка містить спеціальні ознаки складу злочину);

б) що знижує або підвищує ступінь тяжкості злочину (статті **2.1.12–2.1.16** та статті _____ книг 4–9);

в) незакінченого злочину (частина 3 статті 2.4.2 та частина 4 статті 2.4.3).

37) *орган правопорядку* – орган прокуратури, Національної поліції, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, інший орган, який відповідно до Кримінального процесуального кодексу України здійснює слідчі та/або розшукові дії;

38) *осквернення* – порушення чистоти, святості предмета, який охороняється цим Кодексом, його опоганювання або глумлення над предметом поклоніння людей;

39) *опір* – фізична протидія здійсненню представником влади своїх законних обов'язків чи реалізації ним своїх повноважень або реалізації представником громадськості свого суб'єктивного права в інтересах суспільства;

40) *особливе мучення* – заподіяння шкоди життю або здоров'ю, яке:

а) супроводжувалось особливим фізичним, психічним чи моральним стражданням потерпілої особи або

б) вчинене в присутності особи, близької потерпілій особі, якій в такий спосіб завдано особливого психічного чи морального страждання;

41) *переміщення* – дія, результатом якої є зміна місця перебування людини чи будь-якого предмету в просторі з використанням транспорту або без такого, зокрема перевезення, перенесення, пересилання, експорт, імпорт чи транзит;

42) *перешкоджання* – створення перепон для реалізації особою її прав, свобод, законних інтересів чи повноважень;

43) *підкуп* – пропозиція або надання фізичній чи юридичній особі неправомірної вигоди за вчинення нею певної дії чи бездіяльності;

44) *погроза* – усне, письмове чи конклюдентними діями залякування особи застосуванням насильства, зґвалтуванням чи сексуальним насильством, знищенням чи пошкодженням майна або заподіянням їй будь-якої іншої шкоди (звільнення з роботи, позбавлення засобів до існування, виселення із житла, відібрання дитини, розголошення відомостей, які особа бажає зберегти у таємниці, тощо);

45) *потерпіла особа* – фізична чи юридична особа, яка безпосередньо зазнала шкоди від кримінального правопорушення;

46) *пошкодження* – приведення речі або інформації у часткову непридатність щодо цільового використання;

47) *працівник* – особа, яка виконує роботу або надає послугу іншому суб'єкту відповідно до трудового або цивільно-правового договору;

48) *психоактивна речовина* – речовина, потрапляння в організм якої призводить до змін психічної діяльності людини, що може проявлятися в частковій або повній втраті людиною здатності здійснювати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою;

49) *публічна службова особа, яка займає особливо відповідальне становище*:

а) Президент України,

б) Голова Верховної Ради України, Перший заступник, заступник Голови Верховної Ради України, Голова Комітету Верховної Ради України,

в) Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України або особа, яка виконує його обов'язки,

г) Секретар Ради національної безпеки і оборони України,

д) керівник іншого державного органу, передбаченого Конституцією України, або особа, яка виконує його обов'язки,

е) Директор Національного антикорупційного бюро України, Директор Державного бюро розслідувань України, Директор Бюро економічної безпеки України або особа, яка виконує їхні обов'язки,

є) керівник центрального органу виконавчої влади або особа, яка виконує його обов'язки,

ж) керівник Офісу Президента України, керівник Апарату Верховної Ради України, керівник Секретаріату Кабінету Міністрів України;

50) *публічна службова особа, яка займає відповідальне становище*, – визначена Законом «Про запобігання корупції» особа, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, крім осіб, визначених пунктом 49 цієї статті;

51) *публічне місце* – будівля, споруда (як внутрішні приміщення, так і території, що прилягають до них), зона, майданчик, доступні та відкриті для перебування (вільно, за запрошенням, безоплатно чи за плату), що призначені для проведення навчальних, спортивних, культурних заходів, масового відпочинку чи громадського харчування, торгівельного чи пасажирського обслуговування;

52) *предмет кримінального правопорушення* – річ або нематеріальний об'єкт, що мають інтелектуальну чи майнову цінність, з приводу яких або щодо яких воно вчинюється;

53) *представник влади* – службова особа органу державної влади України або органу місцевого самоврядування, уповноважена у межах своєї компетенції пред'являти вимоги та приймати рішення, обов'язкові для виконання будь-якою юридичною чи фізичною особою;

47-)

54) *ризик вчинення нового злочину* – ймовірність вчинення особою нового злочину, що впливає на застосування виду та міри кримінально-правового засобу, визначена з урахуванням психологічних, соціальних та правових характеристик особи;

55) *розголошення інформації* – діяння особи, яка володіє інформацією з обмеженим доступом у зв'язку з професійною чи службовою діяльністю або якій ця інформація була довірена її володільцем, що полягає у:

а) повідомленні такої інформації хоча б одній сторонній особі, або

б) наданні можливості ознайомитися з відповідною інформацією шляхом створення умов для цього хоча б для однієї сторонньої особи;

56) *сексуальна експлуатація* – використання дій сексуального характеру, вчинюваних іншою особою за матеріальну чи іншу винагороду:

а) систематично (проституція) або

б) не систематично;

57) *складова частина (компонент) вогнепальної зброї* – елемент чи запасна деталь, спеціально призначені для вогнепальної переносної ствольної, артилерійської чи ракетної зброї, без використання яких неможливе здійснення пострілу зі ствольної зброї чи пуску ракети, у тому числі ствол, корпус або ствольна коробка, затвор або барабан, вісь затвору або казенник, а також пристрій, призначений або адаптований для зменшення звуку, спричиненого пострілом;

58) *сприяння розкриттю кримінального правопорушення та отриманню доказів його вчинення* – дії особи, спрямовані на надання допомоги органам досудового розслідування або суду у всебічному, повному та неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального правопорушення, зокрема шляхом повідомлення всієї відомої інформації про обставини його вчинення, викриття інших співучасників та осіб, причетних до кримінального правопорушення, визначення ролі кожного зі співучасників у його вчиненні та форми причетності до нього, повідомлення про місцезнаходження зазначених осіб або видачі знарядь, засобів вчинення кримінального правопорушення та майна, здобутого шляхом його вчинення;

59) *стан сп'яніння* – зміни в організмі, викликані вживанням алкогольних напоїв, наркотичних засобів, лікарських засобів, психотропних або інших психоактивних речовин, які не

виключають осудності, але знижують увагу чи швидкість реакції або характеризуються послабленням інтелектуальної і вольової сфери психічної діяльності людини;

60) *суд* – державний орган, що входить до визначеної законом судової системи України та ухвалює загальнообов’язкові судові рішення, юрисдикція якого поширюється на будь-який юридичний спір чи будь-яке кримінальне обвинувачення, а в передбачених законом випадках – і на інші справи;

61) *суддя* – громадянин України, який відповідно до Конституції України та закону призначений суддею, займає штатну суддівську посаду у Верховному Суді, Вищому спеціалізованому суді, апеляційному суді або місцевому загальному суді і на професійній основі уповноважений одноосібно чи в колегії суддів здійснювати правосуддя або судовий контроль, а також присяжний;

62) *тяжка хвороба* – хвороба, яка:

а) унеможливило виконання покарання засудженою особою або у разі захворювання члена її сім’ї створює підставу для відстрочення виконання покарання щодо засудженої особи і

б) включена до визначеного законодавством переліку тяжких хвороб;

63) *уразливий стан особи* – зумовлений фізичними чи психічними властивостями, матеріальною чи іншою залежністю або іншими зовнішніми обставинами стан особи, поєднаний зі збігом скрутних особистих, сімейних чи інших обставин, який обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим **протиправним** діям;

64) *ухилення* – не вчинення необхідного діяння особою, яка має юридичний обов’язок та можливість діяти певним чином;

65) *фальсифікація* – підроблення, зміна вигляду або властивостей предмету і надання йому такого зовнішнього вигляду, який не відповідає його справжній суті;

66) *хуліганський мотив* – вияв явної неповаги до суспільства, демонстрація зневаги до загальнолюдських норм і правил співжиття, намагання утвердитися в очах оточуючих завдяки приниженню інших осіб чи їх почуттів;

67) *шкода здоров’ю* – викликане **протиправним** діянням особи порушення анатомічної цілості або функціональної придатності тканини чи органу тіла іншої особи (потерпілої особи), яке обмежує працездатність чи іншу життєдіяльність порівняно з тією, яка мала місце до посягання;

68) *щире каяття* – оцінка особою своєї **протиправної** поведінки, яка характеризується:

а) визнанням своєї винуватості,

б) осудом своєї **протиправної** поведінки,

в) висловленням жалю щодо такої поведінки і

г) здійсненням реституції та/або компенсації.

Стаття 1.3.2. Розрахункова одиниця

1. У цьому Кодексі розрахункова одиниця, яка застосовується для визначення розмірів предмета або засобу вчинення кримінального правопорушення, а також спричиненої ним майнової шкоди і розміру штрафу та грошового стягнення, дорівнює 200 гривням.

2. Після набрання чинності цим Кодексом розмір розрахункової одиниці може змінюватися не частіше, ніж один раз на календарний рік.

Стаття 1.3.3. Розміри майнової шкоди

1. У цьому Кодексі майнова шкода має такі значення:

а) *неістотна* – майнова шкода, яка перевищує розмір розрахункової одиниці, встановленої цим Кодексом;

б) *істотна* – майнова шкода, яка в сто і більше разів перевищує розмір розрахункової одиниці, встановленої цим Кодексом;

в) *значна* – майнова шкода, яка в одну тисячу і більше разів перевищує розмір розрахункової одиниці, встановленої цим Кодексом;

г) *тяжка* – майнова шкода, яка в десять тисяч і більше разів перевищує розмір розрахункової одиниці, встановленої цим Кодексом.

Стаття 1.3.4. Розміри шкоди здоров'ю

1. У цьому Кодексі шкода здоров'ю має такі значення:

а) *істотна шкода здоров'ю* – шкода здоров'ю, що характеризується розладом здоров'я тривалістю до 21 дня або стійкою втратою загальної працездатності у розмірі до 10 відсотків;

б) *значна шкода здоров'ю* – шкода здоров'ю, якій не властиві ознаки тяжкої шкоди здоров'ю, але яка характеризується розладом здоров'я тривалістю 21 день і більше або стійкою втратою загальної працездатності у розмірі, включно, від 10 до 33 відсотків;

в) *тяжка шкода здоров'ю* – шкода здоров'ю, яка характеризується: втратою будь-якого органу чи його функції; каліцтвом статевого органу; стійким розладом психіки; розладом здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою загальної працездатності понад 33 відсотки або повною втратою професійної працездатності; перериванням вагітності; непоправним спотворенням обличчя чи тіла або іншими наслідками, наявність яких становить небезпеку для життя особи.

Розділ 1.4.

ДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ В ЧАСІ, ПРОСТОРІ І ЗА КОЛОМ ОСІБ

Стаття 1.4.1. Пряма дія Кримінального кодексу в часі

1. До особи, яка вчинила передбачене цим Кодексом діяння, застосовуються його положення, чинні на час вчинення діяння.

Стаття 1.4.2. Зворотна дія Кримінального кодексу в часі

1. Зворотною дією цього Кодексу в часі є застосування до особи положень цього Кодексу, що набули чинності після вчинення особою діяння, якщо кримінально-правові відносини цієї особи з державою ще не припинені.

2. Положення цього Кодексу, якими скасовано кримінальну відповідальність за діяння, пом'якшено покарання чи інші кримінально-правові засоби або іншим чином поліпшено правовий статус особи, має зворотну дію в часі.

3. Положення цього Кодексу, якими встановлено кримінальну відповідальність за діяння, посилено покарання чи інші кримінально-правові засоби або іншим чином погіршено правовий статус особи, не має зворотної дії в часі.

4. Положення цього Кодексу, якими частково пом'якшено покарання чи інші кримінально-правові засоби або іншим чином поліпшено правовий статус особи, а частково посилено їх або іншим чином погіршено правовий статус особи, має зворотну дію в часі тільки в тій частині, в якій він пом'якшує покарання чи інші кримінально-правові засоби або іншим чином поліпшує правовий статус особи.

5. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, його положення змінювалися кілька разів, зворотну дію в часі мають ті положення, якими скасовано кримінальну відповідальність за діяння, пом'якшено покарання чи інші кримінально-правові засоби або іншим чином поліпшено правовий статус особи.

Стаття 1.4.3. Час вчинення діяння

1. У випадках, передбачених статтями 1.4.1 і 1.4.2 цього Кодексу, часом вчинення діяння визнається момент початку передбаченої цим Кодексом дії чи бездіяльності.

Стаття 1.4.4. Дія Кримінального кодексу щодо діяння, вчиненого на території України

1. До особи, яка вчинила діяння на території України, застосовується цей Кодекс.

Стаття 1.4.5. Дія Кримінального кодексу щодо злочину, вчиненого за межами території України

1. Цей Кодекс підлягає застосуванню до громадянина України або особи без громадянства, що постійно проживає в Україні, якщо вони вчинили злочин за межами території України.

2. Цей Кодекс підлягає застосуванню до іноземця або особи без громадянства, що постійно

не проживає в Україні, якщо вони вчинили за межами території України діяння, що відповідно до статті 2.1.11 цього Кодексу визнається злочином:

- а) 6–10 ступенів, потерпілою особою від якого є громадянин України,
- б) 8–10 ступенів або корупційний злочин у співучасті з громадянином України,
- в) проти основ національної безпеки України,
- г) за яке можливість притягнення до відповідальності в Україні передбачена міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

3. У випадку, передбаченому частиною 2 статті 1.2.8 цього Кодексу, суд України може пом'якшити призначене ним покарання або звільнити особу від його відбування з урахуванням виду і розміру покарання та інших кримінально-правових засобів, застосованих за вироком іноземного суду.

Стаття 1.4.6. Місце вчинення діяння

1. Для цілей застосування статті 1.4.4 цього Кодексу діяння визнається вчиненим на території України, якщо:

- а) його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України, або
- б) на території України вчинив дію чи бездіяльність хоча б один із співучасників діяння.

2. Якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила передбачене ним діяння на:

- а) території чи об'єкті дипломатичного або консульського представництва України закордоном,
- б) території військового підрозділу України, дислокованого закордоном,
- в) державному повітряному судні, військовому кораблі чи судні, судні прикордонної служби, служби цивільного захисту, органу Національної поліції чи органу доходів і зборів,
- г) іншому морському, річковому чи повітряному судні, що зареєстроване в Україні і знаходиться у відкритому морі чи відкритому повітряному просторі або територіальних водах чи повітряному просторі іншої держави, яка не встановила свою юрисдикцію щодо вчиненого діяння, або
- д) об'єкті, що належить Україні і знаходиться на території, що не належить до території жодної держави.

3. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, цей Кодекс застосовується до особи, яка вчинила передбачене ним діяння у виключній морській економічній зоні України чи на континентальному шельфі України.

Стаття 1.4.7. Наявність дипломатичного або іншого імунітету

1. Наявність імунітету, передбаченого Конституцією України або міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, виключає застосування засобів кримінальної відповідальності до особи, яка наділена таким імунітетом, за вчинене нею діяння.

2. До особи, зазначеної у частині першій цієї статті, засоби кримінальної відповідальності застосовуються на загальних підставах, якщо:

- а) імунітет подоланий у порядку, встановленому Конституцією або міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або
- б) минув строк дії такого імунітету.

Книга друга.

ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Розділ 2.1.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЙОГО СКЛАД. КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття 2.1.1. Кримінальне правопорушення

1. Кримінальним правопорушенням є діяння, яке:

- а) є **протиправним**, тобто порушує норму приватного або публічного права, та
- б) відповідає складу кримінального правопорушення, передбаченому цим Кодексом.

2. Не є кримінальним правопорушенням **протиправне** діяння, яке хоча формально і відповідає певному складу кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не заподіяло і не могло заподіяти шкоди, передбаченої статтями **2.1.6–2.1.10** цього Кодексу.

3. Малозначним не може бути визнане діяння, склад якого містить кількісні ознаки, мінімальний розмір яких визначено цим Кодексом.

Стаття 2.1.2. Склад кримінального правопорушення

1. Складом кримінального правопорушення є сукупність обов'язкових ознак, що визначають об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону кримінального правопорушення та передбачені у:

- а) статті Особливої частини цього Кодексу, яка визначає спеціальні ознаки складу кримінального правопорушення та
- б) статтях Загальної частини цього Кодексу, які визначають загальні ознаки складу кримінального правопорушення.

2. Склад злочину, який містить ознаки, що знижують або підвищують ступінь його тяжкості (склад привілейованого або кваліфікованого злочину) включає ознаки складу:

- а) кримінального правопорушення, передбачені частиною 1 цієї статті, та
- б) злочину, передбачені у статтях **2.1.12–2.1.16** та/або статтях ____ книг 4–9 цього Кодексу.

3. Ознаки складу кримінального правопорушення встановлюються тільки цим Кодексом, а їх зміст визначається на підставі положень цього Кодексу та інших джерел права.

4. Об'єкт складу кримінального правопорушення визначають ознаки, що характеризують соціальні цінності, яким заподіюється шкода кримінальним правопорушенням, а у випадках, передбачених у статтях Загальної та Особливої частин цього Кодексу, предмет кримінального правопорушення та потерпілу особу.

5. Об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення визначають ознаки, що характеризують діяння, а у випадках, передбачених у статтях Особливої та Загальної частин цього Кодексу, його наслідок, причиновий зв'язок між діянням та наслідком, місце, час, обстановку, спосіб, засіб та знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

6. Суб'єкта складу кримінального правопорушення визначають ознаки, що характеризують його вік та осудність під час вчинення кримінального правопорушення, а у випадках, передбачених у статтях Особливої та Загальної частин цього Кодексу, спеціальний правовий статус цього суб'єкта.

7. Суб'єктивну сторону складу кримінального правопорушення визначають ознаки, що характеризують вину суб'єкта кримінального правопорушення, а у випадках, передбачених у статтях Особливої та Загальної частин цього Кодексу, мотив, мету та особливий психоемоційний стан цього суб'єкта під час вчинення ним кримінального правопорушення.

Стаття 2.1.3. Діяння

1. З об'єктивної сторони кримінальне правопорушення вчиняється шляхом діяння – дії або бездіяльності.

2. Дія або бездіяльність відсутні у випадках непереборної сили, рефлекторних та інших неконтрольованих реакцій організму людини.

3. Бездіяльність становить ознаку складу кримінального правопорушення тільки у випадках, коли суб'єкт кримінального правопорушення:

- а) мав юридичний обов'язок та можливість діяти певним чином, але не вчинив необхідного діяння,
- б) мав юридичний обов'язок та можливість діяти певним чином, щоб не допустити настання наслідку, передбаченого цим Кодексом, але не запобіг настанню цього наслідку, або
- в) створив небезпеку своєю попередньою поведінкою і міг запобігти, але не запобіг настанню наслідку, передбаченого цим Кодексом.

Стаття 2.1.4. Наслідок дії або бездіяльності

Наслідком діяння (дії чи бездіяльності), яке відповідає:

- а) складу **умисного проступку, передбаченому цим Кодексом, є неістотна шкода, а складу необережного проступку, передбаченому цим Кодексом, – значна шкода;**
- б) складу злочину, передбаченому цим Кодексом, – істотна, значна, тяжка чи особливо тяжка шкода, а у випадках, передбачених статтями ____ книг 4–9 цього Кодексу, – реальна загроза (небезпека) настання або погроза заподіяння тяжкої шкоди чи особливо тяжкої шкоди.

Стаття 2.1.5. Причинний зв'язок

Причинний зв'язок між діянням (дією чи бездіяльністю) та його наслідком, передбаченим в статті Загальної чи Особливої частин цього Кодексу, є ознакою складу кримінального правопорушення, якщо вчинене діяння:

- а) передувало у часі настанню цього наслідку,
- б) було необхідною його умовою і
- в) закономірно призвело до настання цього наслідку.

Стаття 2.1.6. Неістотна шкода

Видами неістотної шкоди є:

- а) неістотна майнова шкода (пункт (а) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
- б) інше порушення законного інтересу, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як істотна, значна чи тяжка шкода.

Стаття 2.1.7. Істотна шкода

Видами істотної шкоди є:

- а) істотна шкода здоров'ю (пункт (а) частини 1 статті 1.3.4 цього Кодексу);
- б) істотна майнова шкода (пункт (б) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
- в) інше порушення законного інтересу, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як значна чи тяжка шкода.

Стаття 2.1.8. Значна шкода

Видами значної шкоди є:

- а) значна шкода здоров'ю (пункт (б) частини 1 статті 1.3.4 цього Кодексу);
- б) значна майнова шкода (пункт (в) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
- в) порушення статевої свободи, статевої недоторканості особи або статевої моральності, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як тяжка шкода;
- г) небезпечний вплив на здоров'я людей наркотичних засобів та психотропних речовин або рослин (чи їх частин), що їх містять, пов'язаний з їх збутом;
- д) інше порушення законного інтересу, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як тяжка шкода;
- е) створення реальної загрози (небезпеки) настання тяжкої шкоди, погроза спричинення тяжкої шкоди або публічні заклики до спричинення тяжкої шкоди.

Стаття 2.1.9. Тяжка шкода

Видами тяжкої шкоди є виключно:

- а) тяжка шкода здоров'ю (пункт (в) частини 1 статті 1.3.4 цього Кодексу) людини чи плоду людини;
- б) тяжка майнова шкода (пункт (г) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
- в) порушення статевої свободи, пов'язане з проникненням, без добровільної згоди потерпілої особи;
- г) порушення безпеки суспільства від діяльності злочинних організацій та від тероризму;
- д) порушення державної безпеки;
- е) порушення порядку несення військової служби у воєнний час;
- є) порушення міжнародного гуманітарного права;

ж) створення реальної загрози (небезпеки) настання особливо тяжкої шкоди, погроза спричинення особливо тяжкої шкоди або публічні заклики до спричинення особливо тяжкої шкоди.

Стаття 2.1.10. Особливо тяжка шкода

Видами особливо тяжкої шкоди є:

- а) смерть людини;
- б) **смерть двох чи більше людей;**
- в) загибель плоду людини, починаючи з двадцять другого тижня вагітності.

Стаття 2.1.11. Класифікація кримінальних правопорушень

1. Кримінальні правопорушення залежно від ступеня тяжкості поділяються на проступки і злочини, а залежно від форми вини – на умисні та необережні.
2. Умисні злочини мають десять ступенів тяжкості з урахуванням:
 - а) виду заподіяної ними шкоди (статті 2.1.7–2.1.10 цього Кодексу) та
 - б) ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину.
3. Необережні злочини мають два ступеня тяжкості з урахуванням виду заподіяної ними шкоди.
4. Встановлюється таке співвідношення між заподіяною шкодою та ступенем тяжкості вчиненого умисного кримінального правопорушення:

<i>Шкода, яка є визначальною для встановлення ступеня тяжкості вчиненого умисного кримінального правопорушення</i>	<i>Ступені тяжкості вчинених умисних кримінальних правопорушень</i>
Неістотна шкода	Проступок
Істотна шкода	1
Значна шкода за ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на два ступеня	
Істотна шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	2
Тяжка шкода за ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на три ступеня	
Істотна шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня	3
Значна шкода	
Тяжка шкода за ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на два ступеня	
Значна шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	4
Особливо тяжка шкода за ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на три ступеня	
Значна шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня	5
Тяжка шкода	
Особливо тяжка шкода за ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на два ступеня	
Тяжка шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	6
Тяжка шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня	7
Особливо тяжка шкода	
Особливо тяжка шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	8

Особливо тяжка шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня	9
Особливо тяжка шкода за ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня, заподіяна злочином проти міжнародного гуманітарного права	10

5. Встановлюється таке співвідношення між заподіяною шкодою та ступенем тяжкості вчиненого необережного кримінального правопорушення:

<i>Шкода, яка є визначальною для встановлення ступеня тяжкості вчиненого необережного кримінального правопорушення</i>	<i>Ступені тяжкості вчинених необережних кримінальних правопорушень</i>
Значна шкода	Проступок
Тяжка шкода	3
Особливо тяжка шкода	5

6. У статтях книг 4–9 цього Кодексу необережні злочини визначаються як злочини 3 і 5, а умисні злочини – як злочини 1, 3, 5 або 7 ступенів тяжкості (базові ступені тяжкості злочину).

7. Необережні злочини 5 ступеня та умисні злочини 5–6 ступенів визнаються тяжкими, а умисні злочини 7–10 ступенів – особливо тяжкими злочинами².

8. Під час кримінально-правової кваліфікації ступені тяжкості вчинених злочинів, за наявності ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину, визначаються за правилами статей 2.1.12 і 2.1.17 цього Кодексу.

Стаття 2.1.12. Майнова шкода як ознака складу злочину, яка підвищує ступінь тяжкості злочину

1. Якщо статтею Особливої частини цього Кодексу передбачено спричинення істотної майнової шкоди, але цим же злочином може бути спричинено також і більшу майнову шкоду, передбачену у пунктах (в) і (г) статті 1.3.3 цього Кодексу, то тяжкість злочину підвищується, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, відповідно:

- а) на два ступеня – якщо спричинено значну майнову шкоду, або
- б) на чотири ступеня – якщо спричинено тяжку майнову шкоду.

Стаття 2.1.13. Ознаки складу злочину, які знижують тяжкість злочину на три ступеня

1. Ознаками складу злочину, які знижують тяжкість умисного злочину на три ступеня, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, є вчинення злочину:

- а) з перевищенням меж необхідної оборони, меж заподіяння шкоди особі, яка вчинила **протиправне** посягання, при її затриманні або меж крайньої необхідності – у випадках, передбачених статтями ____ (*йдеться про умисне вбивство*) і 4.2.4 цього Кодексу;
- б) під впливом особливого психоемоційного стану – у випадках, передбачених статтями ____ (*йдеться про умисне вбивство*) і 4.2.4 цього Кодексу.

Стаття 2.1.14. Ознаки складу злочину, які знижують тяжкість злочину на два ступеня

1. Ознаками складу злочину, які знижують тяжкість умисного злочину на два ступеня, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, є вчинення злочину:

- а) під час виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи у випадках, передбачених цим Кодексом;
- б) під впливом погрози чи примусу, якщо такі дії не виключають **протиправність** діяння;
- в) який є причетністю до іншого злочину (статті 5.1.1 і 5.2.8 цього Кодексу).

² З метою застосування положень статей 126 і 149 Конституції України.

Стаття 2.1.15. Ознаки складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня

1. Ознаками складу злочину, які підвищують тяжкість умисного злочину на два ступеня, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, є вчинення злочину:

- а) щодо малолітньої особи;
- б) щодо особи (чи її близької особи), яка займає особливо відповідальне становище;
- в) загальнонебезпечним способом;
- г) з використанням влади, службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей публічною службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище;
- д) організованою групою осіб.

Стаття 2.1.16. Ознаки складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь

1. Ознаками складу злочину, які підвищують тяжкість умисного злочину на один ступінь, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, є вчинення злочину:

- а) щодо неповнолітньої особи;
- б) щодо вагітної жінки;
- в) щодо особи, яка досягла 70-річного віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в уразливому стані;
- г) щодо особи, яка має психічний розлад;
- д) щодо особи, яка перебуває в матеріальній або службовій залежності від суб'єкта злочину;
- е) щодо подружжя, колишнього подружжя або іншої особи, з якою суб'єкт злочину перебуває (перебував) у сімейних чи близьких відносинах;
- є) щодо особи (чи її близької особи) у зв'язку з виконанням нею, у тому числі в минулому, службових повноважень, професійних функцій або реалізацією нею суб'єктивного права чи виконання юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя;
- ж) з використанням влади, службових чи професійних повноважень або пов'язаних з ними можливостей;
- з) з використанням **протиправно** привласнених особою владних повноважень працівника органу правопорядку чи судді, його службового посвідчення, форменого одягу чи відзнаки або найменування органу правопорядку на транспортному засобі;
- и) з використанням зброї або іншого предмета, спеціально призначеного чи заздалегідь підготовленого для заподіяння шкоди життю або здоров'ю людини;
- і) способом, що має характер особливого мучення;
- ї) з використанням неповнолітньої особи або спільно з нею;
- й) з використанням особи, яка не здатна усвідомлювати своє діяння чи керувати ним, або спільно з такою особою;
- к) з використанням засобу масової інформації, інформаційної системи чи мережі Інтернет;
- л) з використанням спеціального технічного засобу отримання інформації;
- м) у присутності малолітньої особи;
- н) в особливий період (крім випадків, передбачених статтями 7.9.3 і 7.9.4 цього Кодексу) або під час надзвичайного стану;
- о) простою групою осіб;
- п) умисно під час відбування покарання за злочин або застосування інших засобів кримінальної відповідальності за умисний злочин (рецидив);
- р) з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення;
- с) з мотиву расової, національної чи релігійної ворожнечі;
- т) з мотиву статі;
- у) з корисливого мотиву;
- ф) з хуліганського мотиву.

Стаття 2.1.17. Визначення ступеня тяжкості злочину за наявності ознак складу

злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину

1. Ознаки складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину, що передбачені у статтях **2.1.13–2.1.16** та статтях ____ книг 4–9 цього Кодексу, враховуються за правилами, встановленими у частинах 2–5 цієї статті. Якщо у статті Особливої частини як ознака основного складу злочину передбачена ознака, зазначена у статтях **2.1.13–2.1.16** чи статтях ____ книг 4–9 цього Кодексу, вона:

- а) не враховується як ознака складу злочину, яка підвищує тяжкість злочину;
- б) враховується як ознака складу злочину, яка знижує тяжкість злочину.

2. Тяжкість умисного злочину *знижується* на три ступеня, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, якщо злочин вчинений за:

- а) наявності однієї або більше ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на три ступеня,
- б) незалежно від наявності ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на два ступеня, і
- в) незалежно від наявності ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину.

3. Тяжкість умисного злочину *знижується* на два ступеня, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, якщо злочин вчинений за:

- а) наявності однієї або більше ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на два ступеня,
- б) відсутності ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину на три ступеня, і
- в) незалежно від наявності ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину.

4. Тяжкість умисного злочину *підвищується на два ступеня*, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, якщо злочин вчинений за:

- а) наявності однієї або більше ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня,
- б) відсутності ознак складу злочину, які знижують тяжкість злочину, і
- в) незалежно від наявності ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь.

5. Тяжкість умисного злочину *підвищується на один ступінь*, порівняно з базовим ступенем тяжкості злочину, якщо злочин вчинений за:

- а) наявності однієї або більше ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь, і
- б) відсутності ознак складу злочину, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня та які знижують тяжкість злочину.

6. Суд не може змінити ступінь тяжкості злочину за відсутності ознак складу злочину, зазначених у статтях **2.1.12–2.1.16** та статтях ____ книг 4–9 цього Кодексу.

Стаття **2.1.18**. Алгоритм визначення ступеня тяжкості злочину

1. Ступінь тяжкості злочину, вчиненого за відсутності ознаки складу злочину, яка змінює ступінь його тяжкості, є базовим.

2. Ступінь тяжкості злочину, вчиненого за наявності ознаки складу злочину, яка змінює ступінь його тяжкості, порівняно з базовим, змінюється у послідовності, визначеній частинами 3–8 цієї статті.

3. Якщо злочином спричинена значна чи тяжка майнова шкода, то кроком 1 підвищується тяжкість злочину на два або чотири ступеня за правилами статті **2.1.12** цього Кодексу.

4. Кроком 2 знижується тяжкість злочину на три ступеня за правилами частини 2 статті **2.1.17** цього Кодексу.

5. Якщо підстав для зниження тяжкості злочину на три ступеня не встановлено, то здійснюється крок 3 – знижується тяжкість злочину на два ступеня за правилами частини 3 статті **2.1.17** цього Кодексу.

6. Якщо підстав для зниження тяжкості злочину на два чи на три ступеня не встановлено, то здійснюється крок 4 – підвищується тяжкість злочину на два ступеня за правилами частини 4 статті **2.1.17** цього Кодексу.

7. Якщо підстав для зниження тяжкості злочину на два чи на три ступеня або для підвищення тяжкості злочину на два ступеня не встановлено, то здійснюється крок 5 –

підвищується тяжкість злочину на один ступінь за правилами частини 5 статті 2.1.17 цього Кодексу.

8. У разі вчинення незакінченого злочину, після здійснення кроків, передбачених частинами 3–7 цієї статті, тяжкість злочину за наявності підстав знижується за правилами частини 3 статті 2.4.2 або частини 4 статті 2.4.3 цього Кодексу.

Розділ 2.2. СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.2.1. Суб'єкт кримінального правопорушення

1. Суб'єктом кримінального правопорушення (загальний суб'єкт кримінального правопорушення) є осудна фізична особа – людина, яка безпосередньо або шляхом використання інших осіб, які не підлягають кримінальній відповідальності, вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність за його вчинення.

2. Спеціальним є суб'єкт кримінального правопорушення, який, крім ознак загального суб'єкта, має принаймні одну додаткову ознаку, передбачену у статтях 2.1.13–2.1.16 або у статті ____ книг 4–9 цього Кодексу.

Стаття 2.2.2. Осудність особи

1. Осудною є особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла:

- а) усвідомлювати **протиправний** характер своєї дії чи бездіяльності та
- б) керувати нею.

2. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, вважається осудною, якщо неосудність не встановлено в порядку, передбаченому законом.

Стаття 2.2.3. Неосудність особи

1. Неосудною визнається судом особа, яка під час вчинення діяння, передбаченого цим Кодексом, внаслідок психічного розладу здоров'я не могла:

- а) усвідомлювати **протиправний** характер своєї дії чи бездіяльності або
- б) керувати нею.

Стаття 2.2.4. Обмежена осудність особи

1. Обмежено осудною визнається судом особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення через наявний у неї психічний розлад не могла повною мірою:

- а) усвідомлювати його **протиправний** характер,
- б) передбачати його наслідок, що відповідає складу кримінального правопорушення, або
- в) керувати своїм діянням.

2. Обмежено осудна особа є суб'єктом кримінального правопорушення.

3. Обмежена осудність особи враховується у випадках, передбачених пунктом (є) частини 1 статті 3.2.2, пунктом (в) частини 1 статті 3.6.4 цього Кодексу.

Стаття 2.2.5. Вчинення кримінального правопорушення в стані, викликаному вживанням психоактивних речовин

1. Осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення в стані, викликаному добровільним вживанням психоактивних речовин, підлягає кримінальній відповідальності.

Стаття 2.2.6. Вік суб'єкта кримінального правопорушення

1. Суб'єктом кримінального правопорушення є особа, яка вчинила його після досягнення 16-річного віку.

2. Суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого статтею ____ або ____ (умисне вбивство, умисне заподіяння шкоди здоров'ю, зґвалтування, крадіжка, грабіж і вимагання) цього Кодексу, є особа, яка вчинила його після досягнення нею 14-річного віку.

3. Суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого статтями ____ (розбещення,

експлуатація неповнолітнього тощо), вчиненого щодо неповнолітнього, є особа, яка вчинила таке кримінальне правопорушення після досягнення віку, передбаченого частинами 1 або 2 цієї статті, лише якщо різниця у віці цієї особи та потерпілої особи перевищує два роки.

4. Особа вважається такою, що досягла віку, зазначеного у частинах 1 та 2 цієї статті, з початком доби, наступної за відповідним днем її народження.

5. До особи, яка вчинила кримінальне правопорушення до досягнення 21-річного віку, засоби кримінальної відповідальності застосовуються з урахуванням особливостей, передбачених Розділом 3.10 цього Кодексу.

Розділ 2.3. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

2.3.1. Вина

1. Виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідку, якщо він є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, виражене у формі умислу або необережності.

2. Умисел може бути:

а) прямим чи непрямим (залежно від ставлення до наслідку, якщо він є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення);

б) конкретизованим чи неконкретизованим (залежно від того, чи передбачала особа наслідок у точно відомому особі або будь-якому розмірі).

3. Видами необережності є легковажність та недбалість.

4. Особа підлягає відповідальності за вчинення кримінального правопорушення з необережності лише у випадках, передбачених у статтях Особливої частини цього Кодексу.

Стаття 2.3.2. Умисел прямий

1. Умисел є прямим, якщо особа:

а) усвідомлює фактичні обставини вчинюваного діяння та його **протиправність** і

б) бажає його вчинити.

2. Бажання вчинити діяння означає:

а) якщо наслідок не є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення – що особа завідомо спрямовує свою волю на його вчинення,

б) якщо наслідок є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення – для особи такий наслідок є метою вчинюваної дії (бездіяльності) або передбачається нею як неминучий.

Стаття 2.3.3. Умисел непрямий

1. Умисел є непрямим, якщо особа:

а) усвідомлює фактичні обставини вчинюваного діяння та його **протиправність** і

б) передбачає його наслідок, який є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, і

в) хоча не бажає, але допускає настання цього наслідку.

2. Допущення настання наслідку означає, що особа байдуже ставиться до заподіяння наслідку або безпідставно сподівається на його ненастання.

Стаття 2.3.4. Умисел конкретизований та неконкретизований

1. Умисел визнається конкретизованим, якщо особа передбачає настання шкоди у певному розмірі.

2. При конкретизованому умислі кримінальне правопорушення кваліфікується за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає цю шкоду як ознаку відповідного складу кримінального правопорушення, а при незакінченому кримінальному правопорушенні – як готування чи замах на це кримінальне правопорушення.

3. Умисел визнається неконкретизованим, якщо особа передбачає настання шкоди будь-якого розміру. Закінчене кримінальне правопорушення, вчинене при неконкретизованому умислі, кваліфікується за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає фактично заподіяну

шкоду, а незакінчене кримінальне правопорушення – за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає відповідальність за заподіяння найменш тяжкої шкоди.

Стаття 2.3.5. Легковажність

1. Необережність є легковажністю, якщо особа:
 - а) передбачає можливість настання наслідку свого діяння, який є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення,
 - б) але необґрунтовано розраховує на відвернення такого наслідку.
2. Необґрунтованість розрахунку на відвернення наслідку полягає у неправильній оцінці власних можливостей, поведінки інших людей або зовнішніх обставин щодо його відвернення.

Стаття 2.3.6. Недбалість

1. Необережність є недбалістю, якщо особа:
 - а) не передбачає можливість настання наслідку свого діяння, який є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення,
 - б) але повинна передбачити такий наслідок і
 - в) може його передбачити.
2. Передбачення настання наслідку свого діяння обумовлюється:
 - а) вимогами законодавства,
 - б) займаною посадою, професією чи видом діяльності,
 - в) договором або
 - г) власною попередньою поведінкою.

Стаття 2.3.7. Казус

1. Вчинення діяння особою за відсутності умислу та необережності (казус) означає відсутність вини як обов'язкової ознаки складу кримінального правопорушення.

Стаття 2.3.8. Фактична помилка

1. Фактичною помилкою є неправильне розуміння особою наявності або відсутності ознаки складу кримінального правопорушення.
2. При кримінально-правовій кваліфікації та визначенні засобів кримінальної відповідальності враховуються:
 - а) існуюча обставина, яку особа безпідставно не вважає ознакою складу кримінального правопорушення, і
 - б) відсутня обставина, яку особа безпідставно вважає ознакою складу кримінального правопорушення.У цих випадках дія або бездіяльність особи кваліфікується як замах на вчинення того кримінального правопорушення, який особа мала намір вчинити.
3. При кримінально-правовій кваліфікації не враховується ознака складу кримінального правопорушення, яку особа не усвідомлює і не може усвідомлювати.
4. Особа, яка повинна була і могла усвідомлювати наявність ознаки складу кримінального правопорушення, але не усвідомлювала її, підлягає кримінальній відповідальності за необережне кримінальне правопорушення у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 2.3.9. Юридична помилка

1. Юридичною помилкою є неправильне розуміння особою:
 - а) що вчинена нею дія чи бездіяльність передбачена цим Кодексом як кримінальне правопорушення або
 - б) які засоби кримінальної відповідальності можуть бути до неї застосовані.
2. Не застосовуються засоби кримінальної відповідальності до особи, яка помилково вважає вчинену нею дію чи бездіяльність кримінальним правопорушенням.
3. Засоби кримінальної відповідальності застосовуються, крім випадку, передбаченого частиною 4 цієї статті, до особи, яка помилково не вважає вчинену нею дію чи бездіяльність кримінальним правопорушенням.
4. Засоби кримінальної відповідальності не застосовуються у випадках:
 - а) спростування презумпції знання особою нормативно-правового акту, з

урахуванням якого дія чи бездіяльність, передбачена у статті Особливої частини цього Кодексу, визначається як кримінальне правопорушення;

б) вчинення особою діяння, передбаченого Книгою 7 цього Кодексу, внаслідок провокації з боку службової особи органу правопорядку.

5. Презумпція знання особою нормативно-правового акту може бути спростована у випадках:

- а) порушення встановленого порядку оприлюднення цього акту,
- б) об'єктивної неможливості ознайомлення особи з цим актом, або
- в) наявності суперечливих роз'яснень змісту цього акту уповноваженими органами державної влади, що обумовило його різне застосування на практиці.

Стаття 2.3.10. Мотив та мета вчинення кримінального правопорушення

1. Мотив вчинення кримінального правопорушення – це усвідомлене внутрішнє спонукання особи до вчинення діяння, передбаченого цим Кодексом.

2. Мета вчинення кримінального правопорушення – це уявлення особи про бажаний результат своєї дії чи бездіяльності.

3. Мотив та мета враховуються при кримінально-правовій кваліфікації, якщо вони є ознакою складу кримінального правопорушення.

Стаття 2.3.11. Особливий психоемоційний стан при вчиненні кримінального правопорушення

1. Особливий психоемоційний стан, у якому перебуває особа, яка вчиняє дію або бездіяльність, передбачену статтею Особливої частини цього Кодексу, має кримінально-правове значення, якщо цей стан:

- а) виник раптово,
- б) викликаний **протиправною** поведінкою потерпілої особи та
- в) полягає у зниженні здатності особи повною мірою усвідомлювати свої діяння або керувати ними.

2. **Протиправна** поведінка потерпілої особи як підстава виникнення особливого психоемоційного стану полягає у вчиненні нею щодо особи, у якій виник особливий психоемоційний стан, або щодо іншої особи:

- а) насильства,
- б) знищення чи пошкодження майна,
- в) розголошення відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці,
- г) погрози,
- д) наруги або
- е) образи.

3. Особа, яка заподіяла шкоду під впливом особливого психоемоційного стану, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями _____ **(йдеться про умисне вбивство)** і 4.2.4, з урахуванням положень **пункту (б) статті 2.1.13** цього Кодексу.

Розділ 2.4. НЕЗАКІНЧЕНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 2.4.1. Поняття і види незакінченого кримінального правопорушення

1. Незакінченим є кримінальне правопорушення, яке не містить усіх ознак об'єкта або об'єктивної сторони закінченого складу кримінального правопорушення, передбачених частинами 1 та 2 статті 2.1.2 цього Кодексу.

2. Склад незакінченого кримінального правопорушення встановлюється із урахуванням ознак складу відповідного закінченого кримінального правопорушення та ознак, передбачених статтями 2.4.2 та 2.4.3 цього Кодексу.

3. Незакінченим кримінальним правопорушенням є готування до кримінального правопорушення та замах на кримінальне правопорушення.

Стаття 2.4.2. Готування до кримінального правопорушення

1. Готування до кримінального правопорушення вчинила особа, яка, діючи з прямим умислом:

- а) створила, підшукала або пристосувала засіб чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення,
- б) залучила співучасника чи вступила в змову на вчинення кримінального правопорушення,
- в) усунула перешкоду для вчинення кримінального правопорушення або
- г) створила інші умови для вчинення кримінального правопорушення.

2. Готуванням до кримінального правопорушення також визнається співучасть, що не відбулася (недала співучасть):

- а) неспроможність співучасника виконати дії, обумовлені змовою, або
- б) відмова співучасника від участі в кримінальному правопорушенні до початку виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

3. У разі готування до злочину 5–10 ступенів тяжкості злочину знижується на три ступеня.

4. Готування до проступку та злочину 1–4 ступенів тяжкості не тягне застосування засобів кримінальної відповідальності.

Стаття 2.4.3. Замах на кримінальне правопорушення

1. Замах на кримінальне правопорушення вчинила особа, яка, діючи з прямим умислом, частково виконала об'єктивну сторону складу закінченого кримінального правопорушення, але не довела його до кінця з причин, що від неї не залежали.

2. Замахом на кримінальне правопорушення також визнається:

- а) посягання на неналежну потерпілу особу чи неналежний предмет кримінального правопорушення;
- б) посягання з відсутніми, непридатними або недостатніми знаряддями чи засобами вчинення кримінального правопорушення.

3. Замах на вчинення кримінального правопорушення є:

- а) закінченим, якщо особа виконала усі дії, які вважала необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця;
- б) незакінченим, якщо особа не виконала усіх дій, які вважала необхідними для доведення кримінального правопорушення до кінця.

4. У разі замаху на злочин 3–8 ступенів тяжкості злочину знижується:

- а) при закінченому замаху – на один ступінь;
- б) при незакінченому замаху – на два ступеня;

5. Замах на проступок та, крім випадків, передбачених Особливою частиною цього Кодексу, на злочин 1–2 ступенів тяжкості не тягне застосування засобів кримінальної відповідальності.

Стаття 2.4.4. Добровільна відмова при незакінченому злочині

1. Добровільною відмовою є остаточне припинення суб'єктом злочину за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому він усвідомлює можливість закінчення злочину, з урахуванням особливостей, передбачених статтею 2.4.5 цього Кодексу.

2. Готування до злочину та замах на злочин не тягнуть застосування засобів кримінальної відповідальності щодо особи, яка добровільно відмовилась від закінчення злочину, крім випадків, коли фактично вчинене нею діяння містить склад іншого закінченого кримінального правопорушення.

Стаття 2.4.5. Добровільна відмова при незакінченому злочині, вчиненому у співучасті

1. У разі добровільної відмови виконавця від закінчення злочину діяння іншого співучасника становить готування до того злочину або замах на той злочин, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець.

2. У разі добровільної відмови будь-кого зі співучасників діяння виконавця становить готування до злочину або замах на злочин.

3. Добровільною відмовою організатора, підбурювача чи пособника є відвернення вчинення злочину або своєчасне повідомлення органу державної влади про злочин, що готується або вчиняється.

4. Добровільною відмовою пособника, крім дій, передбачених частиною 3 цієї статті, також є ненадання ним засобу чи знаряддя вчинення злочину або неусунення перешкоди для вчинення злочину.

Розділ 2.5.

СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ. ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ЗЛОЧИНУ

Стаття 2.5.1. Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні

1. Співучастю у кримінальному правопорушенні є спільне вчинення умисного кримінального правопорушення групою осіб, яка складається з двох або більше суб'єктів кримінального правопорушення, за змовою між ними, досягнутою до моменту закінчення кримінального правопорушення усно, письмово або шляхом конклюдентних дій.

Стаття 2.5.2. Види співучасників

1. Співучасником є виконавець, організатор, підбурювач та пособник, який вчинив кримінальне правопорушення у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення.

2. Виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка повністю або частково вчинила дію або бездіяльність, передбачену статтею Особливої частини цього Кодексу.

3. Організатором є особа, яка:

- а) керувала вчиненням кримінального правопорушення,
- б) створила організовану групу або
- в) керувала нею.

4. Підбурювачем є особа, яка схилила іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення, зокрема шляхом віддання злочинного розпорядження чи наказу.

5. Пособником є особа, яка сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншому співучаснику, а саме:

- а) порадою чи вказівкою,
- б) посередництвом,
- в) заздалегідь обіцяним: переховуванням особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засобу його вчинення, його сліду чи предмету, здобутого в результаті вчинення кримінального правопорушення; придбанням чи збутом такого предмету; приховуванням кримінального правопорушення; користуванням майном, здобутим в результаті його вчинення,
- г) наданням засобів чи знарядь або
- д) усуненням перешкод.

6. При вчиненні кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом його виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка має ознаки такого суб'єкта. Особа, яка не має ознак спеціального суб'єкта, підлягає відповідальності як організатор, підбурювач або пособник кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом.

Стаття 2.5.3. Провокація кримінального правопорушення

1. Не є співучастю провокація кримінального правопорушення, тобто схилення особи до вчинення кримінального правопорушення з метою подальшого викриття цієї особи перед органами правопорядку.

2. Не визнається провокацією кримінального правопорушення виявлення службовою особою органу правопорядку вже існуючого в особи наміру на вчинення певного кримінального правопорушення і надання їй можливості його вчинити під контролем органу правопорядку та в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

3. Особа, яка спровокувала іншу особу до вчинення кримінального правопорушення, підлягає кримінальній відповідальності як підбурювач до нього.

4. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення внаслідок провокації, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах, крім випадків, передбачених пунктом (б) частини 4 статті 2.3.9 цього Кодексу.

Стаття 2.5.4. Форми співучасті

1. Формами співучасті є вчинення кримінального правопорушення в складі:
 - а) простої групи;
 - б) організованої групи.
2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим у складі простої групи, якщо в ньому брали участь:
 - а) два або більше співучасники,
 - б) які об'єднались для спільного вчинення кримінального правопорушення.
3. Злочин визнається вчиненим у складі організованої групи, якщо в ньому брали участь:
 - а) три або більше співучасники, один з яких є організатором такої групи,
 - б) які заздалегідь об'єдналися з метою вчинення одного чи більше злочинів базового 3, 5 або 7 ступеня.
4. Видом організованої групи є злочинна організація, якій властиві такі ознаки:
 - а) до неї входять три або більше співучасники, один з яких є організатором такої групи,
 - б) вона створена з метою вчинення одного злочину базового 7 ступеня або двох чи більше злочинів базового 5 або 7 ступеня та
 - в) протягом невизначеного часу вона здатна протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам її існування.
5. Особа, яка створила злочинну організацію або брала участь у ній, підлягає кримінальній відповідальності у випадках, передбачених Особливою частиною цього Кодексу.

Стаття 2.5.5. Кримінальна відповідальність за злочин, вчинений у складі організованої групи

1. Особа, яка створила організовану групу або керує нею, підлягає кримінальній відповідальності як організатор кожного злочину, вчиненого такою групою, якщо цей злочин був передбачений метою її діяльності.
2. Інший, крім організатора, учасник організованої групи підлягає кримінальній відповідальності як виконавець злочину, у вчиненні якого він брав участь, незалежно від тієї ролі, яку він виконував у злочині.

Стаття 2.5.6. Екссес співучасника

1. Екссесом співучасника є вчинення ним кримінального правопорушення, не передбаченого змовою.
2. Співучасник не підлягає кримінальній відповідальності за екссес іншого співучасника.
3. Не є екссесом вчинення учасником організованої групи злочину, передбаченого метою діяльності такої групи.

Стаття 2.5.7. Необережне співзаподіяння шкоди

1. Не є співучастю необережне співзаподіяння шкоди, тобто вчинення двома або більше суб'єктами кримінального правопорушення взаємопов'язаних діянь, що через необережність спричинили єдиний наслідок, передбачений цим Кодексом.
2. При необережному співзаподіянні шкоди кожен суб'єкт кримінального правопорушення самостійно підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає цю шкоду.

Стаття 2.5.8. Причетність до злочину

1. Причетністю до злочину, вчиненого іншою особою, є заздалегідь не обіцяне:
 - а) переховування особи, яка вчинила злочин, знаряддя чи засобу вчинення злочину, сліду злочину чи предмету, здобутого злочинним шляхом; придбання чи збут такого предмету; приховування злочину чи користування майном, здобутим злочинним шляхом;
 - б) неповідомлення про вчинення злочину;
 - в) неприпинення злочину особою, на яку покладено обов'язок це зробити.
2. Особи, причетні до злочину, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених Особливою частиною цього Кодексу.

Розділ 2.6. МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття 2.6.1. Поняття та види множинності кримінальних правопорушень

1. Множинністю кримінальних правопорушень є вчинення особою двох або більше одиничних кримінальних правопорушень.
2. Видами множинності кримінальних правопорушень є:
 - а) сукупність кримінальних правопорушень;
 - б) рецидив кримінальних правопорушень.

Стаття 2.6.2. Сукупність кримінальних правопорушень

1. Сукупністю кримінальних правопорушень є вчинення особою двох або більше одиничних кримінальних правопорушень:
 - а) за жоден з яких її не було засуджено і
 - б) за кожен з яких до особи підлягають застосуванню засоби кримінальної відповідальності.
2. За сукупності кримінальних правопорушень застосовуються спеціальні правила кваліфікації (статті 2.8.4, 2.8.5 цього Кодексу) і спеціальні правила призначення покарання (статті 3.2.6, 3.2.7, 3.2.9, 3.2.10 і 3.2.11 цього Кодексу).

Стаття 2.6.3. Рецидив кримінальних правопорушень

1. Рецидивом кримінальних правопорушень є вчинення особою нового умисного кримінального правопорушення під час відбування покарання або інших засобів кримінальної відповідальності за умисне кримінальне правопорушення.
2. За наявності рецидиву застосовуються спеціальні правила призначення покарання (статті 3.2.9, 3.2.10 і 3.2.11 цього Кодексу).

Стаття 2.6.4. Одиничне кримінальне правопорушення та його види

1. Одиничним є кримінальне правопорушення, яке відповідає одному складу кримінального правопорушення.
2. Видами одиничного кримінального правопорушення є:
 - а) триваюче – одне діяння, що триває безперервно упродовж певного часу;
 - б) продовжуване – кілька юридично тотожних діянь, об'єднаних єдиним наміром особи, які в сукупності відповідають одному складу кримінального правопорушення;
 - в) складене – поєднання у одній статті Особливої частини цього Кодексу ознак декількох складів кримінальних правопорушень, передбачених цим Кодексом;
 - г) варіативне – діяння, передбачені двома або більше пунктами статті Особливої частини цього Кодексу, якщо вони об'єднані єдиним наміром особи.

Розділ 2.7. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Стаття 2.7.1. Поняття та види обставин, що виключають протиправність діяння

1. Обставиною, що виключає протиправність діяння, є дія або бездіяльність, яка:
 - а) заподіює шкоду,
 - б) є правомірною, тобто вчинена при використанні особою свого суб'єктивного права, виконанні юридичного обов'язку або здійсненні державно-владних повноважень, і
 - в) відповідає умовам, передбаченим Конституцією України, цим Розділом, іншим законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.
2. Шкодою у статтях цього Розділу визнається шкода правам чи правоохоронюваним інтересам особи, інтересам суспільства чи держави, або інтересам міжнародного співтовариства, за заподіяння якої передбачена кримінальна відповідальність цим Кодексом.
3. Протиправним посяганням у статтях 2.7.2, 2.7.3, 2.7.4 цього Розділу є діяння, яким заподіяна шкода чи створена реальна загроза (небезпека) її заподіяння.

Стаття 2.7.2. Необхідна оборона

1. Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути **протиправного** посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади для відвернення чи припинення такого посягання.

2. Підставою необхідної оборони є посягання, яке:

- а) становить **протиправне** діяння приватної чи службової особи, яка його вчиняє,
- б) загрожує негайним заподіянням істотної, значної, тяжкої або особливо тяжкої шкоди, та
- в) існує реально, а не в уяві особи, яка обороняється.

3. Оборона визнається необхідною, якщо шкода заподіяна:

- а) тому, хто посягає,
- б) з метою відвернення загрожуючого чи припинення існуючого посягання, і
- в) в обсязі, що відповідає тяжкості посягання, співвідношенню сил особи, яка посягає, та особи, яка обороняється, а також обставині захисту.

4. Не є необхідною обороною, а становить її перевищення умисне заподіяння тому, хто посягає, смерті або тяжкої шкоди здоров'ю, що явно не відповідає небезпечності посягання або обставині захисту.

5. Особа, яка перевищила межі необхідної оборони, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених у статтях _____ (**йдеться про умисне вбивство**) і 4.2.4, з урахуванням положень пункту (а) частини 1 статті **2.1.13** цього Кодексу.

6. Не є перевищенням необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність, незалежно від тяжкості заподіяної шкоди, наявність хоча б однієї з обставин, за яких особа:

- а) через особливий психоемоційний стан, викликаний **протиправним** посяганням, не могла правильно оцінити відповідність заподіяної нею шкоди тяжкості посягання, співвідношенню сил або обставині захисту,
- б) захищається від нападу особи, яка застосовує зброю чи інше знаряддя, яке використовується або обґрунтовано сприймається як зброя чи вибуховий пристрій,
- в) захищається від нападу двох або більше осіб,
- г) відвертає **протиправне** вторгнення у житло чи інше володіння, або
- д) захищається від насильницького зґвалтування чи сексуального насильства.

Стаття 2.7.3. Використання захисного засобу, що вражає автономно

1. Захисним засобом, що вражає автономно, є тварина, пристрій, інший засіб, призначений для припинення **протиправного** посягання без участі особи, яка використала такий засіб.

2. Заподіяння шкоди особі, яка здійснює **протиправне** посягання, з використанням захисного засобу, що вражає автономно, є правомірним, якщо:

- а) такий засіб створює небезпеку заподіяння шкоди лише тому, хто посягає,
- б) особа, яка використала такий засіб, попередила сторонніх осіб про можливість його застосування, і
- в) завідомо не створювалась небезпека заподіяння смерті тому, хто посягає.

3. Не є перевищенням меж використання захисного засобу, що вражає автономно, заподіяння смерті або тяжкої шкоди здоров'ю при його використанні для відвернення **протиправного** вторгнення у житло чи інше володіння, якщо попередньо був приведений в дію засіб захисту, призначений для відвернення проникнення сторонніх осіб або для заподіяння меншої шкоди, але який не зупинив того, хто посягає.

Стаття 2.7.4. Затримання особи, яка вчинила **протиправне** посягання

1. Правомірним є затримання особи, яка вчинила очевидне **протиправне** посягання, та вимушене заподіяння їй шкоди, якщо:

- а) метою цих дій є доставлення цієї особи органу державної влади чи органу місцевого самоврядування,
- б) особа намагається уникнути затримання та
- в) не перевищені межі заподіяння шкоди, необхідної для затримання.

2. Перевищенням меж заподіяння шкоди, необхідної для затримання, визнається умисне заподіяння особі, яка затримується, смерті або тяжкої шкоди здоров'ю, що явно не відповідає

небезпечності посягання або обстановці затримання.

3. Особа, яка перевищила межі заподіяння шкоди особі, що вчинила **протиправне** посягання, при її затриманні, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених у статтях _____ **(йдеться про умисне вбивство)** і 4.2.4, з урахуванням положень пункту (а) частини 1 статті **2.1.13** цього Кодексу.

4. Положення цієї статті не поширюються на осіб, для яких затримання є виконанням службових або професійних обов'язків.

Стаття 2.7.5. Крайня необхідність

1. Правомірним є заподіяння шкоди у стані крайньої необхідності, якщо:

- а) метою є усунення небезпеки, яка загрожує негайним заподіянням шкоди,
- б) цю небезпеку у конкретній обстановці не можна усунути іншими засобами та
- в) не перевищені межі крайньої необхідності.

2. Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння:

- а) шкоди, яка є більш значною, ніж відвернена, або
- б) смерті людини.

3. Особа, яка перевищила межі крайньої необхідності, підлягає кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених у статтях _____ **(йдеться про умисне вбивство)** і 4.2.4, з урахуванням положень пункту (а) частини 1 статті **2.1.13** цього Кодексу.

4. Особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо через особливий психоемоційний стан, викликаний небезпекою, що загрожувала, вона не могла правильно оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці.

5. Положення цієї статті не поширюється на діяння особи, яка:

а) зобов'язана здійснювати заходи, спрямовані на усунення небезпеки, що загрожує заподіянням шкоди, якщо ця особа свідомо ухилилася від виконання свого службового або професійного обов'язку, або

б) свідомо створила небезпеку з метою подальшого усунення цієї ж небезпеки шляхом заподіяння шкоди.

Стаття 2.7.6. Виправданий ризик

1. Правомірним є заподіяння шкоди, якщо діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільної користі.

2. Ризик визнається виправданим, якщо:

а) значної суспільної користі можна досягти в цій обстановці лише діянням, поєднаним із ризиком, і

б) особа, яка здійснює ризиковане діяння, обґрунтовано розраховує, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди.

3. Ризик не визнається виправданим, якщо він завідомо для особи створює небезпеку смерті людини.

Стаття 2.7.7. Заподіяння шкоди за згодою особи

1. Правомірним є заподіяння шкоди за згодою особи, якщо:

а) шкода заподіюється правам й інтересам, якими ця особа повноважна розпоряджатися,

б) згода особи є добровільною і

в) ця згода заздалегідь одержана відповідно до вимог законодавства.

2. Особою, яка повноважна розпоряджатися відповідними правами й інтересами, є дієздатна особа або законний представник недієздатної чи обмежено дієздатної особи.

3. Не визнається правомірним заподіяння смерті за згодою особи.

Стаття 2.7.8. Заподіяння шкоди під час занять спортом

1. Правомірним є заподіяння шкоди життю чи здоров'ю особи під час спортивного змагання або тренування, якщо:

а) відповідний вид спорту у встановленому порядку визнаний в Україні,

б) змагання, тренування є офіційно організованим,

в) особа, якій заподіюється шкода, добровільно та заздалегідь надала згоду на

зайняття цим видом спорту, і

г) особа, яка заподіює шкоду, дотримується правил цього виду спорту.

2. Особа, яка заподіяла шкоду під час зайняття спортом з порушенням положень частини 1 цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності на підставах, передбачених цим Кодексом.

Стаття 2.7.9. Виконання професійних або службових обов'язків

1. Правомірним є заподіяння шкоди при належному виконанні особою своїх професійних чи службових обов'язків, покладених на неї законом чи іншим нормативним актом, виданим на виконання закону.

2. Особа, яка заподіяла шкоду при неналежному виконанні професійних чи службових обов'язків, підлягає кримінальній відповідальності на підставах, передбачених цим Кодексом.

Стаття 2.7.10. Виконання законного наказу або розпорядження

1. Правомірним є вимушене заподіяння шкоди при належному виконанні особою законного наказу або розпорядження.

2. Наказ або розпорядження є законними, якщо вони віддані уповноваженою особою у встановленому порядку та в межах її повноважень.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати явно злочинний наказ або розпорядження. Явно злочинним є наказ чи розпорядження про вчинення діяння, яке є очевидно злочинним для особи, яка віддала наказ чи розпорядження, та для його виконавця.

4. Особа, яка виконала явно злочинний наказ або розпорядження, за шкоду, заподіяну під час його виконання, підлягає кримінальній відповідальності на підставах, передбачених цим Кодексом.

5. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу чи розпорядження, то за шкоду, заподіяну при виконанні такого наказу чи розпорядження, підлягає відповідальності тільки особа, яка віддала злочинний наказ чи розпорядження.

Стаття 2.7.11. Суперечність (колізія) обов'язків

1. Правомірним є заподіяння шкоди при суперечності (колізії) щодо виконання юридичних обов'язків, якщо:

а) ці обов'язки покладені на особу різними законами, іншими правовими актами однакової юридичної сили або різними законними наказами чи розпорядженнями і

б) заподіяна шкода є рівноцінною або менш значною у порівнянні зі шкодою, яка могла бути заподіяна при виконанні особою іншого відповідного юридичного обов'язку.

Стаття 2.7.12. Виконання спеціального завдання із запобігання чи розкриття злочинів організованої групи

1. Правомірним є вимушене заподіяння шкоди особою, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання:

а) беручи участь в організованій групі з метою запобігання чи розкриття вчинюваних нею злочинів, або

б) будучи учасником зазначеної групи, який на конфіденційній основі співпрацює з органом досудового розслідування.

2. Особа, зазначена у частині 1 цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності лише за злочин, передбачений статтею **_____ (закінчене умисне вбивство)**, вчинений у складі організованої групи.

Стаття 2.7.13. Застосування фізичного впливу, спеціальних засобів, зброї

1. Правомірним є вимушене заподіяння шкоди при застосуванні фізичного впливу, спеціальних засобів, зброї уповноваженою особою на підставах та в порядку, передбачених законом.

Стаття 2.7.14. Помилка щодо обставини, яка виключає протиправність діяння

1. Помилка щодо обставини, яка виключає **протиправність** діяння, має місце за сукупності таких умов:

- а) підстава для правомірнього заподіяння шкоди відсутня,
- б) особа неправильно оцінює обстановку, що склалася, і
- в) особа припускає наявність підстави для заподіяння шкоди.

2. Помилка щодо обставин, які виключають **протиправність** діяння, передбачених статтями 2.7.2, 2.7.4, 2.7.5 і 2.7.6 цього Кодексу, є вибачальною, якщо:

- а) обстановка, що склалася, дає особі достатні підстави вважати, що має місце реальна підстава для заподіяння шкоди і
- б) ця особа не усвідомлює та не здатна усвідомлювати помилковості свого припущення.

3. У випадках, передбачених частиною 2 цієї статті, застосовуються положення статей 2.7.1–2.7.13. цього Розділу.

4. Помилка щодо обставини, яка виключає **протиправність** діяння, є не вибачальною, якщо:

- а) обстановка, що склалася, не дає особі достатні підстави вважати, що має місце реальна підстава для заподіяння шкоди і
- б) ця особа не усвідомлює, хоча повинна і може усвідомлювати помилковість свого припущення.

5. У випадках, передбачених частиною 4 цієї статті, особа підлягає кримінальній відповідальності за шкоду, заподіяну через необережність.

Розділ 2.8. КРИМІНАЛЬНО-ПРОВАВА КВАЛІФІКАЦІЯ

Стаття 2.8.1. Поняття кримінально-правової кваліфікації

1. Кримінально-правова кваліфікація (далі – кваліфікація) – це визначення статей цього Кодексу, які передбачають вчинене діяння.

2. Кожне кримінальне правопорушення підлягає самостійній кваліфікації з урахуванням положень цього Розділу.

Стаття 2.8.2. Формула кваліфікації

1. Формула кваліфікації – це зазначення у процесуальному акті статті, її частини, пункту (далі у цьому Розділі – стаття) цього Кодексу, які передбачають вчинене діяння та визначають його як кримінальне правопорушення або діяння, яке не є кримінальним правопорушенням.

2. У формулі кваліфікації щодо кожного кримінального правопорушення вказується стаття Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає вчинене кримінальне правопорушення.

3. Формула кваліфікації щодо кримінального правопорушення має містити також послідовне посилання на:

- а) статтю **2.1.12** цього Кодексу – у випадку спричинення кримінальним правопорушенням значної чи тяжкої майнової шкоди;
- б) статті **2.1.13–2.1.16**, статті ____ книг 4–9 цього Кодексу, – за наявності ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину;
- в) статті 2.4.2 або 2.4.3 цього Кодексу – у випадку готування до злочину чи замаху на злочин;
- г) відповідну частину статті 2.5.2 цього Кодексу – у випадку вчинення кримінального правопорушення у співучасті;
- д) статтю 2.4.4 або 2.4.5 цього Кодексу – у випадку встановлення добровільної відмови.

4. Формула кваліфікації діяння, яке не є кримінальним правопорушенням, складається із зазначення статті Загальної частини цього Кодексу, яка визначає це діяння як таке, що не є кримінальним правопорушенням.

Стаття 2.8.3. Обґрунтування кваліфікації

1. Обґрунтування кваліфікації полягає у доведенні відповідності між обставинами вчиненого кримінального правопорушення та ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченими статтею Особливої частини цього Кодексу, з урахуванням, за їх наявності:

- а) конкретної ознаки складу злочину, яка змінює ступінь тяжкості злочину,
- б) обставин, які вказують на те, що здійснення злочину перервано на стадії

готування або замаху, або

в) обставин, які вказують на те, що особа є співучасником кримінального правопорушення.

2. При обґрунтуванні кваліфікації кримінального правопорушення зазначаються повна назва нормативно-правового акту та його структурна частина (стаття, частина, пункт, параграф, абзац), з урахуванням яких встановлюється зміст ознак складу кримінального правопорушення.

3. Кваліфікація здійснюється за статтями цього Кодексу, чинними на час вчинення кримінального правопорушення. Якщо застосовується редакція статті цього Кодексу, що має зворотню дію у часі, то при обґрунтуванні кваліфікації вказується закон України, яким встановлена відповідна редакція статті.

4. Обґрунтування кваліфікації діяння як такого, що не є кримінальним правопорушенням, полягає у встановленні відповідності фактичних ознак вчиненого діяння ознакам статті цього Кодексу, яка передбачає обставину, що виключає **протиправність** діяння.

Стаття 2.8.4. Кваліфікація сукупності кримінальних правопорушень

1. Кожне із кримінальних правопорушень, який утворює сукупність, кваліфікується окремо.

2. Кримінальні правопорушення, вчинені одним чи кількома діями, якими заподіяна шкода двом або більше потерпілим особам, кваліфікуються окремо щодо кожної з потерпілих осіб з урахуванням шкоди, заподіяної кожній з них.

Стаття 2.8.5. Кваліфікація сукупності злочину і проступку

1. Вчинення однією особою злочину і проступку (сукупність злочину і проступку), кваліфікується за відповідними статтями цього Кодексу.

Стаття 2.8.6. Кваліфікація кримінального правопорушення у разі конкуренції частини та цілого

1. Кримінальне правопорушення, передбачене двома статтями цього Кодексу, одна з яких містить усі ознаки складу цього кримінального правопорушення, а інша – лише частину таких ознак, кваліфікується за статтею, яка містить усі ознаки складу кримінального правопорушення (кримінальне правопорушення в цілому).

Стаття 2.8.7. Кваліфікація кримінального правопорушення у разі конкуренції статей, які передбачають спеціальний та загальний склади кримінального правопорушення

1. Спеціальним є склад кримінального правопорушення, який включає ознаки загального складу, передбаченого певною статтею Особливої частини цього Кодексу, та додаткові ознаки складу кримінального правопорушення, які передбачені статтею Загальної чи Особливої частини цього Кодексу про такий спеціальний склад кримінального правопорушення.

2. Якщо при кваліфікації кримінального правопорушення встановлено конкуренцію статей цього Кодексу про спеціальний і загальний склади кримінального правопорушення, то застосовується стаття про спеціальний склад кримінального правопорушення.

3. Якщо кримінальне правопорушення передбачене одночасно кількома статтями цього Кодексу про спеціальні склади кримінального правопорушення, то діяння кваліфікується за тією з них, яка містить найбільшу кількість додаткових ознак складу вчиненого кримінального правопорушення.

Стаття 2.8.8. Кваліфікація незакінченого злочину

1. Готування до злочину кваліфікується з посиланням на:

а) статтю Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідний закінчений злочин,

б) статтю 2.1.12 цього Кодексу – у випадку готування до злочину, склад якого передбачає спричинення значної чи тяжкої майнової шкоди,

в) статтю **2.1.13–2.1.16**, статтю ____ книг 4–9 цього Кодексу – за наявності ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину, та

г) частину 1 статті 2.4.2 цього Кодексу.

2. Якщо готування до злочину становить собою інше кримінальне правопорушення, передбачене окремою статтею Особливої частини цього Кодексу, то скоєне кваліфікується за

статтями, які передбачають готування до злочину та вчинення відповідного закінченого кримінального правопорушення.

3. Замах на злочин кваліфікується з посиланням на:

- а) статтю Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідний закінчений злочин,
- б) статтю 2.1.12 цього Кодексу – у випадку замаху на злочин, склад якого передбачає спричинення значної чи тяжкої майнової шкоди,
- в) статтю 2.1.13–2.1.16, статтю ____ книг 4–9 цього Кодексу – за наявності ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину, та
- г) пункт (а) чи (б) частини 3 статті 2.4.3 цього Кодексу.

Стаття 2.8.9. Кваліфікація добровільної відмови від доведення злочину до кінця

1. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця кваліфікується з посиланням на:

- а) статтю Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає злочин, щодо доведення якого до кінця відбулася добровільна відмова,
- б) статтю 2.1.12 цього Кодексу – у випадку добровільної відмови від злочину, склад якого передбачає спричинення значної чи тяжкої майнової шкоди,
- в) статтю 2.1.13–2.1.16, статтю ____ книг 4–9 цього Кодексу – за наявності ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину,
- г) частину 1 статті 2.4.2 або частину 1 статті 2.4.3 цього Кодексу, та
- д) статтю 2.4.4 цього Кодексу, яка передбачає добровільну відмову при незакінченому злочині.

2. Обґрунтування кваліфікації добровільної відмови від доведення злочину до кінця полягає у встановленні відповідності між фактичними ознаками готування до відповідного злочину чи замаху на нього та ознаками добровільної відмови, передбаченими у статті 2.4.4 цього Кодексу.

3. Діяння особи, яка добровільно відмовилась від доведення злочину до кінця, у разі наявності у вчиненому ознак складу іншого закінченого кримінального правопорушення, кваліфікується відповідно до правил, передбачених частиною 2 статті 2.8.2 цього Кодексу.

Стаття 2.8.10. Кваліфікація кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті

1. Кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті, кваліфікується окремо щодо кожного співучасника з посиланням на:

- а) статтю Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає вчинене кримінальне правопорушення,
- б) статтю 2.1.12 цього Кодексу – у випадку співучасті у злочині, склад якого передбачає спричинення значної чи тяжкої майнової шкоди,
- в) статтю 2.1.13–2.1.16, статтю ____ книг 4–9 цього Кодексу – за наявності ознак складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину,
- г) частину 1 статті 2.4.2 або частину 1 статті 2.4.3 цього Кодексу, – за наявності ознак готування чи замаху на вчинення кримінального правопорушення у співучасті,
- д) частини 2–5 статті 2.5.2 цього Кодексу, яка передбачає вид співучасника, та
- е) статтю 2.4.5 цього Кодексу, – за наявності добровільної відмови при незакінченому злочині, вчиненому у співучасті.

2. Ознаки об'єкта, об'єктивної сторони та суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті, включаючи ознаки складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину (статті 2.1.12–2.1.16, статтю ____ книг 4–9 цього Кодексу), враховуються при кваліфікації діяння кожного співучасника.

3. Ознаки суб'єкта кримінального правопорушення, вчиненого у співучасті, включаючи ознаки складу злочину, які змінюють ступінь тяжкості злочину (статті 2.1.12–2.1.16, статтю ____ книг 4–9 цього Кодексу), враховуються при кваліфікації діяння лише особи, яка має такі ознаки.

4. Кримінальне правопорушення, вчинене у складі простої групи співучасником, який виконує одночасно кілька ролей, кваліфікується за статтею Особливої частини цього Кодексу про кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем, з посиланням на кожну з частин 2, 3, 4 або 5 статті 2.5.2 цього Кодексу, яка передбачає відповідний вид співучасника.

Стаття 2.8.11. Зміна кваліфікації

1. Зміна кваліфікації означає складання формули кваліфікації, яка відрізняється від попередньої.
2. Зміна кваліфікації передбачає поліпшення, а у випадках, передбачених пунктами (д)–(е) частини 3 цієї статті, і погіршення правового статусу особи, діяння якої кваліфікується.
3. Підставами зміни кваліфікації є:
 - а) зміна положень цього Кодексу чи іншого законодавства, зокрема внаслідок прийняття рішення Конституційним Судом України, якими поліпшено правовий статус особи;
 - б) надання Верховною Радою України згоди на обов'язковість міжнародного договору, яким поліпшено правовий статус особи;
 - в) набрання чинності остаточним рішенням Європейського суду з прав людини у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яким поліпшено правовий статус особи;
 - г) висновок Верховного Суду, яким поліпшено правовий статус особи;
 - д) встановлення нових фактичних обставин вчиненого діяння;
 - е) встановлення неправильного застосування цього Кодексу внаслідок помилки або зловживання слідчого, детектива, дізнавача, прокурора або судді під час кримінального провадження,–що вплинуло на визначення змісту ознак складу кримінального правопорушення або формули кваліфікації.
4. Неправильним застосуванням цього Кодексу, що тягне за собою зміну кваліфікації, є:
 - а) незастосування положення його Загальної чи Особливої частин, яке підлягає застосуванню;
 - б) застосування положення його Загальної чи Особливої частин, яке не підлягає застосуванню.

Книга третя. ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Розділ 3.1. ПОКАРАННЯ

Стаття 3.1.1. Поняття покарання та його мета

1. Покаранням є примусове обмеження у реалізації прав чи свобод людини, що застосовується на підставі цього Кодексу до особи, засудженої обвинувальним вироком суду за вчинення кримінального правопорушення.
2. Покарання має на меті кару, запобігання кримінальним правопорушенням і спонукання особи до правослухняної поведінки.

Стаття 3.1.2. Види покарань за злочини і проступки

1. За вчинення злочину встановлюються і можуть застосовуватися як основні такі види покарань:
 - а) штраф;
 - б) ув'язнення на певний строк;
 - в) довічне ув'язнення.
2. Штраф може призначатися разом з ув'язненням на певний строк як додаткове покарання.
3. За вчинення проступку встановлюються і можуть застосовуватися як основні такі види покарань:
 - а) грошове стягнення;
 - б) безоплатні роботи;
 - в) обмеження свободи пересування;
 - г) арешт.
4. Грошове стягнення може призначатися разом з обмеженням свободи пересування або арештом як додаткове покарання.

Стаття 3.1.3. Штраф

1. Штраф – це визначена судом грошова сума, яку особа, засуджена за злочин, повинна сплатити до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.
2. Штраф як основне покарання за злочини 1–3 ступенів призначається в розмірах, визначених у статті 3.1.6 цього Кодексу.
3. Штраф як основне покарання не призначається у разі засудження:
 - а) за злочини, пов'язані із домашнім насильством;
 - б) особи, яка не має доходу або майна, достатніх для сплати штрафу, якщо його стягнення поставить таку особу у стан крайньої нужди, та за відсутності можливості його сплати в порядку, передбаченому частиною 7 цієї статті.
4. Штраф як додаткове покарання призначається у разі вчинення:
 - а) злочину, наслідком якого є отримання **незаконного** доходу або неправомірна несплата належного,
 - б) корупційного злочину або
 - в) умисного злочину, яким спричинено значну чи тяжку майнову шкоду.
5. Штраф як додаткове покарання призначається у таких розмірах:
 - а) за злочин 1 ступеня – від 50 до 200 розрахункових одиниць;
 - б) за злочин 2 ступеня – від 200 до 300 розрахункових одиниць;
 - в) за злочин 3 ступеня – від 300 до 400 розрахункових одиниць;
 - г) за злочин 4 ступеня – від 400 до 500 розрахункових одиниць;
 - д) за злочин 5 ступеня – від 500 до 750 розрахункових одиниць;
 - е) за злочин 6 ступеня – від 750 до 1000 розрахункових одиниць;
 - є) за злочин 7 ступеня – від 1000 до 1500 розрахункових одиниць;
 - ж) за злочин 8 ступеня – від 1500 до 2000 розрахункових одиниць;
 - з) за злочин 9 ступеня – від 2000 до 2500 розрахункових одиниць;
 - и) за злочин 10 ступеня – від 2500 до 3000 розрахункових одиниць.
6. Штраф сплачується протягом 60 днів з дня набрання вироком законної сили, крім випадків, передбачених частиною 2 цієї статті.
7. З урахуванням майнового стану засудженого суд у вирокі може прийняти рішення про:
 - а) розстрочення штрафу, тобто його сплату частинами на строк до п'яти років, з визначенням розмірів платежів та періодичності (не рідше ніж один раз на 60 днів), або
 - б) відстрочення сплати штрафу на строк до одного року.
8. У разі несплати особою без поважної причини штрафу, призначеного як основне чи додаткове покарання:
 - а) у строк, передбачений частиною 6 цієї статті,
 - б) відповідно до порядку, визначеного в пункті (а) частини 7 цієї статті, або
 - в) протягом строку відстрочення, визначеного в пункті (б) частини 7 цієї статті,–несплачену суму штрафу суд замінює ув'язненням на певний строк з розрахунку, встановленому у частині 3 статті 3.2.12 цього Кодексу.
9. У разі несплати особою з поважної причини штрафу, призначеного як основне чи додаткове покарання, у строки, визначені частинами 6 та 7 цієї статті, суд ухвалює рішення про розстрочення або продовження розстрочення штрафу в порядку, передбаченому пунктом (а) частини 7 цієї статті.

Стаття 3.1.4. Ув'язнення на певний строк

1. Ув'язнення на певний строк полягає у строковому триманні та ресоціалізації засудженого в місці ув'язнення.
2. Ув'язнення на певний строк встановлюється на строк від трьох місяців до двадцяти років, а за злочини проти міжнародного гуманітарного права, пов'язані з умисним позбавленням життя людини, до тридцяти років.
3. Ув'язнення на певний строк призначається у місяцях, роках або роках і місяцях.

Стаття 3.1.5. Довічне ув'язнення

1. Довічне ув'язнення полягає у безстроковому триманні та ресоціалізації засудженого в місці ув'язнення.

2. Довічне ув'язнення встановлюється і призначається лише за злочини 9 або 10 ступенів.
3. Довічне ув'язнення не може бути призначене особі, яка:
 - а) була вагітною на час вчинення злочину,
 - б) вчинила злочин у віці до 21 року або
 - в) досягла 70 років на час ухвалення вироку.

Стаття 3.1.6. Санкції за злочини

1. Покарання за злочин залежно від ступеня його тяжкості (стаття 2.1.11 цього Кодексу) призначається в межах таких санкцій:

<i>Ступінь тяжкості злочину</i>	<i>Санкція</i>
Злочин 1 ступеня	штраф у розмірі від 100 до 500 розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від трьох місяців до двох років.
Злочин 2 ступеня	штраф у розмірі від 500 до 1000 розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від двох до трьох років.
Злочин 3 ступеня	штраф у розмірі від 1000 до 2000 розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від трьох до чотирьох років.
Злочин 4 ступеня	ув'язнення на строк від чотирьох до шести років.
Злочин 5 ступеня	ув'язнення на строк від шести до восьми років.
Злочин 6 ступеня	ув'язнення на строк від восьми до десяти років.
Злочин 7 ступеня	ув'язнення на строк від десяти до тринадцяти років.
Злочин 8 ступеня	ув'язнення на строк від тринадцяти до шістнадцяти років.
Злочин 9 ступеня	ув'язнення на строк від шістнадцяти до двадцяти років або довічне ув'язнення.
Злочин 10 ступеня	ув'язнення на строк від двадцяти до тридцяти років або довічне ув'язнення.

Стаття 3.1.7. Грошове стягнення за проступок

1. Грошове стягнення – це визначена судом грошова сума, яку особа, засуджена за проступок, повинна сплатити до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим.
2. Грошове стягнення як основне покарання призначається у розмірі від 50 до 100 розрахункових одиниць.
3. Грошове стягнення як основне покарання не призначається у разі засудження:
 - а) за проступки, пов'язані із домашнім насильством;
 - б) особи, яка не має доходу або майна, достатніх для сплати штрафу, якщо його стягнення поставить таку особу у стан крайньої нужди, та за відсутності можливості його сплати в порядку, передбаченому частиною 7 цієї статті.
4. Грошове стягнення як додаткове покарання призначається у розмірі від 10 до 50 розрахункових одиниць.
5. Грошове стягнення як додаткове покарання призначається у разі вчинення:
 - а) проступку, наслідком якого є отримання **незаконного** доходу чи неправомірної несплата належного, або
 - б) корупційного проступку.
6. Грошове стягнення сплачується протягом 60 днів з дня набрання вироком законної сили, крім випадків, передбачених частиною 7 цієї статті.
7. З урахуванням майнового стану засудженого суд у вирокі може прийняти рішення про:
 - а) розстрочення грошового стягнення, тобто його сплату частинами на строк до двох років, з визначенням розмірів платежів та періодичності (не рідше ніж один раз на 60 днів), або
 - б) відстрочення його сплати на строк до одного року.
8. У разі несплати особою без поважної причини грошового стягнення, призначеного як основне чи додаткове покарання:
 - а) у строк, передбачений частиною 6 цієї статті,
 - б) відповідно до порядку, визначеного в пункті (а) частини 7 цієї статті, або
 - в) протягом строку відстрочення, визначеного в пункті (б) частини 7 цієї статті, – несплачену суму грошового стягнення суд замінює арештом з розрахунку, встановленому у

частині 4 статті 3.2.12 цього Кодексу.

9. У разі несплати особою з поважної причини грошового стягнення, призначеного як основне чи додаткове покарання, у строки, визначені частинами 6 та 7 цієї статті, суд ухвалює рішення про розстрочення або продовження розстрочення грошового стягнення в порядку, передбаченому пунктом (а) частини 7 цієї статті.

Стаття 3.1.8. Безоплатні роботи

1. Безоплатні роботи полягають у безоплатному виконанні особою праці, відповідної стану її здоров'я, види якої та перелік об'єктів, на яких вона виконується, визначають органи місцевого самоврядування.

2. Безоплатні роботи призначаються судом на строк від 1 до 3 місяців та відбуваються:

- а) засудженим, який досяг 18 років і має постійне місце роботи або навчається заочною формою, – 30 годин на місяць, але не більше ніж 4 години на день;
- б) засудженим, який досяг 18 років, але належить до незайнятого населення, – 60 годин на місяць, але не більше ніж 8 годин на день;
- в) засудженим, який не досяг 18 років, – 20 годин на місяць, але не більше ніж 2 години на день.

3. Безоплатні роботи не можуть бути призначені:

- а) вагітній жінці;
- б) особі, яка має на утриманні дитину віком до трьох років;
- в) особі з інвалідністю I групи;
- г) особі, яка досягла 70 років.

Стаття 3.1.9. Обмеження свободи пересування

1. Обмеження свободи пересування є частковою ізоляцією особи від суспільства шляхом виконання нею обов'язку у вихідні, святкові дні та/або у нічний час у будні дні не залишати житло, яке є місцем її проживання.

2. Обмеження свободи пересування встановлюється на строк від 15 днів до 3 місяців.

3. Обмеження свободи пересування призначається у місяцях або місяцях і днях.

Стаття 3.1.10. Арешт

1. Арештом є тримання особи в установі виконання покарання на строк від 15 днів до 3 місяців.

2. Арешт призначається у місяцях або місяцях і днях.

3. Арешт не може бути призначений:

- а) особі віком до 16 років;
- б) вагітній жінці.

Стаття 3.1.11. Санкція за проступок

1. Покарання за проступок призначається в межах такої санкції:

- а) грошове стягнення у розмірі від 50 до 100 розрахункових одиниць,
- б) безоплатні роботи на строк від 1 до 3 місяців,
- в) обмеження свободи пересування на строк від 15 днів до 3 місяців або
- г) арешт на строк від 15 днів до 3 місяців.

Розділ 3.2. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 3.2.1. Загальні правила призначення покарання

1. Суд призначає покарання, яке за видом і розміром є необхідним та достатнім для досягнення його мети (стаття 3.1.1 цього Кодексу). Більш сувора міра покарання призначається лише у разі, якщо менш сувора міра є недостатньою для досягнення цієї мети.

2. Суд призначає покарання у межах санкції, встановленої статтями 3.1.6 і 3.1.11 цього Кодексу за злочин відповідного ступеня тяжкості або за проступок, та з урахуванням:

- а) особливостей конкретного кримінального правопорушення,

- б) особи винного,
- в) ознак складу злочину, передбачених у статтях 2.1.13–2.1.16, а також статтях _____ книг 4-8 цього Кодексу, якщо вони, відповідно до правил частини 3 статті 2.1.17 цього Кодексу, не змінили ступінь тяжкості злочину, – як таких, що пом'якшують покарання,
- г) обставин, які пом'якшують покарання за злочин та проступок (стаття 3.2.2 цього Кодексу) або обтяжують покарання за проступок (стаття 3.2.3 цього Кодексу),
- д) ризиків вчинення нового кримінального правопорушення та інших висновків досудової доповіді органу пробації (при призначенні покарання за злочин),
- е) положень статей 3.2.4–3.2.13 цього Кодексу та
- є) інших положень Загальної частини цього Кодексу.

3. Щодо особи, якій призначене ув'язнення на певний строк за один злочин або за сукупністю злочинів, за наявності умов, передбачених частиною 1 статті 3.3.4 цього Кодексу, суд повинен розглянути питання про можливість невиконання під умовою призначеного ув'язнення на певний строк.

Стаття 3.2.2. Обставини, які пом'якшують покарання за злочин та проступок

1. Обставинами, які пом'якшують покарання за злочин та проступок, визнаються:

- а) добровільне зізнання особи органу державної влади чи органу місцевого самоврядування про вчинене кримінальне правопорушення;
- б) сприяння розкриттю та розслідуванню кримінального правопорушення;
- в) розкаяння у вчиненому кримінальному правопорушенні;
- г) надання допомоги потерпілій особі після вчинення кримінального правопорушення;
- д) добровільна реституція та компенсація;
- е) вчинення кримінального правопорушення неповнолітньою особою;**
- є) вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності;
- ж) вчинення кримінального правопорушення обмежено осудною особою;
- з) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;
- и) вчинення кримінального правопорушення через матеріальну, службову чи іншу залежність;
- і) вчинення кримінального правопорушення, яким заподіяно шкоду потерпілій особі, внаслідок провокації.

2. Суд може визнати обставиною, яка пом'якшує покарання за злочин та проступок, й іншу обставину, не зазначену в частині 1 цієї статті, крім обставин, які знижують тяжкість злочину (статті 2.1.13, 2.1.14, статті ____ книг 4–9 цього Кодексу), при призначенні покарання за злочин.

Стаття 3.2.3. Обставини, які обтяжують покарання за проступок

1. Обставинами, які обтяжують покарання за проступок, визнаються вчинення проступку:

- а) щодо неповнолітньої, у тому числі малолітньої, особи;
- б) щодо вагітної жінки;
- в) щодо особи, яка досягла 70-річного віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в уразливому стані;
- г) щодо особи, яка має психічний розлад;
- д) щодо особи, яка перебуває в матеріальній або службовій залежності від суб'єкта проступку;
- е) щодо подружжя, колишнього подружжя або іншої особи, з якою суб'єкт проступку перебуває (перебував) у сімейних чи близьких відносинах;
- є) щодо особи (чи її близької особи) у зв'язку з виконанням нею службових повноважень, професійних функцій або реалізацією нею суб'єктивного права чи виконання нею юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя;
- ж) з використанням влади, службових чи професійних повноважень або пов'язаних з ними можливостей;
- з) з використанням зброї або іншого предмета, спеціально призначеного чи заздалегідь підготовленого для заподіяння шкоди життю або здоров'ю людини;
- и) з використанням неповнолітньої, у тому числі малолітньої, особи або спільно з

нею;

- і) з використанням особи, яка не здатна усвідомлювати своє діяння чи керувати ним, або спільно з такою особою;
- ї) у присутності малолітньої особи;
- й) з використанням засобу масової інформації, інформаційної системи чи мережі Інтернет;
- к) в особливий період або під час надзвичайного стану;
- л) простою групою осіб;
- м) з мотиву расової, національної чи релігійної ворожнечі;
- н) умисно під час відбування покарання за кримінальне правопорушення або застосування інших засобів кримінальної відповідальності за умисний злочин (рецидив).

Стаття 3.2.4. Призначення покарання за незакінчений злочин

1. При призначенні покарання за незакінчений злочин суд, керуючись статтями 2.4.2 і 2.4.3 цього Кодексу, враховує ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця.

2. За замах на злочин 9 та 10 ступенів тяжкості довічне ув'язнення не призначається.

Стаття 3.2.5. Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті

1. При призначенні покарання співучасникам кримінального правопорушення суд враховує характер та ступінь участі кожного з них у вчиненні кримінального правопорушення.

Стаття 3.2.6. Призначення покарання за сукупністю злочинів

1. При сукупності злочинів суд:

- а) призначає покарання за кожний злочин окремо,
- б) складає покарання, призначені за кожний злочин, крім випадків, передбачених частинами 4 і 5 цієї статті, і
- в) визначає остаточне покарання з урахуванням обмежень, передбачених частинами 2 і 3 цієї статті.

2. Остаточне покарання у виді ув'язнення на певний строк не може перевищувати, якщо до сукупності входить (входять):

- а) лише злочини 1-2 ступенів – 5 років;
- б) хоча б один злочин 3-4 ступенів, за відсутності злочину 5-10 ступенів, – 10 років;
- в) хоча б один злочин 5-6 ступенів, за відсутності злочину 7-10 ступенів, – 15 років;
- г) хоча б один злочин 7-10 ступенів – 30 років.

3. При складанні основних покарань у виді штрафу остаточне покарання не може перевищувати трикратного розміру штрафу, передбаченого за більш тяжкий злочин із тих, що утворюють сукупність злочинів.

4. Якщо хоча б за один із злочинів призначено довічне ув'язнення, то остаточне покарання за злочин призначається шляхом поглинення будь-яких покарань довічним ув'язненням.

5. Якщо після набрання законної сили вироком буде встановлено, що засуджений винен ще і в іншому злочині, вчиненому до набрання законної сили цим вироком, суд:

- а) призначає покарання за вказаний інший злочин, вчинений до набрання законної сили вироком суду,
- б) визначає остаточне покарання за правилами, передбаченими частинами 1–4 цієї статті,
- в) зараховує у строк покарання, визначеного за сукупністю злочинів, покарання, відбусте за попереднім вироком і
- г) визначає покарання, яке підлягає відбуванню.

Стаття 3.2.7. Призначення покарання за сукупністю проступків

1. При сукупності проступків суд:

- а) призначає покарання за кожний проступок окремо,
- б) складає покарання, призначені за кожний проступок і
- в) визначає остаточне покарання з урахуванням обмежень, передбачених частиною 2

цієї статті.

2. У разі призначення покарання при сукупності проступків остаточне покарання не може перевищувати при складанні основних покарань у виді:

- а) безоплатних робіт – 6 місяців;
- б) обмеження свободи пересування – 6 місяців;
- в) арешту – 6 місяців;
- г) грошового стягнення – 200 розрахункових одиниць.

3. Якщо після набрання законної сили вироком буде встановлено, що засуджений винен ще і в іншому проступку, вчиненому до набрання законної сили цим вироком, суд:

- а) призначає покарання за вказаний інший проступок, вчинений до набрання законної сили вироком суду,
- б) визначає остаточне покарання за правилами, передбаченими частинами 1–2 цієї статті,
- в) зараховує у строк покарання, визначеного за сукупністю проступків, покарання, відбуте за попереднім вироком і
- г) визначає покарання, яке підлягає відбуванню.

Стаття 3.2.8. Визначення покарання у разі засудження за проступок і злочин

1. Покарання, призначені за проступок і злочин, складанню не підлягають та виконуються самостійно.

Стаття 3.2.9. Призначення покарання за сукупністю вироків за злочин

1. Якщо особа, засуджена за злочин, після набрання вироком законної сили, але до повного відбуття покарання вчинила новий злочин, суд до покарання, призначеного за новим вироком, приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком, крім випадків, передбачених частинами 3, 4 і 5 цієї статті.

2. При складанні покарань у виді ув'язнення на певний строк загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, не може перевищувати, якщо до сукупності входить (входять):

- а) лише злочини 1-2 ступенів – 5 років;
- б) хоча б один злочин 3-4 ступенів, за відсутності злочину 5-10 ступенів, – 10 років;
- в) хоча б один злочин 5-6 ступенів, за відсутності злочину 7-10 ступенів, – 15 років;
- г) хоча б один злочин 7-10 ступенів – 30 років.

3. Якщо хоча б одним із вироків призначене довічне ув'язнення, то остаточне покарання призначається шляхом поглинення будь-яких покарань довічним ув'язненням.

4. При вчиненні нового необережного злочину або умисного злочину 1-4 ступенів особою, якій було відстрочено виконання покарання з пробацією, суд частково або повністю приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком, з урахуванням:

- а) стану виконання засудженим покладених на нього обов'язків,
- б) виконання додаткового покарання у виді штрафу, і
- в) висновків досудової доповіді органів пробації.

5. При вчиненні нового необережного злочину або умисного злочину 1-4 ступенів особою, яка була звільнена від відбування покарання у виді довічного ув'язнення з пробацією, суд до покарання, призначеного за новим вироком, приєднує покарання у виді ув'язнення строком на десять років.

6. Якщо особа, засуджена за злочин, після набрання вироком законної сили, але до повного відбуття покарання вчинила два або більше злочини, суд призначає покарання за ці злочини відповідно до статті 3.2.6 цього Кодексу, а потім призначає покарання за сукупністю вироків.

Стаття 3.2.10. Призначення покарання за сукупністю вироків за проступок

1. Якщо особа, засуджена за проступок, після набрання вироком законної сили, але до повного відбуття покарання вчинила новий проступок, суд за новим вироком призначає їй покарання за правилами, передбаченими статтями 3.2.1–3.2.3, 3.2.5 цього Кодексу, яке складанню з невідбutoю частиною покарання за попереднім вироком не підлягає і виконується самостійно.

Стаття 3.2.11. Правила призначення за сукупністю кримінальних правопорушень та

сукупністю вироків різних видів покарань

1. При призначенні їх за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків не підлягають складанню та поглинанню між собою і виконуються самостійно покарання у виді:

- а) штрафу та ув'язнення на певний строк;
- б) штрафу та безоплатних робіт;
- в) штрафу та обмеження свободи пересування;
- г) штрафу та арешту;
- д) ув'язнення на певний строк та безоплатних робіт;
- е) ув'язнення на певний строк та обмеження свободи пересування;
- є) обмеження свободи пересування та арешту.

2. У випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, підлягають складанню покарання у виді:

а) штрафу та грошового стягнення – у цьому випадку покарання складається повністю та виконується як штраф;

б) ув'язнення на певний строк та арешту – у цьому випадку до невідбутої частини ув'язнення на певний строк додається половина невідбутої частини арешту і покарання виконується як ув'язнення на певний строк.

3. У випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, підлягає поглинанню довічним ув'язненням будь-яке інше покарання.

Стаття 3.2.12. Правила зарахування строку попереднього ув'язнення та заміни покарань

1. Попереднє ув'язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження до обмеження свободи пересування, арешту, ув'язнення на певний строк або довічного ув'язнення з розрахунку день за день.

2. Попереднє ув'язнення зараховується судом у строк покарання у разі засудження до штрафу або грошового стягнення з розрахунку один день попереднього ув'язнення за три розрахункових одиниці.

3. Несплачений штраф суд замінює ув'язненням на певний строк із розрахунку один день ув'язнення за три розрахункові одиниці несплаченого штрафу, але не більше ніж максимальний строк ув'язнення за злочин відповідного ступеня.

4. Несплачене грошове стягнення суд замінює арештом, а особі, яка не досягла 16-річного віку – обмеженням свободи пересування, із розрахунку один день арешту за три розрахункові одиниці несплаченого грошового стягнення, але не більше ніж максимальний строк арешту, обмеження свободи пересування за проступок.

Стаття 3.2.13. Призначення покарання за угодою про примирення або про співпрацю

1. При призначенні покарання за угодою про примирення з потерпілою особою або угодою про співпрацю суд, перевіривши відповідність положень такої угоди вимогам цього Кодексу, призначає покарання, узгоджене сторонами угоди, яке може:

- а) дорівнювати нижній межі покарання за це кримінальне правопорушення,
- б) бути призначене у межах санкції за злочин, який є менш тяжким, але не більше, ніж на два ступеня, або
- в) передбачати невиконання під умовою призначеного покарання на певний строк

Стаття 3.2.14. Перегляд призначеного покарання

1. Суд переглядає раніше призначене покарання із урахуванням закону, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння або пом'якшене покарання, якщо:

а) покарання було призначено за сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків і кримінальна відповідальність за хоча б одне із діянь новим законом не скасована, або

б) новим законом пом'якшене покарання хоча б за одне кримінальне правопорушення.

Розділ 3.3. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Стаття 3.3.1. Поняття та види звільнення від покарання

1. Звільнення від покарання полягає у відмові держави застосовувати покарання до особи, засудженої за вчинення кримінального правопорушення, з підстав, передбачених цим Кодексом.
2. Видами звільнення від покарання є:
 - а) непризначення покарання;
 - б) невиконання призначеного покарання;
 - в) відстрочення виконання призначеного покарання;
 - г) зупинення виконання покарання.

Стаття 3.3.2. Непризначення покарання у зв'язку з позитивною поведінкою особи після вчинення кримінального правопорушення

1. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила проступок або злочин 1-2 ступенів, якщо вона:
 - а) щиро покаялася,
 - б) добровільно здійснила реституцію та/або компенсацію і
 - в) примирилася з потерпілою особою.
2. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила проступок або злочин 1-2 ступенів, якщо вона:
 - а) щиро покаялася,
 - б) сприяла розкриттю та розслідуванню кримінального правопорушення і
 - в) добровільно здійснила компенсацію шкоди, завданої територіальній громаді або державі.
3. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила злочин, передбачений статтею 110-2, 111, 114, 258 (в частині погрози), 258-5 цього Кодексу, за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті 2.1.12, 2.1.15, 2.1.16, статті ___ книг 4–9 цього Кодексу), якщо вона:
 - а) добровільно повідомила про вчинення злочину орган правопорядку,
 - б) щиро покаялася і
 - в) до повідомлення їй про підозру сприяла розкриттю та розслідуванню злочину, у результаті чого було відвернено настання шкоди від злочину.
4. Не призначається покарання особі (крім організатора), яка вперше вчинила злочин, передбачений статтею 255, 258-3, 260 цього Кодексу, за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті 2.1.12, 2.1.15, 2.1.16, статті ___ книг 4–9 цього Кодексу), якщо вона:
 - а) добровільно вийшла з **незаконної** групи (організації, формування),
 - б) добровільно повідомила про створення **незаконної** групи (організації, формування) орган досудового розслідування або прокурора,
 - в) щиро покаялася і
 - г) до повідомлення їй про підозру сприяла розкриттю злочину та отриманню доказів його вчинення.
5. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтею 199, 204, 216, 224, 227, 263, 263-1, 265, 265-1, 267-1, 268, 307, 309, 311, 321, 321-1 цього Кодексу (за винятком збуту предметів, **незаконний** обіг яких є кримінальним правопорушенням), за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті 2.1.12, 2.1.15, 2.1.16, статті ___ книг 4–9 цього Кодексу), якщо вона:
 - а) добровільно повідомила про вчинення кримінального правопорушення орган правопорядку,
 - б) щиро покаялася,
 - в) добровільно видала органу правопорядку предмет, щодо якого вона здійснювала **незаконні** дії, і
 - г) вказала джерело його набуття чи іншим чином сприяла розкриттю кримінального правопорушення і отриманню доказів його вчинення.
6. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтею 164, 165, 175, 212, 212-1 цього Кодексу, за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті 2.1.12, 2.1.15, 2.1.16, статті ___ книг 4–9 цього Кодексу),

якщо вона:

- а) щиро покалася,
- б) до повідомлення їй про підозру сплатила відповідні платежі у двократному розмірі, а також передбачені законом або договором фінансові санкції, неустойку (штраф, пеню).

7. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачений статтею **335, 336, 336-1, 337, 389, 389-1, 389-2, 390, 390-1, 409** цього Кодексу, за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті **2.1.12, 2.1.15, 2.1.16**, статті ____ книг 4–9 цього Кодексу), якщо вона:

- а) добровільно повідомила про вчинення кримінального правопорушення органу правопорядку,
- б) щиро покалася і
- в) до повідомлення їй про підозру розпочала виконувати обов'язок, встановлений законом або угодою.

8. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила злочин, передбачений статтею **354, 369, 368-3, 368-4, 369-2** цього Кодексу, за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті **2.1.12, 2.1.15, 2.1.16**, статті ____ книг 4–9 цього Кодексу), якщо вона після пропозиції чи надання неправомірної вигоди – до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом правопорядку:

- а) добровільно повідомила про вчинення злочину органу правопорядку,
- б) щиро покалася;
- в) сприяла розкриттю злочину та отриманню доказів його вчинення щодо особи, яка одержала неправомірну вигоду або прийняла її пропозицію.

Положення частини 9 цієї статті не застосовується у разі, якщо пропозиція чи надання неправомірної вигоди були вчинені по відношенню до осіб, визначених у **частині 4 статті 18** цього Кодексу.

9. Не призначається покарання особі, яка вперше вчинила злочин, передбачений **ч. 4 ст. 447** цього Кодексу, за відсутності ознак складу злочину, що підвищують тяжкість злочину (статті **2.1.12, 2.1.15, 2.1.16**, статті ____ книг 4–9 цього Кодексу), якщо вона:

- а) добровільно припинила участь у збройному конфлікті, воєнних або насильницьких діях,
- б) добровільно повідомила про свою участь у конфлікті, воєнних або насильницьких діях органу правопорядку,
- в) щиро покалася і
- г) до повідомлення їй про підозру сприяла розкриттю злочину та отриманню доказів його вчинення.

10. Вирішення питання про непризначення покарання у зв'язку з позитивною поведінкою особи після вчинення кримінального правопорушення, у випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, здійснюється на підставі угоди про примирення, а у випадках, передбачених частинами 2–9 цієї статті – на підставі угоди про співпрацю.

Стаття 3.3.3. Непризначення покарання у зв'язку із закінченням строків давності

1. Не призначається покарання особі, якщо з часу вчинення нею кримінального правопорушення (його закінчення або припинення) і до дня набрання обвинувальним вироком законної сили минули такі строки:

- а) два роки – у разі вчинення проступку;
- б) чотири роки – у разі вчинення злочину 1 або 2 ступеня;
- в) шість років – у разі вчинення злочину 3 або 4 ступеня;
- г) вісім років – у разі вчинення злочину 5 ступеня;
- д) десять років – у разі вчинення злочину 6 ступеня;
- е) п'ятнадцять років – у разі вчинення злочину 7 ступеня.

2. Давність не застосовується у разі вчинення злочину 8, 9 і 10 ступенів.

3. Перебіг давності у випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, зупиняється, якщо особа, якій оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, ухилилася від досудового розслідування або суду. У цьому разі перебіг давності відновлюється з дня з'явлення особи до органу правопорядку або її затримання, але покарання не призначається, якщо з часу

вчинення кримінального правопорушення минуло 15 років.

4. Перебіг давності зупиняється, якщо особі не оголошено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення через службове зловживання прокурора або працівника органу досудового розслідування. У цьому разі перебіг давності відновлюється з дня набрання законної сили вирок суду щодо службового зловживання.

5. Перебіг давності переривається, якщо до закінчення зазначених у частинах 1 та 3 цієї статті строків особа вчинила нове умисне кримінальне правопорушення. У цьому разі обчислення строку давності починається з часу вчинення нового кримінального правопорушення, а строки давності обчислюються окремо за кожне кримінальне правопорушення.

Стаття 3.3.4. Невиконання під умовою призначеного ув'язнення на певний строк

1. Особі, щодо якої не встановлено високого ризику вчинення нового злочину, за її згодою, суд з урахуванням можливості досягнення мети покарання без його відбування, може за вчинення злочину (злочинів):

а) 1–5 ступенів, якщо особі призначено ув'язнення на строк не більше 6 років, – ухвалити не виконувати під умовою призначене покарання;

б) 1–6 ступенів, якщо сторонами угоди узгоджено ув'язнення на строк не більше 8 років, а також 7 ступеня, не пов'язаного із застосуванням насильства, якщо сторонами угоди узгоджено ув'язнення на строк не більше 10 років, – затвердити угоду про примирення з потерпілою особою або про визнання винуватості, якщо сторонами угоди узгоджено невиконання під умовою призначеного покарання.

2. Щодо особи, стосовно якої під умовою не виконується призначене покарання, застосовується пробація на строк, встановлений статтею 3.4.4 цього Кодексу.

3. Покарання не звертається до виконання, якщо особа під час пробації:

а) виконала пробаційні обов'язки,

б) не ухилялась від амбулаторної психіатричної допомоги,

в) дотримувалась обмежувальних засобів та

г) не вчинила злочин.

4. У випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, з урахуванням особливостей конкретного вчиненого злочину, особи засудженого, встановлення високого ризику вчинення нею нового злочину та інших висновків досудової доповіді органу пробації, суд може застосувати пробаційний арешт.

5. Невиконання під умовою призначеного ув'язнення на певний строк не застосовується щодо особи, яка вчинила новий умисний злочин під час виконання пробаційних обов'язків.

Стаття 3.3.5. Невиконання призначеного покарання у зв'язку із закінченням строків давності його виконання

1. Призначене покарання не виконується, якщо з часу набрання обвинувальним вирок законної сили його не звернено до виконання у строки, передбачені частиною 1 статті 3.3.3 цього Кодексу.

2. Давність не застосовується у разі засудження за злочин 8, 9 і 10 ступенів.

3. До строку давності не зараховується строк, протягом якого покарання не відбувалося у зв'язку із його:

а) невиконанням (стаття 3.3.4 цього Кодексу),

б) відстроченням (статті 3.3.7, 3.3.8 цього Кодексу) або

в) зупиненням (статті 3.3.9, 3.3.10 цього Кодексу).

4. Перебіг давності у випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, зупиняється, якщо засуджена особа ухиляється від покарання. У цьому разі перебіг давності відновлюється з дня з'явлення засудженого для відбування покарання або з дня його затримання, але покарання не призначається, якщо з часу набрання вирок законної сили минуло 15 років.

5. Перебіг давності у випадках, передбачених частиною 1 цієї статті, зупиняється, якщо вирок не звернено до виконання через службове зловживання осіб, уповноважених на його виконання. У цьому разі перебіг давності відновлюється з дня звернення вироку суду до виконання.

6. Перебіг давності переривається, якщо до закінчення строків, зазначених у частині 1 цієї статті, засуджений вчинить нове кримінальне правопорушення. У цьому разі обчислення строку

давності виконання покарання починається з часу вчинення нового кримінального правопорушення.

Стаття 3.3.6. Невиконання призначеного покарання за діяння, кримінальна відповідальність за яке скасована

1. Покарання, призначене особі за діяння, кримінальна відповідальність за яке скасована законом (частина 2 статті 1.4.2 цього Кодексу), не звертається до виконання.

2. Виконання покарання щодо особи, засудженої за діяння, кримінальна відповідальність за яке скасована законом, припиняється.

Стаття 3.3.7. Відстрочення виконання призначеного покарання у зв'язку з хворобою

1. Судом відстрочується виконання призначеного покарання особі, яка хворіє на тяжку хворобу, що заподіює їй фізичні страждання та перешкоджає відбуванню покарання.

2. Судом відстрочується виконання призначеного покарання особі, якщо наявний у неї психічний розлад перешкоджає відбуванню покарання. До такої особи за рішенням суду застосовується примусова психіатрична допомога.

3. У разі зникнення підстав для відстрочення виконання призначеного покарання, зазначених у частинах 1 та 2 цієї статті, щодо особи виконується призначене покарання.

Стаття 3.3.8. Відстрочення виконання призначеного покарання у зв'язку з особливою обставиною

1. Особі, яка вчинила проступок або злочин 1-4 ступенів, може бути відстрочено виконання призначеного судом покарання у виді ув'язнення на певний строк, якщо:

а) виникла особлива обставина (воєнні дії, збройний конфлікт, надзвичайна ситуація природного чи техногенного характеру, смерть або тяжка хвороба члена сім'ї, вагітність засудженої особи),

б) ця обставина загрожує серйозним порушенням прав, свобод чи законних інтересів засудженої особи або члена її сім'ї та

в) для відвернення такої загрози чи зменшення її наслідків потрібна тривала (понад один місяць) участь засудженої особи.

2. Виконання покарання може бути відстрочено на строк існування підстави, передбаченої частиною 1 цієї статті, але не більше ніж на один рік.

3. У разі відстрочення покарання у зв'язку з особливою обставиною щодо особи, яка вчинила злочин 1-4 ступенів, застосовується пробація.

4. Якщо особа не вживає заходів для відвернення загрози серйозним порушенням прав, свобод чи законних інтересів засудженої особи або члена її сім'ї, чи зменшення її наслідків, суд за поданням уповноваженого органу з питань пробації достроково направляє її для виконання призначеного покарання.

5. Строк, протягом якого особі відстрочено покарання, не зараховується до строку призначеного ув'язнення.

Стаття 3.3.9. Зупинення під умовою виконання ув'язнення на певний строк

1. Щодо особи, яка відбуває покарання у виді ув'язнення на певний строк, якщо вона має низький ризик вчинення нового злочину та здійснила повністю чи значною мірою частково реституцію та/або компенсацію, суд за її згодою зупиняє виконання невідбутої частини покарання після фактичного відбуття:

а) половини строку ув'язнення, призначеного за злочин 1-4 ступенів, але не менше одного року ув'язнення;

б) двох третин строку ув'язнення, призначеного за умисний злочин 5-6 ступенів;

в) трьох чвертей строку ув'язнення, призначеного за злочин 7-10 ступенів або злочин, вчинений під час пробації.

2. У разі, якщо особа відбуває ув'язнення на певний строк, призначене за сукупністю злочинів чи сукупністю вироків, то строк фактично відбутого особою покарання визначається виходячи зі встановленого в частині 1 цієї статті строку ув'язнення, призначеного за більш тяжкий злочин.

3. У разі зупинення виконання невідбутої частини ув'язнення на певний строк до

засудженої особи застосовується пробація на строк, встановлений статтею 3.4.4 цього Кодексу, а також можуть бути призначені засоби безпеки.

4. Невідбута частина ув'язнення на певний строк звертається до виконання, якщо особа під час пробації:

- а) не виконала пробаційні обов'язки,
- б) не дотримувалась обмежувальних засобів або
- в) вчинила злочин.

Стаття 3.3.10. Зупинення під умовою виконання довічного ув'язнення

1. Особі, яка відбуває довічне ув'язнення, якщо вона має низький ризик вчинення нового злочину, здатна інтегруватися в суспільство та здійснила повністю чи значною мірою частково реституцію та/або компенсацію, суд за її згодою може зупинити виконання цього покарання після відбуття нею двадцяти п'яти років ув'язнення.

2. У разі зупинення виконання довічного ув'язнення до засудженої особи застосовується пробація на строк, встановлений статтею 3.4.4 цього Кодексу, а також можуть бути призначені засоби безпеки.

3. Довічне ув'язнення звертається до виконання, якщо особа під час пробації не виконала пробаційні обов'язки чи засоби безпеки або вчинила злочин.

Розділ 3.4. ПРОБАЦІЯ

Стаття 3.4.1. Пробація

1. Пробацією є визначені цим Кодексом контрольні, реінтеграційні та наглядові засоби, що передбачають обмеження у реалізації прав чи свобод людини та застосовуються судом до особи, засудженої за вчинення злочину, з метою убезпечення суспільства та спонукання цієї особи до правослухняної поведінки.

2. Пробація застосовується до особи, щодо якої:

- а) призначено штраф як основне покарання;
- б) не виконується призначене під умовою ув'язнення на певний строк;
- в) відстрочено виконання призначеного покарання у зв'язку з особливою обставиною;
- г) зупинено під умовою виконання невідбутої частини ув'язнення на певний строк;
- д) зупинено під умовою виконання довічного ув'язнення;
- е) встановлено високий ризик вчинення нового злочину після відбуття нею покарання за умисний злочин 5-10 ступенів.

Стаття 3.4.2. Засоби пробації

1. Контрольними засобами пробації є обов'язки:

- а) періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;
- б) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання;

в) не виїжджати за межі України, а також на тимчасово окуповану територію України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації.

2. Реінтеграційними засобами пробації є обов'язки:

- а) брати участь у складанні та реалізації індивідуального плану реінтеграції в суспільство;
- б) виконувати заходи, передбачені апробаційною програмою;
- в) працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органу державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштування, якщо особі буде запропоновано відповідну посаду (роботу);
- г) пройти навчання чи професійну підготовку;
- д) пройти курс лікування від розладу психіки або поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або іншого соціально небезпечного захворювання;
- е) пройти курс консультацій у психолога;

- є) забезпечувати догляд за дитиною та її виховання.
- 3. Наглядовими засобами пробації є обов'язки:
 - а) виконувати суспільно корисні роботи;
 - б) перебувати під електронним моніторингом;
 - в) дотримуватись обмежень пробаційного арешту.

Стаття 3.4.3. Застосування засобів пробації

1. Засоби пробації мають бути мінімально необхідними та достатніми для досягнення її мети.
2. При застосуванні засобів пробації враховуються відомості про:
 - а) особливості конкретного вчиненого злочину;
 - б) особу засудженого;
 - в) ризики вчинення особою нового злочину та інші висновки доповіді уповноваженого органу пробації.
3. Щодо особи, зазначеної у пунктах (а), (б), (г) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, обов'язковим є застосування контрольних засобів та можуть бути застосовані один або декілька реінтеграційних чи наглядових засобів пробації.
4. Щодо особи, зазначеної у пункті (в) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, обов'язковим є застосування контрольних засобів пробації.
5. Щодо особи, зазначеної у пункті (д) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, обов'язковим є застосування контрольних засобів та можуть бути застосовані один або декілька реінтеграційних засобів пробації.
6. Щодо особи, зазначеної у пункті (е) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, обов'язковим є застосування контрольних засобів, можуть бути застосовані один або декілька реінтеграційних засобів пробації, а також наглядовий засіб у вигляді покладення обов'язку перебувати під електронним моніторингом.

Стаття 3.4.4. Тривалість пробації

1. Тривалість пробації встановлюється щодо особи, якій:
 - а) призначено штраф як основне покарання (стаття 3.1.3 цього Кодексу) – на час до повної сплати суми штрафу;
 - б) призначене під умовою ув'язнення на певний строк не виконується (стаття 3.3.4 цього Кодексу) – на строк призначеного покарання;
 - в) виконання призначеного ув'язнення на певний строк відстрочено у зв'язку з особливою обставиною (стаття 3.3.8 цього Кодексу) – на строк такого відстрочення;
 - г) виконання невідбутої частини ув'язнення на певний строк зупинено під умовою (стаття 3.3.9 цього Кодексу) – на строк невідбутої частини покарання;
 - д) виконання довічного ув'язнення зупинено під умовою (стаття 3.3.10 цього Кодексу) – на строк від 8 до 10 років;
 - е) встановлено високий ризик вчинення нового злочину після відбуття покарання за умисний злочин 5-10 ступенів, – на строк від 1 до 3 років.

Стаття 3.4.5. Виконання суспільно корисних робіт

1. Суспільно корисні роботи полягають у безоплатному виконанні засудженим праці, види якої та перелік об'єктів, на яких вона виконується, визначають органи місцевого самоврядування.
2. Суспільно корисні роботи призначаються на строк від 3 до 12 місяців.
3. Суспільно корисні роботи відбуваються:
 - а) засудженим, який досяг 18 років і має постійне місце роботи або навчається заочною формою, – 30 годин на місяць, але не більше ніж 4 години на день;
 - б) засудженим, який досяг 18 років, але належить до незайнятого населення, – 60 годин на місяць, але не більше ніж 8 годин на день;
 - в) засудженим, який не досяг 18 років, – 20 годин на місяць, але не більше ніж 2 години на день.
4. Суспільно корисні роботи не застосовуються щодо:
 - а) вагітної жінки;
 - б) особи, яка має на утриманні дитину віком до трьох років;

- в) особи з інвалідністю I групи;
- г) особи, яка досягла 70 років.

Стаття 3.4.6. Перебування під електронним моніторингом

1. Електронний моніторинг полягає у нагляді за місцем перебування, рухом та особливостями поведінки засудженої особи за допомогою закріплення на її тілі електронного засобу.
2. Електронний моніторинг застосовується на строк від 3 до 12 місяців.
3. Електронний моніторинг не застосовується за наявності медичних протипоказань, визначених Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 3.4.7. Пробаційний арешт

1. Пробаційний арешт є частковою ізоляцією особи від суспільства шляхом виконання нею обов'язку у вихідні, святкові дні та/або у нічний час у будні дні:
 - а) не залишати житло, яке є місцем її проживання (домашній пробаційний арешт), або
 - б) перебувати в установі виконання покарань (пенітенціарний пробаційний арешт).
2. Пробаційний арешт встановлюється на строк від 1 до 6 місяців, а за злочини, пов'язані із застосуванням насильства, – від 6 до 12 місяців.
3. Пенітенціарний пробаційний арешт не застосовується до:
 - а) особи віком до 16 років;
 - б) вагітної жінки;
 - в) жінки, яка має на утриманні дитину віком до семи років.
4. Пенітенціарний пробаційний арешт стосовно особи віком від 16 до 18 років встановлюється на строк від 15 днів до 3 місяців, а за злочини, пов'язані із застосуванням насильства, – від 3 до 6 місяців.

Стаття 3.4.8. Скасування, зміна або доповнення засобів пробації

1. Реінтеграційні засоби, а також контрольний засіб пробації у виді частоти з'явлення для реєстрації можуть бути скасовані, змінені або доповнені уповноваженим органом з питань пробації з урахуванням ризиків вчинення нового злочину та потреб особи.
2. Реінтеграційні засоби пробації підлягають розширенню, а контрольний засіб пробації у виді частоти з'явлення для реєстрації – збільшенню, якщо особа:
 - а) без поважних причин не виконує хоча б один із покладених на неї обов'язків або
 - б) без поважних причин ухиляється від амбулаторної психіатричної допомоги, не виконує обмежувальні засоби або не здійснює реституцію чи компенсацію;
 - в) вчинила проступок.
3. Тривалість пробації може бути збільшена на строк від 1 до 3 років у межах строків, передбачених частиною 1 статті 3.4.4 цього Кодексу, а наглядові засоби пробації змінені або доповнені судом за поданням уповноваженого органу з питань пробації з підстав, зазначених в частині 2 цієї статті.

Стаття 3.4.9. Правові наслідки пробації

1. Призначене покарання не підлягає виконанню, якщо особа під час пробації:
 - а) повністю виконала покладені на неї пробаційні обов'язки;
 - б) не вчинила новий злочин або два чи більше проступків.
2. Щодо особи, якій призначено штраф як основне покарання та яка протягом строку пробації повністю його сплатила, виконання пробації припиняється.
3. Особа, зазначена у пункті (б) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, направляється судом для відбування призначеного вироком покарання, якщо після застосування засобів, передбачених частинами 2 або 3 статті 3.4.8 цього Кодексу, вона без поважних причин:
 - а) не виконує хоча б один із покладених на неї обов'язків,
 - б) ухиляється від амбулаторної психіатричної допомоги,
 - в) не виконує обмежувальні засоби або
 - г) не здійснює реституцію чи компенсацію.
4. Щодо особи, зазначеної у пунктах (а), (б), (в), (г) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу,

яка протягом строку застосування пробації вчинила новий злочин або два чи більше проступків, суд скасовує рішення про пробацію і призначає покарання за сукупністю вироків.

5. Щодо особи, зазначеної у пункті (д) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, яка протягом строку застосування пробації вчинила новий необережний злочин або умисний злочин 1-4 ступенів, покарання призначається відповідно до частини 5 статті 3.2.9 цього Кодексу.

6. Суд призначає покарання особам, зазначеним у частинах 4 та 5 цієї статті за правилами, передбаченими в статтях 3.2.6, 3.2.9 цього Кодексу, якщо буде встановлено, що засуджений вчинив:

а) ще й інший злочин до постановлення вироку, у зв'язку з яким застосовувалася пробація;

б) під час застосування пробації злочин, у вчиненні якого його визнано винним після закінчення пробації.

7. Особа, зазначена у пункті (е) частини 2 статті 3.4.1 цього Кодексу, яка порушила пробаційні обов'язки, підлягає відповідальності за вчинення проступку, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу.

Розділ 3.5. АМНІСТІЯ ТА ПОМИЛУВАННЯ

Стаття 3.5.1. Амністія

1. Амністія відповідно до Конституції України і з урахуванням положень цього Кодексу оголошується законом України стосовно визначеної категорії осіб. Індивідуальна амністія не допускається.

2. Закон про оголошення амністії може бути прийнятий не частіше одного разу на три роки або у зв'язку з особливою подією у житті суспільства.

3. Законом про оголошення амністії особі, яка відбуває покарання у виді обмеження свободи пересування чи арешту або ув'язнення на певний строк, може бути передбачено:

а) припинення подальшого виконання покарання або

б) скорочення невідбутої частини покарання.

4. Амністія не звільняє особу від виконання:

а) штрафу чи грошового стягнення як додаткового покарання,

б) засобів безпеки та

в) обов'язку щодо реституції та компенсації.

5. Амністія поширюється на особу, яка на день набрання чинності законом про оголошення амністії відбула не менше однієї чверті строку покарання.

6. Амністія не застосовується до особи, яка вчинила злочин:

а) 8–10 ступеня;

б) проти: **життя** (статті 115, 120 КК 2001 р.); **здоров'я** (ч. 2 ст. 121, статті 127, 142, ч. 4, 5 ст. 143, 144 КК 2001 р.); **волі** (ч. 2, 3 ст. 146, статті 147, 149 КК 2001 р.); **статевої свободи і статевої недоторканності** (статті 152, 153, 155 2001 р.); **громадської безпеки** (статті 255, 257 КК 2001 р.); **терористичного характеру** (статті 258, 258-1, 258-3, 258-4, 258-5 2001 р.); **порядку обігу наркотичних засобів** (статті 305-307, ч. 2 ст. 310, ч. 2, 3 ст. 311-313, статті 314, 315, 317, 319 КК 2001 р.); **порядку обігу інших небезпечних речовин** (ст. 321-1, 321-2, ч. 2 ст. 325, 326, 327 КК 2001 р.); **безпеки виробництва та будівництва, руху та експлуатації транспорту (бойової, спеціальної чи транспортної машини), екологічної безпеки у стані алкогольного сп'яніння чи у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, що спричинив смерть потерпілого або заподіяв йому тяжке тілесне ушкодження; тваринного світу** (ч. 3 ст. 299 КК 2001 р.); **громадського порядку** (ч. 2 ст. 294, ч. 4 ст. 296 КК 2001 р.); **моральності** (ч. 4 ст. 297, ч. 4, 5 ст. 301, ч. 2, 3, 4 ст. 303 КК 2001 р.); **власності** (ч. 3-5 ст. 186, ст. 187, ч. 2-4 ст. 189, ч. 4 ст. 190, ч. 3-5 ст. 191, ч. 3 ст. 289 КК 2001 р.); **фінансової системи** (ст. 199, ч. 3 ст. 204, 209, 212, 212-1, ст. 210 КК 2001 р.); **безпеки держави** (ст. 109-114 КК 2001 р.); **порядку публічного управління та авторитету держави** (ч. 3, 4 ст. 345, 345-1, статті 346, 348, 348-1, 349, 354 КК 2001 р.); **інтересів публічної служби** (ч. 2 статті 364, 364-1, ч. 2, 3 ст. 365, ч. 3 ст. 365-2, ч. 3, 4 ст. 368, ч. 3 ст. 368-2, ч. 4 ст. 368-3, 368-4, ч. 4 ст. 369, ч. 3 ст. 369-2 КК

2001 р.); здійснення правосуддя (ч. 3 ст. 371, ч. 2 ст. 372, 373, 374, статті 375, 377, 379, ч. 2 ст. 378, ст. 389-1, 390, 393, 398-400 КК 2001 р.); встановленого порядку несення військової служби (ч. 4 ст. 402, ч. 3 ст. 403, ч. 4 ст. 404, 405, ч. 3 ст. 406, ч. 4 ст. 408, ч. 3, 4 ст. 410, ч. 4 ст. 411, ч. 3 ст. 420, 422, ч. 4 ст. 426, ч. 3-5 ст. 426-1, ст. 433 КК 2001 р.); міжнародного гуманітарного права та міжнародного правопорядку (статті 437, 439, 442, 443, 446, 447 КК 2001 р.) (завдання авторам розділів Особливої частини КК переглянути та скорегувати цей перелік);

в) через необережність, що спричинив смерть двох чи більше осіб (ч. 2 статті 119 КК [врахувати після розробки Особливої частини КК]);

г) та щодо якої судом встановлено високий ризик повторного вчинення злочину;

д) після постановлення обвинувального вироку суду, але до повного відбуття покарання;

е) в період пробації;

є) та щодо якої раніше застосовувалися амністія або помилування.

7. До особи, яка відбуває покарання, призначене їй за сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків, амністія застосовується лише тоді, коли щодо жодного кримінального правопорушення, що утворюють сукупність, не виключається встановлена в частині 6 цієї статті можливість її застосування.

8. Амністія застосовується за такими правилами:

а) рішення про застосування амністії ухвалюється судом щодо кожної особи індивідуально не пізніше, ніж протягом трьох місяців після набрання чинності законом про оголошення амністії;

б) застосування амністії не допускається, якщо особа проти цього заперечує;

в) якщо до особи може бути застосовано кілька підстав, передбачених законом про оголошення амністії, застосовується та із них, яка найбільше поліпшує становище особи.

9. Питання про застосування амністії до особи, засудженої судом іноземної держави, яка відбуває покарання на території України, вирішується судом України з дотриманням вимог міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та умов видачі цієї особи.

10. Положення закону про оголошення амністії, що не відповідають вимогам цього Кодексу, застосуванню не підлягають.

Стаття 3.5.2. Помилування

1. Помилування відповідно до Конституції України і з урахуванням положень цього Кодексу здійснює Президент України стосовно індивідуально визначеної особи.

2. Указом про помилування щодо особи, яка відбуває покарання у виді ув'язнення на певний строк, може бути передбачено:

а) припинення подальшого виконання покарання або

б) скорочення невідбутої частини покарання.

3. Указом про помилування щодо особи, яка відбуває довічне ув'язнення, може бути передбачено:

а) заміна довічного ув'язнення, після відбуття особою не менше 25 років цього покарання, ув'язненням на строк не менше 10 років або

б) припинення подальшого виконання покарання після відбуття особою не менше 35 років цього покарання.

4. Помилування не звільняє особу від виконання:

а) штрафу як додаткового покарання,

б) засобів безпеки та

в) обов'язку щодо реституції та компенсації.

5. Під час вирішення питання про помилування враховуються:

а) ступінь тяжкості вчиненого злочину,

б) строк відбутого особою покарання,

в) ставлення особи до вчиненого злочину і стан здійснення нею реституції та компенсації,

г) ризик вчинення особою нового злочину,

д) обставини, що доводять доцільність помилування особи, і

е) думка адміністрації установи виконання покарань, спостережної комісії, потерпілої особи про доцільність помилування особи.

6. Указом про помилування у виняткових випадках може бути передбачено закриття кримінального провадження щодо особи, у тому числі поєднане із обміном її на особу, яка утримується чи притягується до кримінальної відповідальності або засуджена на тимчасово окупованій території України чи в іноземній державі.

7. Указ про помилування чи відмову в помилуванні підлягає обов'язковому опублікуванню.

Розділ 3.6. ЗАСОБИ БЕЗПЕКИ

Стаття 3.6.1. Поняття та види засобів безпеки

1. Засобом безпеки є примусове обмеження у реалізації прав чи свобод людини, що з метою убезпечення суспільства застосовується до особи, засудженої обвинувальним вироком суду за вчинення кримінального правопорушення, або до особи, яка вчинила **протиправне** діяння, передбачене цим Кодексом.

2. Засобами безпеки є:

- а) примусова психіатрична допомога;
- б) обмежувальні засоби;
- в) оприлюднення інформації про особу, яка вчинила злочин.

Стаття 3.6.2. Загальні засади застосування засобів безпеки

1. До особи, яка вчинила діяння, передбачене цим Кодексом, може бути застосовано один або декілька засобів безпеки, незалежно від призначення покарання.

2. Засоби безпеки застосовуються судом з урахуванням кримінально-правової кваліфікації вчиненого нею діяння, відомостей про особу, та відповідно до правил, передбачених статтями цього Розділу.

Стаття 3.6.3. Примусова психіатрична допомога

1. Видами примусової психіатричної допомоги є:

- а) надання амбулаторної психіатричної допомоги;
- б) поміщення до закладу з наданням стаціонарної психіатричної допомоги осіб, вказаних у пунктах (а) та (б) частини 1 статті 3.6.4 цього Кодексу.

2. Під час визначення виду примусової психіатричної допомоги особі, яка вчинила **протиправне** діяння, суд, крім відомостей, зазначених у частині 2 статті 3.6.2 цього Кодексу, враховує:

- а) її психічний стан і
- б) вірогідність вчинення нею нового **протиправного** діяння.

3. Зміст примусової психіатричної допомоги та тривалість її надання судом не визначаються.

Стаття 3.6.4. Застосування примусової психіатричної допомоги

1. Примусова психіатрична допомога може бути застосована до особи, яка:

- а) визнана неосудною,
- б) після вчинення кримінального правопорушення через наявний в неї психічний розлад не здатна відбувати покарання або
- в) визнана судом обмежено осудною.

2. Строк, протягом якого особа була поміщена до закладу з надання стаціонарної психіатричної допомоги відповідно до пункту (б) частини 1 статті 3.6.3 цього Кодексу, зараховується у строк призначеного покарання із розрахунку один день перебування у закладі з надання стаціонарної психіатричної допомоги за один день ув'язнення на певний строк чи арешту.

Стаття 3.6.5. Обмежувальні засоби

1. Обмежувальні засоби полягають у забороні вчинення особою певних діянь, а також у обмеженні її прав та свобод з метою убезпечення суспільства від зловживання ними.

2. Судом можуть застосовані такі обмежувальні засоби:

а) заборона перебувати у визначених місцях (зокрема в місці спільного проживання з потерпілою особою, її близькою особою або з дитиною, яка була свідком чи співучасником кримінального правопорушення, або якщо кримінальне правопорушення було вчинене з використанням дитини);

б) заборона наближатися на визначену відстань до місця, у якому потерпіла особа або її близька особа, свідок чи співучасник кримінального правопорушення може постійно чи тимчасово перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням або з інших причин;

в) заборона переслідувати потерпілу особу або її близьких, що включає фізичне слідування за ними, стеження або доведення до них факту, що за ними стежать чи будуть стежити;

г) заборона особисто, через третіх осіб чи засоби зв'язку спілкуватися з потерпілою особою, її близькою особою або з особою, яка була свідком чи співучасником кримінального правопорушення;

д) заборона відвідувати спортивні та розважальні заходи з покладенням обов'язку перебувати під час їх проведення у певному місці або без такого;

е) заборона здійснювати діяння щодо предметів, обіг яких обмежений або діяльність з використанням яких є джерелом підвищеної небезпеки;

є) обмеження права обіймати певні посади;

ж) обмеження права здійснювати певні види діяльності;

з) обмеження права керувати певними видами транспортних чи інших засобів, які здатні заподіяти шкоду;

и) обмеження права брати участь у виборах або референдумі;

і) обмеження іноземця або особи без громадянства, яка постійно не проживає в Україні, права перебування на її території.

3. Обмежувальний засіб, передбачений пунктами (а)–(е) частини 2 цієї статті, застосовується на строк:

а) за проступок – від 2 до 6 місяців;

б) за злочин – від 6 місяців до 2 років.

4. Обмежувальний засіб, передбачений пунктами (є)–(і) частини 2 цієї статті, застосовується на строк:

а) за проступок – від 6 місяців до 2 років;

б) за злочин вперше – від 2 до 5 років;

в) щодо особи, до якої він вже застосовувався, – від 5 до 15 років;

г) щодо особи, до якої він двічі застосовувався, – від 15 до 25 років, а у випадку вчинення такою особою злочину 5-10 ступеня, що спричинив смерть людини, – довічно.

Стаття 3.6.6. Застосування обмежувальних засобів

1. Суд може застосувати один чи декілька обмежувальних засобів, передбачених частиною 2 статті 3.6.5 цього Кодексу.

2. Строк обмежувальних засобів обчислюється з дня набрання вироком суду законної сили у разі:

а) призначення особі покарання у виді грошового стягнення, безоплатних робіт (статті 3.1.7 і 3.1.8 цього Кодексу) чи штрафу (стаття 3.1.3 цього Кодексу) або

б) невиконання під умовою призначеного ув'язнення на певний строк (стаття 3.3.4 цього Кодексу).

3. У разі призначення особі покарання у виді обмеження свободи пересування чи арешту, ув'язнення на певний строк або довічного ув'язнення обмежувальні засоби поширюються на весь час відбування цього покарання і, крім цього, на строк, визначений судом відповідно до частин 3 або 4 статті 3.6.5 цього Кодексу. Строк обмежувальних засобів у такому разі обчислюється з моменту закінчення відбування обмеження свободи пересування чи арешту, ув'язнення на певний строк або зупинення під умовою виконання довічного ув'язнення.

4. Контроль за поведінкою осіб, до яких застосовано обмежувальні засоби, здійснює орган пробації.

Стаття 3.6.7. Оприлюднення інформації про засудження особи

1. Оприлюднення інформації є засобом безпеки, що полягає у розміщенні інформації про

особу, яка засуджена за вчинення умисного злочину, у:

а) засобах масової інформації, визначених судом, і

б) Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили злочини, передбачені статтями

_____.

2. У разі оприлюднення інформації про засудження особи не допускається розміщення відомостей про персональні дані інших учасників кримінального провадження.

Розділ 3.7. РЕСТИТУЦІЯ ТА КОМПЕНСАЦІЯ

Стаття 3.7.1. Реституція та компенсація

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, внаслідок якого порушене особисте право потерпілої особи та/або завдана шкода потерпілій особі, територіальній громаді, державі, зобов'язана здійснити реституцію та/або компенсацію.

2. Реституцією є:

а) поновлення порушеного особистого права потерпілої особи,

б) повернення потерпілій особі (цивільному позивачу) **протиправно** здобутого майна, або

в) за згодою потерпілої особи (цивільного позивача) надання рівноцінного майна замість **протиправно** здобутого, знищеного чи пошкодженого майна, відновлення майна у натуральному вигляді чи відновлення властивостей пошкодженого майна.

3. Компенсацією є грошове відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди у повному обсязі.

4. Добровільне здійснення особою реституції та/або компенсації враховується відповідно до положень цього Кодексу під час визначення засобів кримінальної відповідальності.

5. Якщо особа до моменту постановлення вироку не здійснила реституцію та/або компенсацію, суд зобов'язує її відшкодувати (компенсувати) завдану кримінальним правопорушенням шкоду у півторакратному розмірі, а у разі вчинення корисливого кримінального правопорушення – у двократному розмірі.

6. У разі неможливості здійснення компенсації щодо особи, визнаної винною у вчиненні умисного насильницького кримінального правопорушення, завдана шкода компенсується державою за рахунок Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим у випадках та в порядку, передбачених законом.

Розділ 3.8. КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА ТА ВИЛУЧЕННЯ РЕЧІ

Стаття 3.8.1. Конфіскація майна

1. Конфіскація майна полягає у примусовому безоплатному вилученні до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим, грошей, майнових прав та іншого майна, яке належить засудженій особі на праві власності.

2. Конфіскація застосовується щодо майна, яке:

а) є предметом кримінального правопорушення або доходом від такого предмета,

б) підшукане, пристосоване, використане як знаряддя або засіб вчинення кримінального правопорушення чи для схиляння особи до його вчинення,

в) використовувалося для фінансування чи матеріального забезпечення вчинення кримінального правопорушення, або

г) використовувалося як винагорода за вчинення кримінального правопорушення.

3. Конфіскація не застосовується щодо майна, яке:

а) підлягає поверненню власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про його **незаконне** використання, або

б) не може бути стягнене за виконавчими документами, крім знаряддя та засобу вчинення кримінального правопорушення.

4. Конфіскація майна застосовується у випадках засудження особи за умисне кримінальне

правопорушення як з призначенням покарання, так і зі звільненням від покарання.

Стаття 3.8.2. Конфіскація еквіваленту майна

1. Якщо майно, зазначене у частині 2 статті 3.8.1 цього Кодексу, було повністю або частково перетворене в інше майно, то конфіскації підлягають:

- а) перетворене майно та
- б) доходи від перетвореного майна.

2. Конфіскації підлягає грошова сума, що відповідає вартості майна на момент постановлення вироку суду, якщо майно, зазначене у частині 2 статті 3.8.1 цього Кодексу:

- а) використане,
- б) відчужене,
- в) неможливо виділити з набутого законним шляхом майна, або
- г) втрачене, зіпсоване чи з інших причин його конфіскація є неможливою.

3. Конфіскація еквіваленту майна застосовується у випадках, передбачених частиною 4 статті 3.8.1 цього Кодексу.

Стаття 3.8.3. Вилучення речі

1. Вилучення речі полягає у безоплатному відчуженні до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим, речі, яка не належить засудженій особі на праві власності, у тому числі речі, вилученої з цивільного обороту.

2. Вилучення застосовується щодо речі, якій властиві ознаки майна, перелічені в частині 2 статті 3.8.1 цього Кодексу, а також речі, яка була одержана внаслідок вчинення кримінального правопорушення або є доходом від такої речі.

3. Вилучення не застосовується щодо речі, яка:

а) була предметом кримінального правопорушення або одержана внаслідок його вчинення і підлягає поверненню потерпілій особі або іншому власнику (законному володільцю), або

б) підлягає поверненню власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про її **незаконне** використання.

4. Вилучення речі застосовується у випадках, передбачених частиною 4 статті 3.8.1 цього Кодексу.

Стаття 3.8.4. Особливі випадки конфіскації майна і вилучення речі

1. У випадках, визначених статтями 3.8.1–3.8.3 цього Кодексу, конфіскація майна, конфіскація еквіваленту майна і вилучення речі можуть бути застосовані щодо майна або речі, пов'язаних із вчиненням неосудною особою чи особою, яка не досягла віку, встановленого статтею 2.2.6 цього Кодексу, **протиправного** діяння, передбаченого цим Кодексом.

2. Майно або річ, передбачені частиною 2 статті 3.8.1, частинами 1 і 2 статті 3.8.2, частиною 2 статті 3.8.3 цього Кодексу, які перебувають у третьої особи (в тому числі у банків або інших фінансових установ), підлягають:

а) поверненню власнику (законному володільцю) – якщо третя особа отримала їх безпосередньої від особи, яка вчинила кримінальне правопорушення чи інше **протиправне** діяння, передбачене цим Кодексом, або

б) конфіскації чи вилученню – якщо третя особа отримала їх від іншої особи відплатно, однак знала чи повинна була і могла знати, що такі майно або річ відповідають ознакам, визначеним у частині 2 статті 3.8.1, частинах 1 і 2 статті 3.8.2, частині 2 статті 3.8.3 цього Кодексу;

в) конфіскації чи вилученню – якщо третя особа отримала їх від іншої особи безоплатно.

3. У разі вчинення кримінального правопорушення або іншого **протиправного** діяння, передбаченого цим Кодексом, коли майно або річ використовувались як засіб підкупу, вони підлягають поверненню власнику (законному володільцю), якщо:

- а) мало місце вимагання неправомірної вигоди;
- б) особа виконала умови, передбачені частиною 8 статті 3.3.2 цього Кодексу.

Розділ 3.9.

СУДИМІСТЬ

Стаття 3.9.1. Поняття і значення судимості

1. Судимість – це правовий статус, в якому перебуває особа, засуджена за вчинення кримінального правопорушення, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком суду, протягом:

- а) строку виконання покарання та інших кримінально-правових засобів, застосованих щодо неї, – до погашення судимості;
- б) одного року – у разі звільнення від покарання та незастосування інших кримінально-правових засобів;
- в) строку дії загальноправових обмежень – до зняття судимості.

2. Судимість має кримінально-правове значення у випадках, передбачених цим Кодексом, а також загальноправове значення у випадках, передбачених іншими законами України.

Стаття 3.9.2. Погашення судимості

1. Погашення судимості означає припинення застосування державою покарання, пробації, засобів безпеки, реституції чи компенсації, конфіскації майна чи вилучення речі, покладених на особу у зв'язку із її засудженням за кримінальне правопорушення.

2. Судимість погашається з дня закінчення виконання усіх застосованих до особи кримінально-правових засобів, зазначених в частині 1 цієї статті.

3. До особи, яка вчинила нове кримінальне правопорушення, у разі погашення судимості не застосовуються положення щодо рецидиву (**пункт (н) частини 1 статті 2.1.16** цього Кодексу).

4. Після погашення судимості і до її зняття залишаються загальноправові обмеження, покладені на особу у зв'язку із її засудженням.

Стаття 3.9.3. Зняття судимості

1. Зняття судимості означає скасування судом щодо особи загальноправових обмежень, які вона мала у зв'язку із її засудженням за кримінальне правопорушення.

2. Зняття судимості здійснюється за клопотанням засудженої особи, якщо вона після погашення судимості не вчинила іншого умисного кримінального правопорушення протягом строку, який відповідає:

- а) тривалості фактично відбутого ув'язнення;
- б) щодо особи, засудженої до штрафу, – двом рокам;
- в) щодо особи, засудженої за проступок, – одному року.

Розділ 3.10.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЩОДО ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У НЕПОВНОЛІТНЬОМУ АБО МОЛОДОМУ ВІЦІ

Стаття 3.10.1. Вікова неосудність та вікова обмежена осудність

1. Неповнолітня особа, яка під час вчинення **протиправного** діяння досягла віку, встановленого статтею 2.2.6 цього Кодексу, але має затримку психічного розвитку, пов'язану з педагогічною чи соціальною занедбаністю, і внаслідок цього не здатна усвідомлювати значення свого діяння або керувати ним, визнається неосудною (вікова неосудність).

2. Неповнолітня особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення досягла віку, встановленого статтею 2.2.6 цього Кодексу, але має затримку психічного розвитку, пов'язану з педагогічною чи соціальною занедбаністю, і внаслідок цього не здатна повною мірою усвідомлювати значення свого діяння або керувати ним, визнається обмежено осудною (вікова обмежена осудність).

Стаття 3.10.2. Застосування кримінально-правових засобів щодо неповнолітньої або молоді особи

1. Кримінально-правові засоби щодо неповнолітньої або молоді особи застосовуються з

урахуванням:

- а) віку такої особи,
- б) рівня її інтелектуального розвитку,
- в) умов життя і виховання та
- г) впливу на неповнолітню особу дорослих.

Стаття 3.10.3. Покарання щодо неповнолітньої або молодшої особи

1. Штраф і грошове стягнення застосовуються до неповнолітньої або молодшої особи, якщо вона має самостійний дохід або власне майно, на яке може бути звернене стягнення.

2. Ув'язнення на певний строк призначається особі, яка вчинила злочин у віці до 18 років, на строк не більше 20 років:

- а) за злочини 9 і 10 ступенів;
- б) за сукупністю злочинів;
- в) за сукупністю вироків за злочини.

3. Довічне ув'язнення не призначається особі, яка вчинила злочин у віці до 21 року.

Стаття 3.10.4. Відстрочення виконання ув'язнення на певний строк неповнолітній особі

1. Щодо особи, яка вчинила злочин у віці до 18 років, суд ухвалює рішення про невиконання під умовою призначення ув'язнення на певний строк, крім випадків, коли мета покарання може бути досягнута лише шляхом виконання такого ув'язнення.

2. У разі невиконання під умовою призначення ув'язнення на певний строк застосовується хоча б один наглядовий засіб пробації, а також можуть застосовуватися контрольні та реінтеграційні засоби, передбачені статтею 3.4.2 цього Кодексу.

Стаття 3.10.5. Зупинення виконання під умовою ув'язнення на певний строк щодо особи, яка вчинила злочин у неповнолітньому або молодшому віці

1. Зупинення виконання під умовою ув'язнення на певний строк щодо особи, яка вчинила злочин у неповнолітньому або молодшому віці та не має високого ризику вчинення злочину, здійснюється після фактичного відбуття нею:

- а) однієї третини строку ув'язнення, призначеного за злочин 1-4 ступеня;
- б) половини строку ув'язнення, призначеного за умисний злочин 5-6 ступеня;
- в) двох третин строку ув'язнення, призначеного за злочин 7-10 ступеня або злочин, вчинений під час пробації.

Розділ 3.11. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття 3.11.1. Підстава застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів

1. Підставою застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів є:

а) вчинення умисного злочину, передбаченого цим Кодексом, уповноваженою особою юридичної особи від імені юридичної особи та в її інтересах або інтересах її асоційованої особи;

б) вчинення, внаслідок неналежного контролю з боку уповноваженої особи юридичної особи, підконтрольною їй особою будь-якого зі злочинів, передбачених статтями 152, 153, 155, 156, 169, 301, 303, якщо злочин вчинено щодо дитини, а також частинами 2-4 статті 159-1, статтями 191, 206-2, 209, 306, 354, 364, 368, 368-3, 368-4, 368-5, 369, 369-2, 369-3, 388, статтями 148, 149, 358, 150, 150-1, 176, 177, 229, частиною 3 статті 190, статтями 301, 358, 361, 361-1, 361-2, 362, 363, 363-1, 305, 358, 321-1, 321-2 цього Кодексу.

2. Уповноваженою особою юридичної особи є суб'єкт злочину, який:

а) відповідно до закону, установчих документів юридичної особи, спеціального повноваження, договору чи рішення суду представляє юридичну особу чи приймає рішення

від її імені,

б) є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) цієї юридичної особи, або

в) є службовою особою, яка здійснює контроль у межах цієї юридичної особи.

3. Злочин визнається вчиненим в інтересах юридичної особи, якщо цей злочин:

а) створив умови для отримання юридичною особою неправомірної вигоди або призвів до набуття такої вигоди,

б) створив умови для реалізації нематеріального інтересу юридичної особи або призвів до його реалізації, або

в) був спрямований на її ухилення від юридичної відповідальності.

4. Застосування кримінально-правового засобу до юридичної особи не виключає кримінальної відповідальності уповноваженої особи за вчинення нею злочину, передбаченого частиною 1 цієї статті.

5. Кримінально-правові засоби до юридичної особи не застосовуються, якщо потерпілою особою від злочину, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, є тільки ця юридична особа.

Стаття 3.11.2. Юридичні особи, до яких застосовуються кримінально-правові засоби

1. Кримінально-правові засоби у випадках, передбачених статтею 3.11.1 цього Кодексу, можуть бути застосовані судом до юридичних осіб, крім державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та організацій, створених ними у встановленому законом порядку, що фінансуються за рахунок відповідного державного чи місцевого бюджету, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій.

2. Кримінально-правові засоби можуть бути застосовані судом до будь-якої юридичної особи у випадках вчинення уповноваженою особою цієї юридичної особи злочину, передбаченого статтями **(ПЕРЕЛІК злочинів: ПРОТИ ОСНОВ НАЦ БЕЗПЕКИ + ТЕРОРИСТИЧНІ)** цього Кодексу.

Стаття 3.11.3. Види стягнень та інших кримінально-правових засобів, що застосовуються до юридичних осіб

1. До юридичної особи суд може застосувати такі стягнення:

а) штраф або

б) ліквідація юридичної особи з конфіскацією її майна.

2. Додатково до штрафу або замість нього до юридичної особи суд може застосувати такі інші кримінально-правові засоби:

а) заборона підтримки за рахунок публічних фінансів;

б) заборона здійснення певної діяльності.

3. При застосуванні кримінально-правового засобу юридична особа зобов'язана здійснити реституцію чи компенсацію у повному обсязі.

4. При визначенні виду і розміру кримінально-правового засобу, що застосовується до юридичної особи, враховуються такі обставини:

а) ступінь тяжкості злочину, вчиненого уповноваженою особою;

б) характер та тривалість злочинної діяльності уповноваженої особи;

в) розмір і характер вигоди, отриманої юридичною особою або її асоційованою особою в результаті злочину, вчиненого уповноваженою особою;

г) сприяння уповноваженою особою або працівником юридичної особи у розкритті злочину, викритті його учасників, розшуку і знаходженні майна, отриманого в результаті злочину, вчиненого уповноваженою особою;

д) добровільне здійснення реституції та компенсації;

е) майновий стан юридичної особи;

є) застосування раніше кримінально-правових засобів щодо юридичної особи;

ж) заняття юридичною особою благодійністю чи іншою суспільно корисною діяльністю.

5. З моменту винесення судом рішення про застосування кримінально-правового засобу щодо юридичної особи і до його повного виконання або скасування (звільнення від застосування) забороняються реорганізація юридичної особи та її ліквідація за рішенням засновників (учасників)

або органу, уповноваженого статутом юридичної особи. Якщо юридична особа реорганізована до винесення судом рішення про застосування кримінально-правового засобу, то цей засіб застосовується до правонаступника юридичної особи.

Стаття 3.11.4. Штраф, що накладається на юридичну особу

1. Штраф – це примусове грошове стягнення, що підлягає сплаті юридичною особою на підставі судового рішення до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим, у розмірі, встановленому цим Кодексом.

2. Суд призначає штраф у двократному розмірі **незаконно** одержаної неправомірної вигоди.

3. Якщо неправомірну вигоду не було одержано або її розмір неможливо обчислити, суд, залежно від ступеня тяжкості злочину, вчиненого уповноваженою особою юридичної особи, призначає штраф у разі вчинення злочину:

- а) 1 ступеня – у розмірі від 500 до 1000 розрахункових одиниць;
- б) 2 ступеня – у розмірі від 1000 до 2000 розрахункових одиниць;
- в) 3 ступеня – у розмірі від 2000 до 3000 розрахункових одиниць;
- г) 4 ступеня – у розмірі від 3000 до 6000 розрахункових одиниць;
- д) 5 ступеня – у розмірі від 6000 до 12000 розрахункових одиниць;
- е) 6 ступеня – у розмірі від 12000 до 18000 розрахункових одиниць;
- є) 7 ступеня – у розмірі від 18000 до 24000 розрахункових одиниць;
- ж) 8 ступеня – у розмірі від 24000 до 36000 розрахункових одиниць;
- з) 9 ступеня – у розмірі від 36000 до 48000 розрахункових одиниць;
- и) 10 ступеня – у розмірі від 48000 до 60000 розрахункових одиниць.

Стаття 3.11.5. Ліквідація юридичної особи з конфіскацією її майна

1. Юридична особа підлягає ліквідації у зв'язку із вчиненням її уповноваженою особою від імені юридичної особи та в її інтересах або в інтересах її асоційованої особи злочину, передбаченого статтями ____ **(ПЕРЕЛІК злочинів: ПРОТИ ОСНОВ НАЦ БЕЗПЕКИ + ТЕРОРИСТИЧНІ)** цього Кодексу.

2. У разі ліквідації юридичної особи застосовується конфіскація майна, яка полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду до Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим, грошей, майнових прав та іншого майна, яке перебуває у власності чи фактичному володінні юридичної особи або її асоційованої особи, в інтересах яких було вчинено злочин уповноваженою особою.

3. При ліквідації юридичної особи суд може визнати недійсними угоди, укладені такою юридичною особою у зв'язку зі злочином, вчиненим від її імені та в її інтересах або в інтересах її асоційованої особи уповноваженою особою.

4. Судом може бути ухвалено рішення про оприлюднення інформації щодо ліквідації юридичної особи.

Стаття 3.11.6. Заборона підтримки юридичної особи за рахунок публічних фінансів

1. Заборона підтримки юридичної особи за рахунок публічних фінансів полягає в анулюванні наданих юридичній особі раніше пільг, субсидій, податкових переваг, квот та преференцій, для одержання яких, за допомогою яких або з використанням яких уповноваженою особою було вчинено злочин від імені та в інтересах юридичної особи або в інтересах її асоційованої особи, та в забороні отримувати нові пільги, субсидії, податкові переваги, квоти та преференції.

2. Заборона підтримки юридичної особи за рахунок публічних фінансів призначається на строк від одного року до трьох років.

Стаття 3.11.7. Заборона здійснення юридичною особою певної діяльності

1. Заборона здійснення юридичною особою певної діяльності може полягати в:

- а) анулюванні загального або спеціального дозволу (ліцензії) на провадження певного виду підприємницької діяльності;
- б) забороні укладення певних угод;
- в) забороні брати участь у публічних закупівлях;
- г) забороні випуску акцій чи інших цінних паперів;

д) забороні заняття визначеним судом видом діяльності.

2. Заборона здійснення юридичною особою певної діяльності застосовується щодо того виду діяльності юридичної особи, при здійсненні якого злочин було вчинено її уповноваженою особою.

3. Заборона здійснення юридичною особою певної діяльності призначається на строк від одного року до трьох років.

Стаття 3.11.8. Застосування до юридичної особи кримінально-правових засобів за вчинення уповноваженою особою двох або більше злочинів

1. У випадку, коли уповноважена особа вчинила два або більше злочинів від імені та в інтересах юридичної особи або в інтересах її асоційованої особи, або внаслідок неналежного контролю з боку уповноваженої особи юридичної особи, суд застосовує до юридичної особи стягнення та інші кримінально-правові засоби за кожний злочин окремо і визначає остаточне стягнення та інші кримінально-правові засоби із урахуванням положень частини 4 статті 3.11.3 цього Кодексу шляхом:

- а) поглинання інших кримінально-правових засобів – якщо у зв'язку із вчиненням хоча б одного злочину призначена ліквідація;
- б) повного або часткового складання стягнень у виді штрафу;
- в) повного складання інших кримінально-правових засобів.

2. При застосуванні до юридичної особи кримінально-правових засобів за злочин, вчинений уповноваженою особою, за наявності невиконаного призначеного раніше кримінально-правового засобу, кожний з них виконується самостійно, крім випадків застосування судом ліквідації юридичної особи згідно зі статтею 3.11.5 цього Кодексу.

Стаття 3.11.9. Наслідки відмови від застосування покарання щодо уповноваженої особи, яка вчинила злочин від імені та в інтересах юридичної особи

1. Відмова від застосування покарання до уповноваженої особи не тягне за собою відмови від застосування кримінально-правових засобів щодо юридичної особи, від імені та в інтересах якої або в інтересах асоційованої особи якої, або внаслідок неналежного контролю з боку уповноваженої особи якої вчинено злочин, за винятком відмови від призначення покарання уповноваженій особі у зв'язку із закінченням строків давності вчиненого злочину.

Відобразити у Прикінцевих та Перехідних положеннях КК.

Політико-правове рішення

1. З метою забезпечення своєчасного й ефективного захисту прав людини – прискореного вирішення питань, пов'язаних з агресією Російської Федерації проти України (щодо повернення на Батьківщину осіб, які утримуються чи притягуються до кримінальної відповідальності або засуджені на території держави-агресора; повернення таких осіб з тимчасово окупованої території України), Президент України може ухвалювати політико-правове рішення як винятковий кримінально-правовий засіб.

2. Політико-правове рішення має своїм завданням правове забезпечення процедури обміну осіб, які:

1) утримуються чи притягуються до кримінальної відповідальності або засуджені на території держави-агресора;

2) утримуються чи притягуються до кримінальної відповідальності або засуджені на тимчасово окупованій території України, – на осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності на території України (зокрема осіб, яких було затримано або заарештовано), – до ухвалення українським судом вироку чи іншого остаточного рішення у справі про вчинене ними суспільно небезпечне діяння, передбачене цим Кодексом.

3. Положення цієї статті поширюються на іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах захищали незалежність і територіальну цілісність України, зокрема брали участь в антитерористичній операції (АТО) або операції об'єднаних сил (ООС).

4. Про ухвалення політико-правового рішення Президент України видає указ, яким передбачається обмін осіб, зазначених у частинах другій і третій цієї статті.

5. Політико-правове рішення є тимчасовим кримінально-правовим засобом. Норми, що

його регулюють, підлягають скасуванню після відновлення територіальної цілісності України та втрати актуальності проблеми обміну зазначених осіб.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

...

Книга четверта. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Розділ 4.1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Стаття 4.1.1. Ознаки складу злочину, які знижують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтею 4.1.4 цього Кодексу, виключно з мотиву співчуття до невиліковно хворої людини (крім неповнолітньої особи або вагітної жінки) та з метою позбавлення її нестерпних фізичних страждань за її неодноразовим, явно вираженим проханням.

Стаття 4.1.2. Ознаки складу злочину, які знижують на три ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які знижують на три ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є:

а) обумовлений пологами особливий психофізіологічний стан, у якому перебувала мати, яка вчинила вбивство своєї дитини під час пологів або відразу після пологів;

б) вчинення жінкою діяння, що призвело до переривання її вагітності і смерті плоду людини після початку 22 тижня вагітності.

Стаття 4.1.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину, передбаченого статтею 4.1.4 цього Кодексу:

а) щодо двох або більше людей,

б) особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений статтею 4.1.4 цього Кодексу.

Стаття 4.1.4. Вбивство

Особа, яка **протиправно** заподіяла смерть іншій людині,— вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 4.1.5. Необережне заподіяння смерті

Особа, яка необережно заподіяла смерть іншій людині,— вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.1.6. Доведення до самогубства

Особа, яка:

а) жорстоко поводитись з іншою людиною,

б) шантажувала її,

в) систематично принижувала її гідність або

г) систематично **протиправно** примушувала до дій, що суперечать її волі,

внаслідок чого людина здійснила самогубство,— вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 4.1.7. Доведення до спроби самогубства

Особа, яка вчинила дії, передбачені пунктами (а) – (г) статті 4.1.6 цього Кодексу, якщо внаслідок цих дій інша людина здійснила спробу самогубства, не доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.1.8. Схиляння до самогубства

Особа, яка схилила іншу людину до самогубства, за відсутності ознак доведення до самогубства, –

вчинила злочин 7 ступеня

Стаття 4.1.9. Схиляння до спроби самогубства

Особа, яка схиляла іншу людину до самогубства, що не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі цієї людини, за відсутності ознак доведення до спроби самогубства, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.1.10. Заподіяння смерті плоду людини

Особа, яка заподіяла смерть плоду людини після початку 22 тижня вагітності, –

вчинила злочин 7 ступеня.

Стаття 4.1.11. Необережне заподіяння смерті плоду людини

Особа, яка необережно заподіяла смерть плоду людини після початку 22 тижня вагітності, – вчинила злочин 5 ступеня.

Примітка. Не є суб'єктом цього злочину вагітна жінка, яка необережно заподіяла смерть плоду людини, який вона виношувала.

Розділ 4.2.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Стаття 4.2.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *тяжке ушкодження плоду людини* – ушкодження, заподіяне під час внутрішньоутробного розвитку, що спричинило тяжку шкоду здоров'ю, яка встановлюється після народження дитини.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.2.2. Ознака складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, визнається:

а) штучне переривання вагітності, вчинене за добровільною згодою вагітної жінки.

Стаття 4.2.3. Ознака складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

а) з метою залякування потерпілої особи або близької їй особи.

Стаття 4.2.4. Заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю

Особа, яка заподіяла тяжку шкоду здоров'ю іншій особі, –

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.5. Заподіяння значної шкоди здоров'ю

Особа, яка заподіяла значну шкоду здоров'ю іншій особі, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.2.6. Заподіяння істотної шкоди здоров'ю

Особа, яка заподіяла істотну шкоду здоров'ю іншої особи,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.2.7. Заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю з необережності

Особа, яка необережно заподіяла тяжку шкоду здоров'ю іншої особи,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.2.8. Тяжке ушкодження плоду людини

Особа, яка заподіяла тяжке ушкодження плоду людини,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.9. Тяжке ушкодження плоду людини з необережності

Особа, яка необережно заподіяла тяжке ушкодження плоду людини,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Примітка. Не підлягає кримінальній відповідальності матір, яка вчинила діяння, передбачене цією статтею, яке призвело до заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю її новонародженої дитини.

Стаття 4.2.10. Незаконне переривання вагітності

Особа, яка здійснила за добровільною згодою вагітної жінки операцію або процедуру штучного переривання її вагітності, якщо ця особа:

- а) не має права на проведення такої операції або процедури,
- б) здійснила її поза межами закладу охорони здоров'я, якому надане право на проведення такої операції або процедури, або
- в) здійснила переривання вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів за відсутності передбаченої законодавством підстави, що дозволяє штучне переривання вагітності цього терміну,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.2.11. Штучне переривання вагітності внаслідок примушування або обману

Особа, яка:

- а) шляхом насильства чи погрози примусила вагітну жінку до штучного переривання вагітності або
- б) повідомила вагітній жінці завідомо неправдиві відомості, якщо внаслідок цього було здійснено штучне переривання її вагітності,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.12. Стерилізація особи внаслідок примушування або обману

Особа, яка:

- а) шляхом насильства чи погрози примусила іншу особу до стерилізації або
- б) повідомила їй завідомо неправдиві відомості, якщо внаслідок цього було здійснено стерилізацію,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.13. Зараження вірусом імунодефіциту людини

Особа, яка заразила іншу особу вірусом імунодефіциту людини, знаючи, що вона є носієм цього вірусу,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.2.14. Зараження венеричною хворобою

Особа, яка заразила іншу особу венеричною хворобою, знаючи про наявність у неї цієї хвороби,—
вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.2.15. Насильство, яке завдало фізичного болю

Особа, яка вчинила насильство щодо іншої особи, яке завдало фізичного болю, але не спричинило розладу здоров'я, шляхом:

- а) нанесення удару,
 - б) завдання побоїв або
 - в) застосування акустичного, світлового, термічного чи хімічного фактору,—
- вчинила проступок.

Стаття 4.2.16. Поставлення в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини

Особа, яка поставила іншу особу в реальну небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини, знаючи, що вона є носієм цього вірусу,—

вчинила проступок.

Розділ 4.3.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Стаття 4.3.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *медична продукція*:

- а) лікарський засіб;
- б) ветеринарний препарат;
- в) допоміжна речовина, призначена для використання при виробництві лікарського засобу або ветеринарного препарату;
- г) медичний виріб;
- д) допоміжний засіб до медичного виробу, частина або матеріал, розроблені та призначені для використання у виробництві та експлуатації медичного виробу та які є важливими для його цілісності;
- е) програмне забезпечення для медичного виробу;
- є) реагент для лабораторного дослідження;
- ж) харчовий продукт для спеціальних медичних цілей, дієтична добавка;

2) *розмір фальсифікованої медичної продукції* — її вартість (великий і особливо великий розмір), яка визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

3) *фальсифікована медична продукція* — медична продукція, щодо якої здійснене підроблення її:

- а) ідентичності,
- б) пакування,
- в) маркування,
- г) назви,
- д) складу,
- е) джерела походження, у тому числі даних про виробника, державу виробництва, державу походження чи державу, в якій зареєстрований власник маркетингового дозволу на медичне застосування, або
- є) історії створення, у тому числі даних чи документів про використані шляхи поставок.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.3.2. Ознака складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтями 4.3.5 та 4.3.6 цього Кодексу, якщо неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником спричинене його фізичним, розумовим або емоційним перенавантаженням.

Стаття 4.3.3. Ознака складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтею 4.3.11 цього Кодексу, у великому розмірі.

Стаття 4.3.4. Ознака складу злочину, яка підвищує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка підвищує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтею 4.3.11 цього Кодексу, в особливо великому розмірі.

Стаття 4.3.5. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, що спричинило особливо тяжку шкоду

Медичний або фармацевтичний працівник, який неналежно виконав свої професійні обов'язки, що через необережність спричинило:

- а) смерть людини або
- б) загибель плоду людини,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 4.3.6. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, що спричинило тяжку шкоду здоров'ю

Медичний або фармацевтичний працівник, який неналежно виконав свої професійні обов'язки, що через необережність спричинило тяжку шкоду:

- а) здоров'ю людини або
- б) плоду людини,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 4.3.7. Протиправне спонукання до надання згоди на вилучення анатомічних матеріалів людини

Особа, яка спонукала іншу особу до надання згоди на вилучення в неї або її близької особи крові чи її компонентів для подальшого використання або іншого анатомічного матеріалу для трансплантації чи виготовлення біоімплантата, шляхом:

- а) обману,
- б) насильства або
- в) погрози,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.3.8. Незаконне просування медичної продукції

Особа, яка надала неправомірну вигоду за незаконне просування медичної продукції шляхом:

- а) її призначення чи рекомендації пацієнту або
- б) здійснення оптової чи роздрібною торгівлі нею,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.3.9. Одержання неправомірної вигоди за просування медичної продукції

Особа, яка одержала неправомірну вигоду чи просила або вимагала таку вигоду з метою незаконного просування медичної продукції шляхом:

- а) її призначення чи рекомендації пацієнту або
- б) здійснення оптової чи роздрібною торгівлі нею,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.3.10. Незаконна діяльність у сфері охорони здоров'я

Особа, яка, не маючи передбаченого законом дозволу на здійснення відповідного виду господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, здійснила діяльність з:

- а) медичної практики,
- б) виготовлення чи виробництва лікарського засобу,
- в) ввезення в Україну з метою продажу лікарського засобу або
- г) продаж лікарського засобу,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.3.11. Фальсифікація або обіг фальсифікованої медичної продукції

Особа, яка:

- а) виготовила,
- б) придбала,
- в) зберігала,
- г) переміщувала або
- д) збула фальсифіковану медичну продукцію, —

вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.3.12. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, що спричинило значну шкоду здоров'ю

Медичний або фармацевтичний працівник, який неналежно виконав свої професійні обов'язки, що через необережність спричинило значну шкоду здоров'ю людини,— вчинив проступок.

Стаття 4.3.13. Порушення порядку здійснення діяльності щодо анатомічних матеріалів

Особа, яка:

- а) порушила порядок вилучення, зберігання, обміну чи транспортування анатомічного матеріалу людини,
- б) уклала чи пропонувала укладення договору, що передбачає його купівлю-продаж, або
- в) незаконно його рекламувала,—

вчинила проступок.

Стаття 4.3.14. Порушення права на безоплатну медичну допомогу

Медичний працівник, який, маючи обов'язок та можливість надати безоплатну медичну допомогу, звернувся з проханням або вимогою оплати за таку допомогу шляхом:

- а) сплати коштів, у тому числі благодійного, членського внеску чи передачі товару, надання послуги чи виконання роботи на користь певної особи як умови надання медичної допомоги,
- б) придбання необхідного для лікування лікарського засобу чи медичного виробу або
- в) сплати коштів за проведення медичного дослідження чи направлення для проведення такого дослідження до закладу охорони здоров'я, який здійснює його за плату,— вчинив проступок.

Стаття 4.3.15. Розголошення лікарської таємниці

Особа, яка, будучи зобов'язаною зберігати лікарську таємницю, всупереч волі іншої особи розголосила інформацію про:

- а) стан її здоров'я,
- б) факт звернення за медичною допомогою,
- в) діагноз чи відомості, одержані при медичному обстеженні, або

г) методи її лікування,—
вчинила проступок.

Розділ 4.4. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МЕНТАЛЬНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Стаття 4.4.1. Погроза заподіяти смерть

Особа, яка виразила іншій людині погрозу заподіяти смерть, якщо ця людина сприйняла погрозу як таку, що може бути реалізована,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.4.2. Погроза заподіяти тяжку шкоду здоров'ю

Особа, яка виразила іншій людині погрозу заподіяти тяжку шкоду здоров'ю, якщо ця людина сприйняла погрозу як таку, що може бути реалізована,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.4.3. Залишення в небезпеці

Особа, яка завідомо залишила без допомоги іншу людину, життю якої загрожує реальна небезпека і яка позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через уразливий стан, якщо особа, яка залишила без допомоги:

- а) була зобов'язана піклуватися про цю людину і мала змогу надати їй допомогу або
- б) сама поставила цю людину в небезпечний для її життя стан,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.4.4. Створення загрози життю іншої людини

Особа, яка:

- а) створила реальну загрозу заподіяння смерті іншої людини або
- б) не відвернула цю загрозу, будучи зобов'язаною та маючи можливість її

відвернути,

якщо вона не бажала, але допускала реалізацію такої загрози,—

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.4.5. Створення загрози здоров'ю іншої людини

Особа, яка:

- а) створила реальну загрозу заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю іншої людини або
- б) не відвернула цю загрозу, будучи зобов'язаною та маючи можливість її

відвернути,

якщо вона не бажала, але допускала реалізацію такої загрози,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 4.5. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ І ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ

Стаття 4.5.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *представник держави* — службова особа або особа, яка діє з дозволу, за підтримки чи за згодою держави;

2) *представник іноземної держави* — особа, яка:

а) діє як державний службовець іноземної держави,

б) проходить військову службу у збройних силах, органах поліції, органах державної безпеки, розвідувальних органах,

- в) займає посаду в зазначених або будь-яких інших державних органах чи органах місцевого самоврядування іноземної держави, утворених відповідно до її законодавства,
- г) діє за наказом осіб, перелічених у пунктах (а)–(в) цього пункту примітки,
- д) є представником іррегулярних **незаконних** збройних формувань, озброєних банд чи груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих чи фінансованих Російською Федерацією,
- е) є представником окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку становлять її державні органи чи інші структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, або
- є) є представником підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.

Стаття 4.5.2. Ознака складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка знижує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, визнається:

- а) добровільне звільнення людини протягом дванадцяти годин з моменту **протиправного** позбавлення її волі, якщо до неї не застосовувалось катування і не заподіяно шкоду її здоров'ю.

Стаття 4.5.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, визнаються:

- а) утримання людини, **незаконно** позбавленої волі, понад сім діб;
- б) поміщення людини, **незаконно** позбавленої волі, у шкідливі для здоров'я умови;
- в) заподіяння насильства щодо людини, **протиправно** позбавленої волі.

Стаття 4.5.4. Протиправне позбавлення волі людини

Особа, яка:

- а) без передбачених законом підстав затримала чи заарештувала людину,
 - б) **незаконно** помістила в заклад з надання психіатричної допомоги завідомо психічно здорову, або таку, що не потребує госпіталізації до такого закладу, людину,
 - в) викрала людину або
 - г) **протиправно** позбавила її волі в будь-якій іншій формі,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.5. Насильницьке зникнення

Представник держави, в тому числі іноземної, який приховав:

- а) факт вчинення злочину, передбаченого статтею 4.5.4 цього Кодексу,
 - б) відомості про долю людини, протиправно позбавленої волі, або
 - в) місце її перебування,—
- вчинив злочин 3 ступеня.**

Стаття 4.5.6. Потурання насильницькому зникненню

Представник держави, у тому числі іноземної, якому стало відомо про вчинення підконтрольною йому особою злочину, передбаченого статтею 4.5.4. цього Кодексу, та який не вжив заходів для припинення цього злочину або не повідомив органи правопорядку України про цей злочин,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.7. Торгівля людиною

Особа, яка вчинила торгівлю людиною, а саме:

- а) завербувала,
- б) перемістила,
- в) збула,

г) приховала або

д) одержала людину,–

якщо це діяння було здійснене з метою експлуатації та шляхом насильства, примушування, обману чи зловживання довірою, використання уразливого стану людини або підкупу третьої особи, яка контролює людину, а щодо неповнолітньої людини – незалежно від способу вчинення діяння,–

вчинила злочин 3 ступеня.

Примітка. Під експлуатацією людини у цій статті розуміються:

- а) сексуальна експлуатація,
- б) залучення до участі в порнобізнесі,
- в) залучення до праці чи надання послуг без оплати або з оплатою, яка явно не відповідає інтенсивності і характеру праці чи надання послуг,
- г) підкорення рабству або звичаям, подібним до рабства,
- д) уведення у підневільний стан,
- е) залучення у боргову кабалу,
- є) вилучення в неї органів,
- ж) проведення над нею дослідів,
- з) усиновлення (удочеріння) з метою наживи,
- и) примусове запліднення,
- і) примусове переривання вагітності,
- ї) втягнення у зайняття жебрацтвом,
- й) втягнення у злочинну діяльність,
- к) використання у збройному конфлікті.

Стаття 4.5.8. Примушування

Особа, яка шляхом погрози чи насильства щодо потерпілої особи або її близької особи примусила іншу людину вчинити чи не вчинювати певну дію, **крім випадків, передбачених статтями 4.5.9, 4.5.10, __, __, __, 7.5.9, ... цього Кодексу,–**

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.9. Примушування до шлюбу

Особа, яка шляхом погрози примусила іншу особу до:

- а) вступу в шлюб чи співжиття без укладання шлюбу,
 - б) продовження примусово укладеного шлюбу чи співжиття без укладання шлюбу, або
 - в) переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає, для вступу в шлюб чи співжиття без укладання шлюбу або продовження такого шлюбу чи співжиття,–
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.5.10. Примушування як умова звільнення заручника

Особа, яка шляхом погрози примушувала орган державної влади, орган місцевого самоврядування, міжнародну організацію чи представництво іноземної держави, фізичну чи юридичну особу вчинити дію або утриматися від вчинення дії як умови звільнення заручника,–

вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 4.6.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ

Стаття 4.6.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *сексуальне проникнення* – вагінальне, оральне або анальне проникнення сексуального характеру будь-якою частиною тіла або будь-яким предметом в тіло іншої людини;

2) *добровільна згода* – виражена зовні воля особи на вчинення щодо неї певного діяння, передбаченого цим Розділом, що сформована при повному і точному усвідомленні нею фактичних обставин і соціальної значимості цього діяння, без застосування до неї насильства чи погрози і при наявності у особи реальної можливості у будь-який момент відмовитися від вчинення щодо неї такого діяння. Згода, надана малолітньою особою, не вважається добровільною згодою.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.6.2. Зґвалтування

Особа, яка здійснила сексуальне проникнення без добровільної згоди потерпілої особи, – вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 4.6.3. Дії сексуального характеру, не пов'язані з сексуальним проникненням

Особа, яка здійснила без добровільної згоди потерпілої особи дію сексуального характеру, пов'язану з тілесним контактом без сексуального проникнення, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.6.4. Сексуальне примушування

Особа, яка примусила потерпілу особу до дій сексуального характеру з третьою особою, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.6.5. Дії сексуального характеру з особою віком від 14 до 16 років

Повнолітня особа, яка за добровільною згодою потерпілої особи віком від 14 до 16 років здійснила щодо неї дію сексуального характеру, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.6.6. Розбещення неповнолітньої особи

Повнолітня особа, яка:

- а) схилила особу віком до 16 років до спостереження за діями сексуального характеру
- б) демонструвала чи збула особі віком до 16 років порнографічний предмет або
- в) залучила неповнолітню особу до виготовлення предмету дитячої порнографії, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.6.7. Сутенерські та інші дії, пов'язані з дитячою проституцією

Особа, яка:

- а) завербувала неповнолітню особу для заняття проституцією,
- б) схилила неповнолітню особу до участі в проституції,
- в) примусила неповнолітню особу до проституції,
- г) отримала прибуток від заняття неповнолітньою особою проституцією, або
- д) вчинила дії сексуального характеру з неповнолітньою особою, яка займається

проституцією, –

вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.6.8. Сексуальне домагання неповнолітнього

Повнолітня особа, яка запропонувала спілкування:

- а) особі віком від 14 до 16 років для вчинення з нею дії сексуального характеру або
- б) неповнолітній особі для виготовлення продукції порнографічного характеру за її

участю, –

вчинила проступок.

Стаття 4.6.9. Перегляд дитячої порнографії

Повнолітня особа, яка за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій переглядала дитячу порнографію, –

вчинила проступок.

Розділ 4.7.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА ВРАЗЛИВИХ ОСІБ

Стаття 4.7.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *економічне насильство* – позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів, на які потерпілий має передбачене законом право, або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, примушування до праці або заборона працювати чи навчатися;

2) *емоційна залежність* – залежність від відносин з людиною-агресором, яка характеризується неможливістю вибору у відносинах, що є руйнівними, поєднаною із нестерпним, відчайдушним страхом самотності;

3) *злісне ухилення від сплати коштів на утримання члена сім'ї* – дії чи бездіяльність боржника, що полягають у невиконанні договору чи рішення суду щодо сплати коштів на утримання свого члена сім'ї чи колишнього члена сім'ї (зокрема приховування доходів, зміна місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця), які призвели до виникнення заборгованості зі сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за шість місяців відповідних платежів;

4) *погіршення якості життя* – стан, визначений за будь-якими двома з таких критеріїв:

а) фізичний стан: потерпіла особа втратила звичайну енергійність, у неї виникли неминаюча втома, фізичний дискомфорт, безсоння і нездатність до спокійного відпочинку, залежність від лікування, ліків чи психоактивних речовин;

б) інтелектуальні дисфункції: у потерпілої особи знизилась концентрація уваги, погіршилась пам'ять, виникли негнучкість, некритичність, вузькість мислення тощо;

в) соціальна дезадаптація і дезорієнтація: у потерпілої особи послабились соціальні зв'язки – поступово зникли друзі, інші близькі люди, з якими вона могла б поділитися і від яких одержати допомогу, гранично звузились коло соціальних контактів, відносин і соціальна активність, виникли уразливий стан, нездатність до самостійних рішень і відповідальних дій, посилилась безініціативність в роботі й особистому житті, зменшилась працездатність;

г) економічна недостатність як наслідок економічного насильства;

5) *психологічне страждання* – емоційна дезадаптація і дезорієнтація, за яких потерпіла особа внаслідок насильства відчуває хронічне почуття провини, депресію, високу тривожність, песимізм, в неї знизилась самооцінка і концентрація, виникли негативні переживання та зникли позитивні емоції або виникли психосоматичні порушення – зміна ваги, алергійні реакції, виразки, неояснені болі, нервово-психічні захворювання (заїкуватість, тики, енурез, енкопрез тощо).

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.7.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

а) з метою одержання спадщини;

б) з метою зміни громадянства дитини;

в) внаслідок якого виникла безпритульність особи;

г) щодо дитини особою, позбавленою батьківських прав.

Стаття 4.7.3. Домашнє насильство

Особа, яка систематично застосовувала фізичне, психологічне або економічне насильство щодо подружжя чи іншої близької особи, у тому числі колишньої, що спричинило:

а) фізичне чи психологічне страждання,

б) розлад здоров'я,
в) втрату працездатності,
г) емоційну залежність або
д) погіршення якості життя потерпілої особи,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.4. Використання у жебрацтві

Особа, яка використовувала дитину, особу похилого віку (особу, яка досягла 70-річного віку), особу, що має психічний розлад, або особу з інвалідністю для випрошування грошей, речей чи іншого майна у осіб, які не є для них близькими особами,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.5. Зловживання опікунськими правами

Опікун чи піклувальник, який з корисливого мотиву використав свої права на шкоду підопічної особи, що спричинило істотну майнову шкоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.6. Неналежне виконання обов'язків щодо підопічної особи, що спричинила значну шкоду

Особа, яка внаслідок легковажності чи недбалості не виконала або неналежно виконала свій обов'язок стосовно дитини чи особи, щодо якої встановлена опіка або піклування, якщо це спричинило тяжку майнову шкоду,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.7. Злісне ухилення від сплати коштів на утримання члена сім'ї

Особа, яка злісно ухилилась від сплати коштів на утримання свого члена сім'ї чи колишнього члена сім'ї,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.8. Розголошення таємниці усиновлення

Особа, яка розголосила таємницю усиновлення всупереч волі усиновителя —
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.9. Посередницька або комерційна діяльність щодо дитини

Особа, яка здійснила посередницьку або комерційну діяльність щодо:

- а) усиновлення дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, чи дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, або
- б) передання такої дитини під опіку, піклування або на виховання в сім'ю громадян України чи іноземців,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.10. Незаконне вивезення дитини із України

Особа, яка незаконно:

- а) вивезла дитину із України або
- б) залишила її за кордоном,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.11. Підміна малолітньої дитини

Особа, яка:

- а) підмінила чужу малолітню дитину іншою чужою чи своєю дитиною, внаслідок чого була змінена сім'я дитини, або
- б) знищила докази походження підміненої дитини,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.7.12. Незаконні діяння щодо чужої дитини

Особа, яка невідкладно:

а) не повідомила орган влади, батьків чи опікунів про знайдену нею підкинуту, загублену або таку, що заблукала, малолітню дитину або

б) не передала цю дитину органу влади, батькам чи опікуну,–
вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.7.13. Домашнє насильство, що не спричинило наслідків для потерпілої особи

Особа, яка систематично застосовувала фізичне, психологічне або економічне насильство щодо подружжя чи іншої близької особи, у тому числі колишньої,–
вчинила проступок.

Стаття 4.7.14. Експлуатація дитини

Особа, яка без застосування примушування використовувала працю дитини, котра не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування,–
вчинила проступок.

Стаття 4.7.15. Втягнення неповнолітніх у **протиправну діяльність**

Особа, яка втягнула неповнолітню особу у:

- а) пияцтво,
- б) бродяжництво або
- в) заняття азартною грою,–

вчинила проступок.

Стаття 4.7.16. Продаж алкогольного напою неповнолітній особі

Особа, яка:

- а) продала алкогольний напій неповнолітній особі або
- б) придбала алкогольний напій для неповнолітньої особи,–

вчинила проступок.

Стаття 4.7.17. Неналежне виконання обов'язків щодо підопічної особи, що спричинило значну шкоду

Особа, яка внаслідок легковажності чи недбалості не виконала або неналежно виконала свій обов'язок стосовно дитини чи особи, щодо якої встановлена опіка або піклування, якщо це спричинило значну шкоду,–

вчинила проступок.

Стаття 4.7.18. Ухилення від утримання члена сім'ї

Особа, яка ухилилась від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання свого члена сім'ї чи колишнього члена сім'ї, що призвело до виникнення заборгованості зі сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів,–

вчинила проступок.

Стаття 4.7.19. Самочинне відібрання дитини

Особа, яка всупереч рішенням суду про відібрання дитини самочинно змінила місце проживання малолітньої дитини,–

вчинила проступок.

Стаття 4.7.20. Приховування обставини, за якої шлюб є недійсним

Особа, яка при вступі в шлюб завідомо приховала відому їй обставину, за якої шлюб відповідно до закону є недійсним,–

вчинила проступок.

Розділ 4.8. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПРИВАТНОСТІ

Стаття 4.8.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *конфіденційна інформація про іншу фізичну особу* – будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.8.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину, передбаченого:

1) статтею 4.8.6 цього Кодексу, щодо журналіста.

Стаття 4.8.3. Незаконні дії щодо інформації про особисте чи сімейне життя

Особа, яка конфіденційну інформацію про особисте чи сімейне життя **незаконно**:

- а) збрала,
- б) зберігала,
- в) використала або
- г) поширила,–

вчинила злочин 1 ступеня.

Примітка. Не є **незаконними** діями щодо інформації про особисте чи сімейне життя публічне повідомлення інформації:

- а) про особу за її згодою,
- б) про вчинення нею кримінального або іншого правопорушення, що підтверджено рішенням суду, крім випадків, коли розголошення цих даних становить кримінальне правопорушення, передбачене статтями цього Кодексу, або
- в) в інших випадках, визначених законом, та в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Стаття 4.8.4. Порушення недоторканності житла чи іншого володіння

Особа, яка **незаконно**, всупереч або з фальсифікацією волі власника чи законного користувача:

- а) проникла до житла чи іншого володіння,
 - б) відмовилася залишити його,
 - в) перебувала у ньому у заборонений час або
 - г) отримала доступ до осіб, майна, інших речей чи інформації, які перебувають у такому житлі чи іншому володінні,–
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.8.5. Порушення таємниці кореспонденції

Особа, яка порушила таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції,–

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.8.6. Обмеження інформаційних прав людини

Службова особа, яка:

- а) заборонила висвітлювати окремі теми, показувати окремих осіб або в інший спосіб встановила цензуру процесу творчості чи результатів творчої діяльності,
- б) **незаконно** обмежила свободу вільного вираження іншою людиною своїх поглядів чи переконань або

в) **незаконно** обмежила право вільно збирати, зберігати, використовувати чи поширювати інформацію, у тому числі право на вільний доступ до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, або право на її поширення,— вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.8.7. Незаконне обмеження права на інформацію про себе

Особа, яка **незаконно**:

- а) знищила конфіденційну інформацію про іншу особу,
- б) змінила таку інформацію,
- в) не надала інформацію про стан свого здоров'я, стан здоров'я дитини чи підопічної особи,
- г) приховала інформацію про причину смерті особи від члена її сім'ї чи іншої фізичної особи, уповноваженої членом сім'ї, або
- д) відмовила громадянину у можливості ознайомитися в органі державної влади, органі місцевого самоврядування, установі чи організації з інформацією про себе, яка не є державною або іншою захищеною законом таємницею,— вчинила проступок.

Стаття 4.8.8. Порушення права на особисті папери та зображення

Особа, яка особисті папери іншої фізичної особи, її фотографію або художній твір, на якому вона зображена, всупереч волі того, кому вони належать:

- а) опублікувала чи публічно показала,
- б) розповсюдила або
- в) використала,— вчинила проступок.

Стаття 4.8.9. Розголошення таємниці інформації про стан здоров'я

Особа, яка всупереч волі іншої фізичної особи розголосила таємницю про:

- а) стан її здоров'я,
- б) факт її звернення за медичною допомогою,
- в) діагноз або відомості, одержані при її медичному обстеженні,— вчинила проступок.

Стаття 4.8.10. Порушення волі померлої особи щодо її анатомічних матеріалів

Особа, яка використала орган чи інший анатомічний матеріал померлої людини всупереч її розпорядженню, висловленому за життя,— вчинила проступок.

Стаття 4.8.11. Порушення права на використання імені

Особа, яка **незаконно** використала чи обнародувала ім'я:

- а) особи, яка затримана, підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, до набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо неї,
- б) особи як потерпілої від кримінального правопорушення без його згоди або
- в) учасника цивільного спору, який стосується особистого життя сторін, без його згоди,— вчинила проступок.

Стаття 4.8.12. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів

Особа, яка **незаконно**:

- а) вилучила зібрані, опрацьовані, підготовлені журналістом матеріали,
- б) тимчасово вилучила технічні засоби, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю,
- в) відмовила у доступі журналіста до інформації,
- г) заборонила критикувати суб'єкта владних повноважень або

д) не допускала журналіста до певного місця чи території,–
вчинила проступок.

Розділ 4.9. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.9.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину, передбаченого:

- 1) статтею 4.9.2 цього Кодексу, що спричинило позбавлення людини можливості понад одну добу користуватися своїм житлом
- 2) статтею 4.9.3 цього Кодексу, щодо журналіста;
- 3) статтями 4.9.3 і 4.9.4 цього Кодексу, щодо самотнього батька, матері або особи, яка їх замінює і виховує дитину віком до 14 років або дитину з інвалідністю.

Стаття 4.9.2. Незаконне позбавлення житла

Особа, яка незаконно:

- а) виселила із житла іншу фізичну особу або
- б) позбавила власника чи законного володільця можливості користуватися житлом,–
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.9.3. Порушення трудових прав викривача

Службова особа, яка незаконно та у зв'язку з повідомленням працівником як викривачем про вчинення іншою особою корупційного злочину, іншого корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення обмежила трудові права працівника, а саме:

- а) звільнила його з роботи чи примусила до звільнення,
- б) притягнула до дисциплінарної відповідальності,
- в) здійснила переведення чи переміщення,
- г) погіршила умови праці,
- д) відмовила у призначенні на іншу посаду,
- е) зменшила заробітну плату (винагороду),
- є) позбавила права пройти перепідготовку,
- ж) позбавила права на відпочинок,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.4. Порушення угоди про працю

Службова особа підприємства, установи, організації, фізична особа – підприємець або уповноважена нею особа, яка шляхом примушування, обману чи зловживання довірою порушила угоду про працю, внаслідок чого:

- а) працівник виконував роботу, не обумовлену угодою про працю, або
- б) праця жінки чи неповнолітньої особи використовувалась на небезпечній для їхнього здоров'я роботі,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.5. Невиплата заробітної плати чи інших установлених законом виплат

Керівник юридичної особи або фізична особа – підприємець, який безпідставно не виплатив у повному обсязі заробітну плату (винагороду), стипендію, пенсію чи іншу установлену законом виплату особі більш як за два місяці,–
вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.6. Обмеження права на отримання загальної середньої освіти

Службова особа, яка **незаконно**:

- а) відмовила у зарахуванні дитини до закладу загальної середньої освіти або
 - б) відрахувала з такого закладу,–
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.7. Порушення права на користування об'єктом права власності народу

Особа, яка створила перешкоду в користуванні громадянином відповідно до закону природним об'єктом права власності народу,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.8. Порушення права на підприємницьку діяльність

Особа, яка створила перешкоду в реалізації права людини на не заборонену законом підприємницьку діяльність,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.9.9. Порушення права на соціальне забезпечення, що спричинило істотну шкоду

Службова особа, яка **незаконно**:

- а) відмовила іншій особі у призначенні виплати із фонду державного соціального страхування чи фонду загальнообов'язкового державного пенсійного страхування або
 - б) зменшила розмір виплати із такого фонду,
- якщо це спричинило істотну майнову шкоду потерпілій особі,–
вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.9.10. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку

Особа, яка шляхом застосування насильства чи погрози:

- а) примусила іншу особу до участі у страйку або
 - б) перешкодила іншій особі в участі у страйку,–
- вчинила проступок.

Стаття 4.9.11. Порушення трудових прав

Службова особа, яка **незаконно** обмежила трудові права працівника, а саме:

- а) звільнила його з роботи чи примусила до звільнення,
- б) притягнула до дисциплінарної відповідальності,
- в) здійснила переведення чи переміщення,
- г) погіршила умови праці,
- д) відмовила у призначенні на іншу посаду,
- е) зменшила заробітну плату (винагороду),
- є) позбавила права пройти перепідготовку або
- ж) позбавила права на відпочинок,–

вчинила проступок.

Стаття 4.9.12. Невиплата заробітної плати чи інших установлених законом виплат

Керівник юридичної особи або фізична особа – підприємець, який безпідставно не виплатив у повному обсязі заробітну плату (винагороду), стипендію, пенсію чи іншу установлену законом виплату особі більш як за один місяць,–
вчинив проступок.

Стаття 4.9.13. Обмеження права на отримання освіти

Службова особа, яка **незаконно**:

- а) відмовила у зарахуванні особи до закладу освіти, крім закладу загальної середньої освіти або
- б) відрахувала з такого закладу,–

вчинила проступок.

Стаття 4.9.14. Неправомірне стягнення оплати за навчання

Службова особа, яка стягувала оплату за навчання у закладі освіти, не передбачену законом чи договором,—
вчинила проступок.

Стаття 4.9.15. Порухення права на користування об'єктом державної чи комунальної власності

Особа, яка створила перешкоду в користуванні громадянином відповідно до закону для задоволення своїх потреб об'єктом права державної чи комунальної власності,—
вчинила проступок.

Стаття 4.9.16. Порухення права на соціальне забезпечення, що спричинило неістотну шкоду

Службова особа, яка **незаконно**:

а) відмовила іншій особі у призначенні виплати із фонду державного соціального страхування чи фонду загальнообов'язкового державного пенсійного страхування або

б) зменшила розмір виплати із такого фонду,
якщо це спричинило неістотну майнову шкоду потерпілій особі,—
вчинила проступок.

Розділ 4.10. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Стаття 4.10.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) **незаконне утримування релігійної святині** — самоправні діяння щодо збереження під своїм контролем предмету або місця релігійного поклоніння чи паломництва вірян, які особа зобов'язана передати релігійній чи іншій організації чи звільнити на її користь згідно з рішенням відповідного державного органу;

2) **покарання** — вплив на особу з метою покарати її за її поведінку.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.10.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

1. Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнаються вчинення злочину:

1) передбаченого статтями 4.10.5 і 4.10.6 цього Кодексу, шляхом обману чи зловживання довірою;

2) передбаченого статтями 4.10.5 і 4.10.6 цього Кодексу, з корисливих мотивів.

Стаття 4.10.3. Застосування жорстокого, нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження чи покарання

Особа, яка застосувала до людини жорстоке, нелюдське або таке, що принижує її гідність, поводження чи покарання,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.10.4. Порухення права на свободу світогляду і віросповідання

Особа, яка **незаконно** порушила свободу іншої особи сповідувати будь-яку релігію, не сповідувати ніякої релігії або вести релігійну діяльність,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.10.5. Посягання на права людини під приводом сповідання релігії

Особа, яка організувала групу чи керувала групою, діяльність якої здійснювалася під приводом сповідання релігії і була спрямована на заподіяння шкоди правам чи свободам людини або моральності,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 4.10.6. Захоплення, утримання, зруйнування, пошкодження релігійної споруди чи святині або осквернення релігійної святині

Особа, яка:

- а) захопила релігійну споруду чи святиню,
- б) **незаконно** утримувала її,
- в) зруйнувала чи пошкодила таку споруду чи святиню, що спричинило істотну майнову шкоду, або
- г) осквернила релігійну святиню,—
вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.10.7. Примушування до богослужіння або перешкоджання його відправленню

Особа, яка:

- а) примусила священнослужителя до проведення богослужіння або
- б) перешкодила відправленню богослужіння чи ритуального обряду, якщо це зірвало богослужіння чи обряд,—
вчинила проступок.

Стаття 4.10.8. Незаконне обмеження особистого немайнового права фізичної особи

Особа, яка **незаконно** обмежила особисте немайнове право іншої особи, крім випадків, передбачених цим Кодексом, та, будучи зобов'язаною вчинити необхідні дії для його негайного поновлення, не вчинила їх,—
вчинила проступок.

Розділ 4.11.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ТА РЕФЕРЕНДУМНОГО ПРАВА

Стаття 4.11.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *предмети непрямого підкупу* — гроші, товари, пільги, переваги, послуги, роботи, цінні папери, кредити, лотерейні білети, інші матеріальні чи нематеріальні активи, що надаються виборцям чи учасникам референдуму. До товарів не відносяться матеріали передвиборної агітації, поширення яких у певних розмірах дозволено Виборчим кодексом України³.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.10.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнаються вчинення злочину:

³ Див.: Частина 6 статті 57 Виборчого кодексу України: виготовлені за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, такі як плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

1) передбаченого статтями 4.11.2, 4.11.5 цього Кодексу, членом виборчої комісії чи комісії з референдуму, уповноваженим представником кандидата на пост Президента України, представником партії, представником суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму у Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою політичної партії, представником організації політичної партії у виборчій комісії, уповноваженою особою суб'єкта процесу всеукраїнського референдуму, членом ініціативної групи референдуму, кандидатом або довіреною особою кандидата;

2) передбаченого статтями 4.11.2–4.11.5 цього Кодексу, що завідомо спричинило:

- а) визнання голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму недійсним,
- б) неможливість проведення підрахунку голосів або встановлення результатів голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму,
- в) неможливість встановлення підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з референдуму або
- г) неможливість встановлення результатів виборів чи референдуму.

Стаття 4.11.3. Перешкоджання здійсненню виборчих прав або референдумного права громадян

Особа, яка шляхом обману чи примушування перешкодила:

- а) вільному здійсненню виборцем, учасником референдуму своїх виборчих прав чи права брати участь у референдумі або
- б) діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, процесу референдуму, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень чи здійсненні своїх прав,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.4. Незаконне втручання у діяльність виборчої комісії, комісії з референдуму

Особа, яка незаконно втрутилася у діяльність виборчої комісії, комісії з референдуму або члена виборчої комісії, комісії з референдуму з метою впливу на їхні дії чи рішення,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.5. Зрив роботи виборчої комісії чи комісії з референдуму

Член виборчої комісії чи комісії з референдуму, який без поважної причини ухилився від виконання своїх обов'язків у роботі відповідної комісії, що завідомо призвело до зриву роботи виборчої комісії, комісії з референдуму під час:

- а) проведення голосування,
- б) проведення підрахунку голосів на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму,
- в) встановлення підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з референдуму або
- г) встановлення результатів виборів чи референдуму,—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.6. Несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців

Особа, яка:

- а) подала до органу ведення Державного реєстру виборців неправдиві відомості про виборця,
- б) внесла неправдиві відомості до бази даних Державного реєстру виборців або
- в) несанкціоновано втрутилась в роботу бази даних Державного реєстру виборців,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.7. Незаконне фінансування політичної партії або передвиборної агітації чи агітації референдуму

Особа, яка незаконно:

- а) здійснила внесок на підтримку політичної партії,
- б) отримала такий внесок,

в) надала фінансову чи матеріальну підтримку для здійснення передвиборної агітації чи агітації референдуму або
г) отримала таку підтримку,
якщо розмір внеску чи підтримки або розмір перевищення дозволеного законом розміру внеску чи підтримки є більшим за сто розрахункових одиниць,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.8. Прийняття пропозиції або одержання неправомірної вигоди суб'єктом виборчого процесу чи процесу референдуму

Виборець, учасник референдуму, член виборчої комісії чи комісії з референдуму, кандидат або офіційний спостерігач, який:

- а) прийняв пропозицію неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, права на участь у референдумі або права на участь у виборчому процесі чи процесі референдуму, або
- б) одержав для себе чи третьої особи таку неправомірну вигоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 4.11.9. Пропозиція чи надання неправомірної вигоди суб'єкту виборчого процесу чи процесу референдуму

Особа, яка:

- а) запропонувала неправомірну вигоду за вчинення або невчинення ним будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, права на участь у референдумі або права на участь у виборчому процесі чи процесі референдуму, або
- б) надала виборцю чи учаснику референдуму, члену виборчої комісії чи комісії з референдуму, кандидату або офіційному спостерігачу таку неправомірну вигоду,—
вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.11.10. Перешкоджання участі у виборчому процесі чи у процесі проведення референдуму

Особа, яка перешкодила іншій особі реалізувати право на участь у виборчому процесі чи процесі референдуму, а саме:

- а) бути членом виборчої комісії чи комісії з референдуму, які організовують підготовку та проведення відповідних виборів чи референдуму,
- б) бути членом ініціативної групи з проведення виборів чи референдуму,
- в) брати участь у проведенні передвиборчої агітації чи агітації щодо проведення референдуму,
- г) бути офіційним спостерігачем на виборах чи референдумі,
- д) оскаржувати порушення прав виборця чи учасника референдуму або
- е) здійснювати опитування виборців чи учасників референдуму щодо їх волевиявлення під час голосування,—
вчинила проступок.

Стаття 4.11.11. Незаконні дії з виборчим бюлетенем чи бюлетенем для голосування на референдумі

Особа, яка вчинила **незаконні** дії з виборчим бюлетенем чи бюлетенем для голосування на референдумі, а саме:

- а) отримала бюлетень, не маючи на це право,
- б) надала бюлетень особі, яка не мала права його отримувати,
- в) надала виборцю, учаснику референдуму заповнений бюлетень,
- г) будучи виборцем, учасником референдуму, проголосувала більше одного разу, або
- д) **незаконно** опустила бюлетень до виборчої скриньки чи додала його до бюлетенів, призначених для підрахунку,—
вчинила проступок.

Стаття 4.11.12. Викрадення, знищення, пошкодження або приховування виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі

Особа, яка виборчий бюлетень або бюлетень для голосування на референдумі:

- а) викрала,
- б) знищила,
- в) пошкодила або
- г) приховала,—

вчинила проступок.

Примітка. Предметом цього проступку є виборчий бюлетень або бюлетень для голосування на референдумі, який не був у встановленому законом порядку виданий виборцю чи учаснику референдуму.

Стаття 4.11.13. Незаконне підписання протоколу членом виборчої комісії, комісії з референдуму

Голова, заступник голови, секретар чи інший член виборчої комісії або комісії з референдуму, який підписав протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму або протокол про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу чи округу з референдуму або про результати виборів чи референдуму:

- а) до остаточного заповнення протоколу або
- б) не на засіданні виборчої комісії чи комісії з референдуму,—

вчинив проступок.

Стаття 4.11.14. Порушення таємниці голосування

Особа, яка порушила таємницю голосування під час проведення виборів чи референдуму, що виразилося в розголошенні змісту волевиявлення іншого виборця або учасника референдуму,— вчинила проступок.

Стаття 4.11.15. Подання завідомо недостовірних відомостей у звіті політичної партії

Особа, яка подала завідомо недостовірні відомості:

- а) у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру або
 - б) у фінансовому звіті про надходження та використання коштів виборчого фонду політичної партії, місцевої організації політичної партії чи кандидата на виборах,—
- вчинила проступок.

Стаття 4.11.16. Передвиборна агітація чи агітація референдуму, поєднана з непрямым підкупом

Особа, яка надала предмети непрямого підкупу фізичним особам, закладам, установам чи організаціям, що супроводжувалося закликами або пропозицією голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), згадуванням імені такого кандидата (кандидатів) або партійної символіки,—

вчинила проступок.

Розділ 4.12.

**ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ РІВНОПРАВНОСТІ ТА ІНШИХ
ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН**

Стаття 4.12.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *мирне зібрання* — збори, мітинг, похід, демонстрація, конференція, засідання, фестиваль тощо, що проводяться їх учасниками без використання зброї; ексцес одного чи кількох учасників зібрання, що виник попри волю організаторів, не перетворює зібрання у немирне;

2) *регіональна належність* – належність особи за народженням чи проживанням до регіону – частини території України або території компактного проживання українців за межами України, якій властиві певні історичні, географічні, мовні чи інші особливості.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 4.12.2. Ознака складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається:

- 1) спричинення масових заворушень.

Стаття 4.12.3. Розпалювання ворожнечі чи ненависті

Особа, яка:

- а) розпалювала чи пропагувала національну, расову або релігійну ворожнечу чи ненависть або ворожнечу чи ненависть за ознакою регіональної належності,
 - б) принижувала національну честь чи гідність або
 - в) ображала почуття громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями,–
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.12.4. Дискримінація

Особа, яка прямо чи опосередковано за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних або інших переконань, статі, інвалідності чи стану здоров'я, етнічного чи соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками:

- а) обмежила рівне право на доступ до державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування,
 - б) порушила рівність прав жінки і чоловіка,
 - в) обмежила інше конституційне право людини чи громадянина або
 - г) встановила для людини прямі чи непрямі привілеї,–
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.12.5. Незаконне перешкоджання мирному зібранню

Особа, яка **незаконно** та шляхом насильства чи погроз перешкоджала організації або проведенню мирного зібрання,–

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.12.6. Порушення права на об'єднання

Особа, яка:

- а) **незаконно** перешкодила створенню, реєстрації чи діяльності професійної спілки, політичної партії, громадського, професійного чи іншого об'єднання громадян або членству особи в такому об'єднанні, або
 - б) примусила особу до вступу в будь-яке об'єднання громадян,–
- вчинила злочин 3 ступеня.

Примітка. Не вважається злочином, передбаченим цією статтею, ненасильницьке перешкоджання створенню, реєстрації чи діяльності професійної спілки, політичної партії, громадського, професійного чи іншого об'єднання громадян, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, **незаконне** захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, а також перешкоджання членству особи в такому об'єднанні.

Стаття 4.12.7. Утворення або діяльність заборонених політичних партій та громадських організацій

Особа, яка:

- а) утворила політичну партію чи громадську організацію або

б) керувала діяльністю політичної партії чи громадської організації, програмні цілі або дії якої спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини чи здоров'я населення,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 4.12.8. Незаконне обмеження прав громадянства чи свободи пересування

Службова особа, яка:

- а) позбавила громадянина України громадянства чи права змінити громадянство,
- б) вигнала громадянина України за межі України чи видала його іншій державі,
- в) позбавила громадянина України права в будь-який час повернутися в Україну або
- г) незаконно обмежила свободу пересування, вільний вибір місця проживання чи право вільно залишати територію України,—
вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 4.12.9. Незаконне створення організаційної структури політичної партії

Особа, яка:

- а) створила організаційну структуру політичної партії в органі виконавчої чи судової влади, виконавчому органі місцевого самоврядування, військовому формуванні, на державному підприємстві, у навчальному закладі або іншій державній установі чи організації або
- б) керувала нею,—
вчинила проступок.

Стаття 4.12.10. Незаконне обмеження місця перебування

Особа, яка видворила іншу особу з обраного нею місця перебування, доступ до якого не заборонений законом, договором, адміністративним актом чи рішенням суду,—
вчинила проступок.

**Книга п'ята.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА**

**Розділ 5.1.
ЗЛОЧИНИ
ПРОТИ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА
ВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Стаття 5.1.1. Створення злочинної організації або участь у ній чи її діяльності

Особа, яка:

- а) створила злочинну організацію,
- б) керувала нею чи її структурною частиною або вчиненням злочину учасниками злочинної організації,
- в) була учасником злочинної організації,
- г) брала участь у злочині, вчиненому учасниками злочинної організації, не входячи до її складу,
- д) сприяла як пособник злочинній організації або злочину, вчиненому учасниками такої організації, або
- е) була причетною до вчинення діянь, передбачених пунктами (а)–(д) цієї статті,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.1.2. Потурання діяльності злочинної організації

Службова особа, яка не виконала покладеного на неї обов'язку щодо припинення діяльності злочинної організації,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.1.3. Злочинне лідерство

Особа, яка:

- а) запровадила правила поведінки для учасників однієї чи кількох злочинних організацій чи поширила їх на інших осіб,
- б) одноосібно або за участі інших осіб примусила до дотримання таких правил,
- в) представила злочинну організацію у перемовинах з іншими особами щодо злочинної діяльності,
- г) організувала зібрання представників злочинних організацій чи осіб, які виступають від імені чи в інтересах груп, які мають ознаки злочинних організацій,
- д) розпорядилась застосувати насильство або інші заходи впливу щодо учасника злочинної організації чи особи, яка протидіє злочинній організації, або
- е) розпорядилась формуванням та витратами спільних активів однієї чи кількох злочинних організацій,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.1.4. Сприяння злочинному лідерству

Особа, яка:

- а) безпосередньо або через інших осіб звернулася до особи, яка здійснює злочинне лідерство...

Розділ 5.2. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА ВІД ТЕРОРИЗМУ

Стаття 5.2.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *терористична група* — два або більше співучасники, які об'єдналися для спільного вчинення одного чи більше злочинів, передбачених цим розділом Особливої частини КК.

Стаття 5.2.2. Терористичне діяння

Особа, яка з метою залякати населення або дестабілізувати діяльність публічної влади чи міжнародної організації, або примусити їх вчинити яку-небудь дію чи утриматись від її вчинення:

- а) викрала людину або захопила заручника;
- б) застосувала зброю чи інший предмет, яким може бути заподіяна шкода життю чи тяжка шкода здоров'ю людини;
- в) захопила, утримувала, знищила або пошкодила критично важливий об'єкт інфраструктури чи його устаткування, необхідне для діяльності цього об'єкта, або вивела його з ладу;
- г) захопила повітряне, морське судно або інший засіб пасажирського чи вантажного транспорту;
- д) влаштувала перешкоду для руху на вулиці, дорозі, іншому шляху сполучення, заблокувала транспортну комунікацію, роботу морського, річкового порту чи аеропорту, трубопровідного транспорту;
- е) виготовила, придбала, перевезла, поставила, використала вогнепальну зброю, вибуховий пристрій, ядерний, біологічний чи хімічний боєприпас або заволоділа такою зброєю чи таким боєприпасом;
- є) дослідила або розробила біологічний чи хімічний боєприпас;

ж) вивільнила у навколишнє середовище небезпечну речовину або здійснила спробу викликати пожежу, повінь, вибух, якщо в результаті цього виникла небезпека для життя людей;

з) припинила постачання води, електроенергії чи іншого природного ресурсу, що має життєво важливе значення, створивши небезпеку для життя людей,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.2.3. Загроза терористичним діям

Особа, яка загрожувала вчинити одне із діянь, передбачених у статті 5.2.2 цього Кодексу,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.2.4. Публічні заклики до тероризму

Особа, яка публічно закликала до:

- а) вчинення терористичного діяння, передбаченого статтею 5.2.2 цього Кодексу,
- б) підтримки діяльності терористичної групи,
- в) дій, метою яких є поширення тероризму, або
- г) протидії антитерористичній діяльності,—

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.2.5. Участь у діяльності терористичної групи

Особа, яка:

- а) створила терористичну групу або керувала її діяльністю,
- б) була учасником такої групи,
- в) брала участь у злочині, вчиненому учасниками терористичної групи, чи іншою особою на виконання завдання терористичної групи,
- г) сприяла такій групі або вчиненню злочину її учасниками або іншою особою на виконання завдання терористичної групи,
- д) приховала діяльність такої групи чи злочин, вчинений її учасниками або іншою особою на виконання завдання терористичної групи,
- е) не повідомила орган влади про достовірно відомий факт, пов'язаний з існуванням та діяльністю терористичної групи, чи про злочин, підготовлюваний чи вчинений її учасниками або іншою особою на виконання завдання терористичної групи,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.2.6. Фінансування тероризму

Особа, яка надала кошти чи матеріальні засоби або зібрала їх завідомо для:

- а) вчинення злочину, передбаченого цим розділом,
- б) створення або діяльності терористичної групи,
- в) приховування діяльності терористичної групи або злочину, вчиненого її учасником чи на виконання завдання терористичної групи,
- г) поширення тероризму або
- е) протидії антитерористичній діяльності,—

вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 5.2.7. Загроза ядерним тероризмом

Особа, яка загрожувала:

- а) використати ядерний матеріал з метою спричинення смерті людини, тяжкої шкоди здоров'ю чи тяжкої майнової шкоди або
- б) викрасти ядерний матеріал чи в інший спосіб заволодіти ним з метою змусити фізичну чи юридичну особу, міжнародну організацію чи державу вчинити яку-небудь дію чи утриматись від її вчинення,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.2.8. Причетність до тероризму

Особа, яка була причетною до злочинів, передбачених статтями 5.2.2–5.2.7 цього Кодексу,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Розділ 5.3.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ БЕЗПЕКИ ОБ'ЄКТІВ
КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
ТА ВПЛИВУ НЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ

Стаття 5.3.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *автоматична переносна вогнепальна ствольна зброя* – переносна вогнепальна ствольна зброя, яка може здійснювати кілька пострілів при одному натисканні на спусковий гачок;

2) *гладкоствольна мисливська зброя* – вогнепальна зброя, що має гладкий (без нарізів) канал ствола довжиною не менше 450 мм при загальній довжині зброї не менше 800 мм та призначена для здійснення одного пострілу за одне натискання спускового гачка. До такої зброї не відносяться мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці зі свердловиною «парадокс» або «сюпра», комбіновані рушниці з одним чи кількома нарізними стволами;

3) *травматичний засіб* – засіб, призначений для заподіяння несмертельних уражень людині шляхом здійснення пострілу гумовою чи пластиковою кулею, електричного розряду або поширення сильнодіючої хімічної речовини, вилучений з цивільного обороту або який є предметом дозвільної системи.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.3.2. Ознаки, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнаються вчинення злочину з:

а) партією переносної вогнепальної ствольної, артилерійської або ракетної зброї чи вибухових пристроїв у кількості 10 чи більше одиниць;

б) радіоактивними матеріалами у кількості достатній, щоб викликати захворювання хоча б однієї людини на променеву хворобу 2, 3 або 4 ступеня чи достатній для виготовлення ядерного вибухового пристрою.

Стаття 5.3.3. Ознаки, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

1. Ознаками, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнаються вчинення злочину з:

а) автоматичною переносною вогнепальною ствольною зброєю;

б) артилерійською ствольною зброєю, ракетою чи торпедою;

в) вибуховим пристроєм;

г) радіоактивним матеріалом.

Стаття 5.3.4. Протиправне діяння зі зброєю, боєприпасами чи вибуховими пристроями

Особа, яка зброєю, її складові частини і компоненти, боєприпаси чи вибуховий пристрій (крім діянь з гладкоствольною мисливською зброєю та боєприпасами до неї, холодною та метальною зброєю) **протиправно**:

а) набула,

б) збула,

в) зберігала,

г) перемістила,

д) переміщувала через **державний кордон України**,

е) виготовила,

є) відремонтувала або

ж) переробила, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.3.5. Незаконний обіг радіоактивних матеріалів

Особа, яка на порушення встановлених вимог радіаційної безпеки радіоактивні матеріали:

- а) виготовила,
- б) набула,
- в) зберігала,
- г) використала,
- д) збула,
- е) перемістила,
- є) переміщувала через Державний кордон України,
- ж) видозмінила,
- з) розпилила або
- и) знищила,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.3.6. Порушення правил обігу радіоактивних матеріалів

Особа, яка на порушення встановлених вимог радіаційної безпеки радіоактивні матеріали:

- а) зберігала,
- б) використала,
- в) збула,
- г) перемістила,
- д) видозмінила,
- е) розпилила або
- є) знищила,

якщо це через необережність спричинило радіоактивне забруднення,—
вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.3.7. Протиправне діяння з предметом, що перебував у зоні посиленого радіаційного контролю

Особа, яка предмет, що перебував у зоні посиленого радіаційного контролю:

- а) перемістила за межі такої зони,
- б) набула або
- в) передала іншій особі,—

вчинила проступок.

Стаття 5.3.8. Недотримання вимог щодо убезпечення від діяльності, яка становить підвищену небезпеку

Особа, яка не дотрималась вимог щодо:

- а) пожежної безпеки,
- б) експлуатації електричних мереж чи електричного обладнання,
- в) використання мереж газопостачання чи газового обладнання,
- г) експлуатації обладнання чи устаткування, яке працює з підвищеним тиском газів чи рідини,
- д) експлуатації високочастотного обладнання,
- е) експлуатації ліфтів, ескалаторів, канатних, канатно-крісельних доріг чи гірсько-лижних витягів,
- є) експлуатації атракціонів,
- ж) утримання тварин або
- з) зберігання зброї, боєприпасів чи інших предметів, обіг яких відповідно до цього

Кодексу є кримінальним правопорушенням,
що через необережність створило загрозу заподіяння шкоди життю чи здоров'ю людини,—
вчинила проступок.

Стаття 5.3.9. Порушення правил поведінки на об'єкті критичної інфраструктури

Особа, яка на об'єкті критичної інфраструктури:

- а) перебуває без належного дозволу або
 - б) не виконала правомірну вимогу щодо дотримання правил безпеки на вказаному об'єкті,—
- вчинила проступок.

Стаття 5.3.10. Протиправне діяння з гладкоствольною мисливською зброєю чи боєприпасами до неї, холодною або металюною зброєю

Особа, яка протиправно:

- а) набула,
 - б) збула,
 - г) зберігала,
 - д) перемістила,
 - е) переміщувала через державний кордон України,
 - є) виготовила,
 - ж) відремонтувала або
 - з) переробила гладкоствольну мисливську зброю чи боєприпаси до неї, холодну або металюну зброю,—
- вчинила проступок.

Стаття 5.3.11. Протиправні діяння з пристроєм, призначеним або адаптованим для зменшення звуку, спричиненого пострілом.

Особа, яка протиправно:

- а) набула,
 - б) збула,
 - г) зберігала, незалежно від його тривалості,
 - д) перемістила,
 - е) переміщувала через Державний кордон України,
 - є) виготовила,
 - ж) відремонтувала або
 - з) переробила пристрій, призначений чи адаптований для зменшення звуку, спричиненого пострілом, —
- вчинила проступок.

Стаття 5.3.12. Протиправне діяння з травматичним засобом

Особа, яка протиправно:

- а) набула,
 - б) збула,
 - г) зберігала,
 - д) перемістила,
 - е) переміщувала через державний кордон України,
 - є) виготовила,
 - ж) відремонтувала або
 - з) переробила травматичний засіб —
- вчинила проступок.

Стаття 5.3.13. Незаконні збут або носіння травматичного засобу

Особа, яка травматичний засіб незаконно:

- а) збула або
 - б) носила (мала при собі у стані, який надає можливість негайного застосування) в публічному місці,—
- вчинила проступок.

ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття 5.4.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

а) *небезпечна продукція* – виріб (товар), робота чи послуга, що не відповідає вимогам безпечності та за звичайних умов використання, зберігання, транспортування, виготовлення або утилізації становить загрозу для життя, здоров'я, майна людини чи навколишнього природного середовища.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.4.2. Порухнення санітарно-протиепідемічних норм та правил, що спричинило небезпеку заподіяння шкоди

Особа, яка порушила санітарні або санітарно-протиепідемічні норми чи правила, що створило реальну загрозу масового інфекційного чи неінфекційного захворювання людей, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.4.3. Порухнення санітарно-протиепідемічних норм та правил, що спричинило тяжку шкоду

Особа, яка порушила санітарні або санітарно-протиепідемічні норми чи правила, що через необережність призвело до масового інфекційного чи неінфекційного захворювання людей, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.4.4. Порухнення правил поводження з інфекційними агентами, токсинами чи продуктами біотехнологій, що спричинило небезпеку заподіяння шкоди

Особа, яка при поводженні з інфекційним агентом, токсином чи продуктом біотехнології, порушила правила:

- а) виробництва (виготовлення),
- б) зберігання,
- в) використання,
- г) обліку,
- д) переміщення або
- е) утилізації,

що створило реальну загрозу спричинення тяжкої шкоди здоров'ю, тяжкої майнової шкоди або масового інфекційного чи неінфекційного захворювання людей, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.4.5. Порухнення правил поводження з інфекційними агентами, токсинами чи продуктами біотехнологій, що спричинило тяжку шкоду

Особа, яка при поводженні з інфекційним агентом, токсином чи продуктом біотехнології, порушила правила:

- а) виробництва (виготовлення),
- б) зберігання,
- в) використання,
- г) обліку,
- д) переміщення або
- е) утилізації,

що через необережність спричинило тяжку майнову шкоду або масове інфекційне чи неінфекційне захворювання людей, – вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.4.6. Незаконний обіг небезпечної продукції з метою збуту або її збут

Особа, яка незаконно:

а) заготовила, виготовила, переробила, випустила на ринок, зберігала чи переміщувала небезпечну продукцію з метою збуту або

б) збула її,–
вчинила проступок.

Стаття 5.4.7. Порухення санітарних норм чи правил

Особа, яка порушила санітарні норми чи правила, що створило реальну загрозу поширення епізоотії чи епіфітотії,–
вчинила проступок

Стаття 5.4.8. Порухення правил поводження з інфекційними агентами, токсинами чи продуктами біотехнологій

Особа, яка при поводженні з інфекційним агентом, токсином чи продуктом біотехнології порушила правила:

- а) виробництва (виготовлення),
- б) зберігання,
- в) використання,
- г) обліку,
- д) переміщення або
- е) утилізації,

що створило реальну загрозу поширення епізоотії чи епіфітотії,–
вчинила проступок.

Розділ 5.5.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ НЕБЕЗПЕЧНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

Стаття 5.5.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *допінг* – засоби і методи, які належать до переліку заборонених Антидопінговим кодексом Олімпійського руху;

2) *немедичне вживання наркотичного або одурманюючого засобу, психотропної речовини* – вживання наркотичного засобу чи психотропної речовини без призначення лікаря або одурманюючого засобу всупереч його цільовому призначенню;

3) *одурманюючий засіб* – синтетична речовина, препарат, засіб (що не є наркотичним засобом або психотропною речовиною) лікарського, промислового, побутового чи іншого призначення, що вживається особою з метою одурманення та може призвести до захворювання на токсикоманію;

4) *розмір наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів* – кількість предмета окремих злочинів (значний, великий, особливо великий розмір), передбачених цим Розділом, який визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, протидії їх **незаконному** обігу. *Значним* визнається розмір, який перевищує невеликий розмір і є меншим ніж великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.5.2. Ознака складу злочину, яка підвищує на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка підвищує на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

а) з предметом злочинів, передбачених статтями 5.5.4, 5.5.5, 5.5.6, 5.5.7, 5.5.8, 5.5.9, 5.5.10, 5.5.13 цього Кодексу, в особливо великих розмірах.

Стаття 5.5.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

а) з предметом злочинів, передбачених статтями 5.5.4, 5.5.5, 5.5.6, 5.5.7, 5.5.8, 5.5.9, 5.5.10, 5.5.13 цього Кодексу, у великих розмірах;⁴

б) передбаченого статтею 5.5.4, 5.5.5 цього Кодексу, з особливо небезпечним наркотичним засобом або психотропною речовиною;

в) передбаченого статтею 5.5.10 цього Кодексу, з прекурсором чи обладнанням, призначеними для виробництва чи виготовлення особливо небезпечного наркотичного засобу або психотропної речовини;

г) у публічному місці;

д) в установі виконання покарання;

е) близькою особою або іншою особою, на яких покладено обов'язки щодо навчання, виховання чи піклування стосовно власної чи підконтрольної дитини або особи, яка перебуває під опікою чи піклуванням.

Стаття 5.5.4. Незаконний обіг наркотичних засобів чи психотропних речовин з метою збуту

Особа, яка наркотичний засіб чи психотропну речовину незаконно з метою збуту:

а) виробила,

б) виготовила,

в) придбала,

г) зберігала або

д) перемістила, –

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.5.5. Незаконний збут наркотичних засобів чи психотропних речовин

Особа, яка незаконно збула наркотичний засіб чи психотропну речовину, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.5.6. Незаконний обіг наркотичних засобів чи психотропних речовин без мети збуту

Особа, яка наркотичний засіб чи психотропну речовину незаконно, у значних розмірах, без мети збуту:

а) виробила,

б) виготовила,

в) придбала,

г) зберігала або

д) перемістила, –

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.5.7. Незаконний обіг рослин (чи їх частин), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини, з метою збуту

Особа, яка рослини (чи їх частини), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини, незаконно з метою збуту:

а) посіяла,

б) вирощувала,

⁴ Висловити пропозиції центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, – створити Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів рослин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини

в) придбала,
г) зберігала,
д) перемістила,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.5.8. Незаконний збут рослин (чи їх частин), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини

Особа, яка **незаконно** збула рослини (чи їх частини), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.5.9. Незаконний обіг рослин (чи їх частин), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини, без мети збуту

Особа, яка рослини (чи їх частини), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини **незаконно**, у значних розмірах, без мети збуту:

а) посіяла,
б) вирощувала,
в) придбала,
г) зберігала або
д) перемістила,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.5.10. Незаконний збут прекурсорів чи обладнання, призначених для виробництва чи виготовлення наркотичного засобу або психотропної речовини чи для культивування рослин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини

Особа, яка **незаконно** збула:

а) прекурсори, призначені для виробництва чи виготовлення наркотичного засобу або психотропної речовини або
б) обладнання, призначене для виробництва чи виготовлення наркотичного засобу або психотропної речовини чи для культивування рослин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.5.11. Спонування до немедичного вживання наркотичного або одурманюючого засобу, психотропної речовини чи допінгу

Особа, яка спонукала іншу особу до немедичного вживання наркотичного або одурманюючого засобу, психотропної речовини або допінгу, а саме:

а) **незаконно** рекламувала такий засіб, речовину чи допінг,
б) поширила інформацію про місце придбання такого засобу, речовини чи допінгу,
в) схилила іншу особу до вживання такого засобу, речовини чи допінгу,
г) **незаконно** ввела такий засіб, речовину чи допінг в організм іншої особи проти її волі або
д) у публічному місці вжила такий засіб, речовину чи допінг,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.5.12. Сприяння немедичному вживанню наркотичного або одурманюючого засобу, психотропної речовини

Особа, яка сприяла немедичному вживанню іншою особою наркотичного або одурманюючого засобу чи психотропної речовини, а саме:

а) надала місце для такого вживання,
б) утримувала таке місце або
в) організувала таке місце,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.5.13. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів

Особа, яка, будучи зобов'язаною дотримуватись встановлених правил обігу:

- а) наркотичних засобів або психотропних речовин, крім тих, обіг яких обмежено і щодо яких допускаються виключення окремих заходів контролю,
 - б) рослин (чи їх частин), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини,
 - в) прекурсорів, крім тих, щодо яких встановлюються заходи контролю, але обіг яких не обмежено, або
 - г) обладнання, призначеного для виробництва, виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин,
- порушила ці правила,—
вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.5.14. Незаконний обіг наркотичних засобів чи психотропних речовин без мети збуту

Особа, яка наркотичний засіб чи психотропну речовину у невеликих розмірах без мети збуту:

- а) виробила,
 - б) виготовила,
 - в) придбала,
 - г) зберігала або
 - д) перемістила,—
- вчинила проступок.

Стаття 5.5.15. Незаконний обіг рослин (чи їх частин), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини, у невеликих розмірах без мети збуту

Особа, яка рослини (чи їх частини), що містять наркотичні засоби або психотропні речовини у невеликих розмірах, без мети збуту:

- а) посіяла,
 - б) вирощувала,
 - в) придбала,
 - г) зберігала або
 - д) перемістила,—
- вчинила проступок.

Стаття 5.5.16. Незаконний обіг прекурсорів або обладнання, призначених для виробництва чи виготовлення наркотичного засобу або психотропної речовини, чи культивування рослин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини

Особа, яка прекурсори або обладнання, що призначені для виробництва чи виготовлення наркотичного засобу або психотропної речовини, чи для культивування рослин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини:

- а) виробила,
 - б) виготовила,
 - в) придбала,
 - г) зберігала або
 - д) перемістила,—
- вчинила проступок.

Стаття 5.5.17. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів

Особа, будучи зобов'язаною дотримуватись встановлених правил обігу:

- а) наркотичних засобів або психотропних речовин, обіг яких обмежено і щодо яких допускаються виключення окремих заходів контролю, або
 - б) прекурсорів, щодо яких встановлюються заходи контролю, але обіг яких не обмежено,
- порушила ці правила,—

вчинила проступок.

**Розділ 5.6.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ
ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ**

ЗЛОЧИНИ

**Розділ 5.6.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА**

???

**Розділ 5.7.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

ЗЛОЧИНИ

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.7._. Незаконний обіг відходів або вторинної сировини

Особа, яка відходи або вторинну сировину без передбаченого законом дозволу:

- а) ввезла на територію України,
- б) перемістила транзитом через територію України,
- в) захоронила або
- г) утилізувала,–

вчинила проступок.

**Розділ 5.8.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ ПОРЯДКУ ВИКОРИСТАННЯ
ЗЕМЛІ, ЇЇ НАДР, ПОВІТРЯ І ВОД**

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.8._. Протиправне обмеження у водокористуванні

Особа, яка порушила право на безперешкодний чи безоплатний доступ осіб до узбережжя моря, морської затоки, лиману чи острову у внутрішніх морських водах у межах пляжної зони або до берегу річки, водойми чи острову для загального водокористування, крім випадків, передбачених законом,–
вчинила злочин __ категорії.

ПРОСТУПКИ

Розділ 5.9.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ РОСЛИННОГО І ТВАРИННОГО СВІТУ

ЗЛОЧИНИ

ПРОСТУПКИ

Розділ 5.10.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Стаття 5.10.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі та Розділі 5.11 цього Кодексу відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *масові дії, масовий захід* – дії, захід, у яких брали участь 50 чи більше осіб;
- 2) *об'єкт, що перебуває у публічному доступі*, – будівля, споруда чи територія, право на доступ до якої має будь-яка особа відповідно до встановлених щодо такого об'єкта правил.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.10.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину, передбаченого статтею 5.10.3 цього Кодексу:

- а) поєднаного з опором особі, яка припиняє такий злочин;
- б) учасниками масових дій або спортивного чи іншого масового заходу.

Стаття 5.10.3. Агресивна поведінка

Особа, яка виявила не виправдану обставинами, які склалися, агресію щодо іншої людини чи групи людей, виражену у:

- а) насильстві,
- б) погрозі негайного заподіяння шкоди або
- в) глумленні,–

вчинила злочин 3 ступеня

Стаття 5.10.4. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу життю або здоров'ю людей

Особа, яка повідомила органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, міжнародній організації чи представнику іноземної держави, юридичній або фізичній особі завідомо неправдиву інформацію про загрозу життю або здоров'ю невизначеної кількості людей на об'єкті, що перебуває у публічному доступі, внаслідок:

- а) вибуху, підпалу, застосування радіоактивних, отруйних чи сильнодіючих речовин,
- б) техногенної катастрофи або
- в) стихійного лиха,–

вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.10.5. Бешкет

Особа, яка бешкетувала, непристойно порушивши публічний порядок чи спокій, а саме:

- а) провокувала бійку чи образливо та настійливо чіплялася до іншої людини всупереч її ясно вираженому небажанню спілкуватися,
- б) брутально та голосно лаялася в публічному місці,

в) у нічний час голосно виголосила або використовувала звукопідсилювальну апаратуру чи піротехнічний засіб,

г) у нічний час використовувала транспортний засіб без передбаченого його конструкцією глушника чи застосовувала звуковий сигнал транспортного засобу без крайньої потреби,

д) перешкодила учасникам культурного, мистецького, наукового чи освітнього заходу дією акустичних, візуальних, механічних чи хімічних факторів,

е) вторглася чи намагалася вторгнутися в тимчасово зачинене публічне місце всупереч забороні особи, яка слідує за порядком,

є) знищила, пошкодила, забруднила чи іншим чином привела у непридатний для використання стан або осквернила чуже майно чи об'єкт, що перебуває у публічному доступі,

ж) публічно справила природну потребу у не відведеному для цього місці,

з) вульгарно демонструвала статевий орган чи перебувала в повністю оголеному вигляді в публічному місці, крім спеціально визначеного місця для відпочинку нудистів, або

и) здійснила у публічному місці статевий акт чи, перебуваючи в оголеному вигляді, його імітацію, –
вчинила проступок.

Розділ 5.11.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Стаття 5.11.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *культурна цінність* – рухомий чи нерухомий предмет, будівля або центр концентрації культурних цінностей, визначені статтею 1 Конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту від 14 травня 1954 року;

2) *унікальна культурна цінність України* – культурна цінність, що належить до об'єктів національного культурного надбання, об'єктів культурної спадщини національного значення, внесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, унікальних пам'яток Музейного фонду України, особливо цінних, рідкісних документів та колекцій.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.11.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину, передбаченого:

а) статтями 5.11.4 або 5.11.5 цього Кодексу, якщо предметом злочину є матеріальний об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО.

Стаття 5.11.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкості злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкості злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину, передбаченого:

а) статтями 5.11.4 або 5.11.5 цього Кодексу, якщо предметом злочину є унікальний документ Національного архівного фонду України або унікальна культурна цінність України;

б) статтями 5.11.4, 5.11.5 або 5.11.6 цього Кодексу, якщо предметом злочину є культурна цінність чи об'єкт археологічної спадщини, який перебуває на тимчасово окупованій території України;

в) статтею 5.11.5 цього Кодексу, щодо вивезення культурної цінності з тимчасово окупованої території України за межі території України;

г) статтею 5.11.6 цього Кодексу, дослідником археологічної спадщини.

Стаття 5.11.4. Вандалізм

Особа, яка культурну цінність або документ Національного архівного фонду:

- а) знищила, пошкодила, забруднила чи іншим чином привела у непридатний для використання стан або
 - б) осквернила,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.11.5. Протиправне поводження з культурними цінностями або документами Національного архівного фонду

Особа, яка культурну цінність або документ Національного архівного фонду:

- а) приховала,
 - б) вивезла з території України без посвідчення, яким надається дозвіл на таке вивезення,
 - в) привласнила або не повернула після закінчення строку правомірного користування чи володіння ним або
 - г) придбала чи отримала безоплатно культурну цінність або документ Національного архівного фонду, що завідомо протиправно були вилучені у власника чи законного володільця,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.11.6. Протиправне заволодіння археологічним предметом

Особа, яка під час археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт з пошуку об'єктів археологічної спадщини виявила археологічний предмет та його:

- а) привласнила або
 - б) протиправно передала іншій особі,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.11.7. Втрата унікального документу Національного архівного фонду

Особа, яка необережно втратила унікальний документ Національного архівного фонду,—

вчинила проступок.

Стаття 5.11.8. Протиправне ввезення культурних цінностей

Особа, яка культурну цінність протиправно ввезла на територію України без посвідчення, який підтверджує законність її набуття,—

вчинила проступок.

Стаття 5.11.9. Протиправні роботи на об'єкті археологічної спадщини

Особа, яка на об'єкті археологічної спадщини протиправно:

- а) здійснила археологічну розвідку,
- б) провела розкопку,
- в) провела будівельні роботи,
- г) здійснила випасання тварин чи вирощування рослин або
- д) складувала вантаж чи відходи,—

вчинила проступок.

Стаття 5.11.10. Протиправне заволодіння скарбом або археологічним предметом

Особа, яка заволоділа знайденим чи таким, що випадково опинився у неї:

- а) скарбом, що має культурну цінність, або
- б) археологічним предметом,—

вчинила проступок.

Розділ 5.12. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

Стаття 5.12.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

1. У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *місце пам'яті* – офіційно визнане місце в знак пам'яті про померлу людину чи групу людей або про подію, пов'язану з загибеллю людей;
- 2) *порнографічний предмет* – фотографія, кіно- чи відеозапис, спеціальним змістом якого є зображення статевого органу або статевого акту у грубо натуралістичній, вульгарній формі;
- 3) *предмет дитячої порнографії* – порнографічний предмет із реальним чи змодельованим зображенням дитини або особи, яка виглядає як дитина.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.12.2. Ознаки, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками, які підвищують на один ступінь тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, визнається вчинення злочину, передбаченого:

- а) статтею 5.12.3 цього Кодексу, щодо пам'ятника, місця поховання чи місця пам'яті, спорудженого на честь борців проти комуністичного чи націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, жертв такого режиму або борців за незалежність України;
- б) статтею 5.12.3 цього Кодексу, щодо братської могили, декількох пам'ятників чи місця поховання або місця пам'яті масових жертв;
- в) статтею 5.12.6 цього Кодексу, щодо двох або більше тварин.

Стаття 5.12.3. Сексуальна експлуатація

Особа, яка для вдоволення похоті іншої особи:

- а) спокусила для заняття проституцією іншу особу, навіть за її згоди,
 - б) експлуатувала проституцію іншої особи, навіть за згодою цієї особи, або
 - в) утримувала будинок розпусти чи управляла ним,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.12.4. Обіг предметів дитячої порнографії

Особа, яка предмет дитячої порнографії:

- а) виготовила,
 - б) запропонувала чи збула іншій особі,
 - в) зробила доступним для перегляду іншою особою,
 - г) придбала,
 - д) зберігала або
 - е) використала для отримання прибутку внаслідок будь-якого з діянь, передбачених пунктами (а)-(д) цієї статті,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.12.5. Протиправні діяння щодо тіла померлої людини, місця її поховання або місця пам'яті

Особа, яка:

- а) осквернила тіло (останки, прах) померлої людини,
 - б) розкопала могилу чи здійснила доступ до місця поховання,
 - в) заволоділа тілом (останками, прахом) померлої людини,
 - г) заволоділа предметом, який перебуває в могилі, іншому місці поховання чи на тілі (останках, праху) померлої людини,
 - д) знищила або пошкодила місце поховання померлої людини чи місце пам'яті або
 - е) осквернила місце поховання померлої людини чи місце пам'яті,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 5.12.6. Жорстоке ставлення до тварини

Особа, яка тварину, що належить до хребетних:

- а) безпідставно скалічила чи умертвила,

- б) піддала дослід з порушенням встановленого порядку, що спричинило каліцтво чи загибель тварини,
 - в) умертвила з використанням жорстокого методу,
 - г) виснажила шляхом обмеження доступу до їжі, води, повітря чи тепла або
 - д) нацькувала на іншу таку тварину,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.12.7. Заволодіння предметом, що знаходиться на могилі, місці поховання або місці пам'яті

Особа, яка заволоділа рослиною чи ритуальним предметом, що знаходиться на могилі, місці поховання або місці пам'яті,—
вчинила проступок.

Розділ 5.13. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 5.13.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *комп'ютерні дані* – подання фактів, інформації або концепцій у формі, придатній для обробки у комп'ютерній системі, включаючи програму, придатну для виконання певної функції комп'ютерною системою;
- 2) *комп'ютерна система* – пристрій чи група взаємно поєднаних або пов'язаних пристроїв, один чи більше з яких, відповідно до певної програми, виконує автоматичну обробку даних;
- 3) *цифровий образ* – дані профілю на інформаційній платформі (у соціальній мережі, відеоконференції, електронній пошті, пошуковому запиті, наукометричній базі даних тощо) у вигляді візуального або аудіовізуального зображення, що ідентифікують певного суб'єкта;
- 4) *суспільно необхідна інформація* – інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України, забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків, свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних чи юридичних осіб тощо;
- 5) *новинна інформація* – інформація, яка випускається засобом масової інформації, що містить повідомлення про новини;
- 6) *несанкціоноване діяння щодо інформації* (у тому числі цифрового образу) – дія або бездіяльність, вчинені без дозволу власника інформації, уповноваженої особи або за відсутності інших передбачених законом підстав;
- 7) *шкідливий програмний засіб* – комп'ютерна програма, розроблена для незаконних дій щодо комп'ютерних даних або комп'ютерних систем;
- 8) *шкідливий технічний засіб* – пристрій, розроблений для незаконних дій щодо комп'ютерних даних, комп'ютерних систем або телекомунікаційних мереж.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.13.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою, яка підвищує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, є вчинення злочину:

- а) передбаченого статтями 5.13.8 цього Кодексу, з використанням засобів масової інформації або інших інформаційних технологій, що забезпечують доступ до інформації значної кількості осіб.

Стаття 5.13.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками, які підвищують на один ступінь тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, є вчинення злочину:

- а) передбаченого статтею 5.13.4 цього Кодексу, шляхом подолання засобів захисту комп'ютерних даних;
- б) передбаченого статтями 5.13.4, 5.13.5 цього Кодексу, шляхом використання шкідливого програмного чи технічного засобу;
- в) передбаченого статтями 5.13.4, 5.13.5 цього Кодексу, особою, яка має правомірний доступ до комп'ютерних даних, телекомунікаційних мереж або інформації з обмеженим доступом.

Стаття 5.13.4. Незаконні дії з комп'ютерними даними

Особа, яка незаконно:

- а) знищила комп'ютерні дані,
 - б) блокувала комп'ютерні дані,
 - в) порушила цілісність комп'ютерних даних,
 - г) порушила порядок маршрутизації комп'ютерних даних, або
 - д) спотворила процес обробки комп'ютерних даних,—
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.13.5. Незаконні дії в сфері телекомунікаційних послуг

Особа, яка незаконно:

- а) створила перешкоди для надання телекомунікаційних послуг або
 - б) отримала телекомунікаційні послуги,—
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.13.6. Незаконні діяння з інформацією з обмеженим доступом

Особа, яка незаконно, крім випадків, передбачених цим Кодексом:

- а) надала доступ до інформації з обмеженим доступом, або
 - б) отримала доступ до інформації з обмеженим доступом шляхом подолання засобів захисту інформації,—
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.13.7. Порушення вимог безпеки комп'ютерних даних

Особа, яка необережно спричинила тяжку майнову шкоду внаслідок невиконання або неналежного виконання обов'язку щодо убезпечення комп'ютерних даних,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.13.8. Несанкціоноване використання чужого цифрового образу

Особа, яка несанкціоновано використала чужий цифровий образ, якщо це спричинило істотну майнову шкоду або шкоду особистим немайновим правам людини чи репутації юридичної особи,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.13.9. Поширення завідомо неправдивої новини

Особа, яка є відповідальною за випуск новини, допустила до ефіру, тиражу або допису редакції в соціальній мережі завідомо неправдиву суспільно необхідну інформацію,—

вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.13.10. Незаконні дії з комп'ютерними даними, що спричинили значну майнову шкоду

Особа, яка незаконно:

- а) знищила комп'ютерні дані,
- б) блокувала комп'ютерні дані,
- в) порушила цілісність комп'ютерних даних,

г) порушила порядок маршрутизації комп'ютерних даних, або
д) спотворила процес обробки комп'ютерних даних,
якщо це спричинило значну майнову шкоду, –
вчинила проступок.

Стаття 5.13.11. Незаконні дії в сфері телекомунікаційних послуг, що спричинили значну майнову шкоду

Особа, яка **незаконно**:

а) створила перешкоди для надання телекомунікаційних послуг або
б) отримала телекомунікаційні послуги,
якщо це спричинило значну майнову шкоду, –
вчинила проступок.

Стаття 5.13.12. Порушення вимог безпеки комп'ютерних даних, що спричинило значну майнову шкоду

Особа, яка необережно спричинила значну майнову шкоду внаслідок невиконання або неналежного виконання обов'язку щодо убезпечення комп'ютерних даних, –
вчинила проступок.

Розділ 5.14.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ДОСТОВІРНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО МІСТИТЬСЯ НА МАТЕРІАЛЬНИХ НОСІЯХ (КРІМ ЕЛЕКТРОННИХ)

Стаття 5.14.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *офіційний документ* – документ, який складається, видається чи посвідчується з метою:

а) надання права або звільнення від обов'язку,
б) підтвердження чи посвідчення певної події, явища або факту, що спричинили чи
здатні спричинити наслідки правового характеру, або
в) використання як доказу в адміністративному чи судовому провадженні;

2) *важливий особистий документ* – документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство або спеціальний статус особи, передбачений Законом України «Про єдиний державний демографічний реєстр», Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

3) *виборча документація* – списки виборців, виборчі бюлетені, постанови, протоколи, акти виборчих комісій, заяви та подання членів виборчої комісії, суб'єктів виборчого процесу, інші документи, що приймаються (складаються) виборчими комісіями та/або подаються до виборчих комісій під час виборчого процесу та підлягають зберіганню після проведення виборів в Центральній виборчій комісії або у державних архівних установах;

4) *документація референдуму* – списки учасників референдуму, бюлетені для голосування на референдумі, контрольні талони бюлетенів для голосування на референдумі, постанови, протоколи, акти, заяви та подання членів комісій з референдуму, інші документи, що приймаються (складаються) комісіями з референдуму або подаються до комісій з референдуму під час проведення референдуму, та підлягають зберіганню після проведення референдуму в архівних установах або в Центральній виборчій комісії.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 5.14.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

1. Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнаються вчинення злочину:

а) особою, яка здійснює професійну діяльність з надання публічних послуг (зокрема, адвокатом, аудитором, експертом, оцінювачем, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем);

б) щодо важливого особистого документа;

в) щодо документа на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або інших предметів, обіг яких відповідно до цього Кодексу є кримінальним правопорушенням;

г) щодо документа для використання його як доказу під час досудового розслідування у кримінальному провадженні або в суді.

Стаття 5.14.3. Фальсифікація офіційного документа, його видача, збут чи використання

Особа, яка:

а) сфальсифікувала офіційний документ з метою використання його підроблювачем чи іншою особою,

б) видала сфальсифікований офіційний документ,

в) збула чи передала такий сфальсифікований документ або

г) використала його,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.4. Незаконне заволодіння офіційним документом

Особа, яка **незаконно**:

а) заволоділа офіційним документом або

б) отримала його,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.5. Незаконне знищення, пошкодження чи приховання офіційного документа

Особа, яка **незаконно**:

а) знищила офіційний документ,

б) пошкодила або

в) приховала його,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.6. Фальсифікація виборчої документації, документації референдуму

Особа, яка:

а) включила до виборчої документації чи документації референдуму завідомо недостовірні відомості,

б) іншим способом сфальсифікувала таку документацію,

в) **незаконно** виготовила виборчу документацію чи документацію референдуму,

г) зберігала таку сфальсифіковану чи **незаконно** виготовлену документацію або

д) використала її,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.7. Викрадення, знищення, пошкодження або приховування печатки виборчої комісії чи комісії з референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму або протоколу

Особа, яка викрала, знищила, пошкодила або приховала:

а) печатку виборчої комісії чи комісії з референдуму,

б) виборчу скриньку з бюлетенями,

в) список виборців чи учасників референдуму,

г) протокол про підрахунок голосів виборців чи учасників референдуму,

д) протокол про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу на виборах чи референдумі або

е) протокол про результати виборів чи референдуму,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.8. Незаконне знищення, пошкодження або приховання виборчої документації чи документації референдуму

Особа, яка після проведення виборів чи референдуму **незаконно**:

- а) знищила виборчу документацію або документацію референдуму,
- б) пошкодила або
- в) приховала її,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.9. Порушення вимог щодо маркування зброї чи вибухівки

Особа, яка на порушення встановлених законодавством вимог щодо маркування вогнепальної зброї чи вибухівки:

- а) знищила,
- б) видалила або
- в) фальсифікувала таке маркування,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 5.14.10. Незаконні дії з немаркованою зброєю чи вибухівкою

Особа, яка:

- а) виготовила немарковану зброю чи вибухівку або
- б) переміщувала її через державний кордон України,—

вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 5.14.11. Знищення, фальсифікація або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу

Особа, яка ідентифікаційний номер, номер двигуна, шасі чи кузова або без дозволу відповідних органів номерну панель з ідентифікаційним номером транспортного засобу:

- а) знищила,
- б) сфальсифікувала або
- в) замінила,—

вчинила проступок.

Стаття 5.14.12. Видача працівником закладу охорони здоров'я неправдивого документа

Працівник закладу охорони здоров'я, який видав неправдивий документ про стан здоров'я, народження або причину смерті особи,—

вчинив проступок.

Стаття 5.14.13. Використання неправдивого документа

Особа, яка використала завідомо сфальсифікований або чужий документ,—
вчинила проступок.

**Книга шоста.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ФІНАНСІВ
І ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**Розділ 6.1.
ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ ВЛАСНОСТІ**

Стаття 6.1.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі.

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

1) *заволодіння* – **протиправне**, безоплатне вилучення та обернення на свою користь чи користь іншої особи чужого майна, що здійснене попри волю, проти волі власника чи законного володільця або з фальсифікацією його волі і яке заподіяло пряму шкоду власникові чи законному володільцю майна;

2) *чуже майно* – річ матеріального світу, яка має вартість, сформовану в результаті людської праці і:

а) не знаходиться у власності чи у законному володінні винної особи, але при цьому має власника чи законного володільця або

б) знаходиться у законному володінні винної особи і при цьому має власника.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 6.1.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом.

Ознакою складу злочину, яка підвищує на два ступеня тяжкість злочину, передбаченого цим Кодексом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтями 6.1.4. та 6.1.6. цього Кодексу, щодо чужого майна, яке було ввірено особі чи перебувало в її віданні.

Стаття 6.1.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступень тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступень тяжкість злочинів, передбаченого цим Розділом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтями 6.1.4, 6.1.5 та 6.1.8 цього Кодексу, поєднаного із проникненням у володіння особи;

б) передбаченого статтями 6.1.5 та 6.1.8 цього Кодексу, поєднаного із насильством (п. 27 ст. 1.3.1) або погрозою його застосування (п. 39 ст. 1.3.1).

Стаття 6.1.4. Крадіжка

Особа, яка таємно заволоділа чужою річчю, що спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.5. Грабіж

Особа, яка відкрито заволоділа чужою річчю, що спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.6. Шахрайство

Особа, яка шляхом обману або зловживання довірою:

а) заволоділа чужою річчю або

б) отримала можливість використовувати повноваження власника щодо права на чуже майно, що спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.7. Вимагання

Особа, яка:

а) пред'явила іншій особі **протиправну** вимогу щодо передачі чужої речі чи права на чуже майно або

б) заволоділа чужою річчю або отримала право на чуже майно внаслідок пред'явлення такої вимоги, що спричинило істотну майнову шкоду, – вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.8. Протиправне заволодіння транспортним засобом

Особа, яка:

- а) пред'явила іншій особі **протиправ**ну вимогу щодо передачі у тимчасове володіння чужого транспортного засобу,
б) **протиправ**но тимчасово заволоділа чужим транспортним засобом, або
в) **протиправ**но заволоділа чужим транспортним засобом, що спричинило істотну майнову шкоду,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.9. Протиправне заволодіння земельною ділянкою

Особа, яка **протиправ**но:

- а) заволоділа чужою земельною ділянкою або
б) використовує таку ділянку,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.10. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою

Особа, яка шляхом обману чи зловживання довірою самовільно та безоплатно використала:

- а) чужу річ або
б) електричну чи теплову енергію,
що спричинило істотну майнову шкоду,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.11. Знищення чи пошкодження чужого майна

Особа, яка знищила чи пошкодила чуже майно, що спричинило істотну майнову шкоду,–
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 6.1.12. Необережне знищення чи пошкодження чужого майна

Особа, яка необережно знищила чи пошкодила чуже майно, що спричинило тяжку майнову шкоду,–
вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 6.1.13. Протиправне заволодіння чужою річчю, що спричинило неістотну майнову шкоду

Особа, яка вчинила крадіжку, грабіж чи шахрайство, що спричинило неістотну майнову шкоду,–
вчинила проступок.

Стаття 6.1.14. Знищення чи пошкодження чужого майна, що спричинило неістотну майнову шкоду

Особа, яка знищила або пошкодила чуже майно, що спричинило неістотну майнову шкоду,–
вчинила проступок.

Стаття 6.1.15. Необережне знищення чи пошкодження чужого майна, що спричинило значну майнову шкоду

Особа, яка необережно знищила або пошкодила чуже майно, що спричинило значну майнову шкоду,–
вчинила проступок.

Розділ 6.2.

ПРОСТУПКИ

ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття 6.2.1. Порушення особистих немайнових прав інтелектуальної власності

Особа, яка **незаконно**:

- а) привласнила авторство або
- б) іншим способом порушила особисте немайнове право інтелектуальної власності,—вчинила проступок.

Стаття 6.2.2. Порушення майнових прав інтелектуальної власності

Особа, яка **незаконно** порушила майнове право інтелектуальної власності, якщо це спричинило неістотну майнову шкоду,—вчинила проступок.

Розділ 6.3. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ. «ВІДМИВАННЯ» (ЛЕГАЛІЗАЦІЯ) КОШТІВ ТА ІНШІ ДІЇ З МАЙНОМ, ОДЕРЖАНИМ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

ЗЛОЧИНИ

ПРОСТУПКИ

Розділ 6.4. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ЗЛОЧИНИ

ПРОСТУПКИ

Розділ 6.5. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ

ЗЛОЧИНИ

ПРОСТУПКИ

Книга сьома. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ДЕРЖАВИ

Розділ 7.1. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 7.1.1. Протиправні діяння, спрямовані на зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади

Особа, яка вчинила діяння, спрямоване на:

- а) насильницьку зміну конституційного ладу,
- б) його повалення або

в) насильницьке захоплення державної влади,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.2. Протиправні діяння, спрямовані на зміну територіальної цілісності чи недоторканності державного кордону України

Особа, яка на порушення порядку, встановленого Конституцією України, вчинила діяння, спрямоване на зміну:

- а) територіальної цілісності України або
 - б) державного кордону України,—
- вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.3. Публічні заклики до антиконституційних діянь

Особа, яка:

- а) публічно закликала до насильницької зміни конституційного ладу, його повалення чи захоплення державної влади,
 - б) публічно закликала до зміни територіальної цілісності України чи державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, або
 - в) розповсюдила матеріали із закликами до вчинення діянь, передбачених статтями 7.1.1 чи 7.1.2 цього Кодексу,—
- вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.1.4. Фінансування злочинів проти державної безпеки

Особа, яка надала кошти чи матеріальні засоби або зібрала їх завідомо для:

- а) вчинення злочину, передбаченого цим Розділом, або
 - б) приховування такого злочину,—
- вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.5. Державна зрада

Громадянин України, який надав допомогу іноземній державі, іноземній чи міжнародній організації або їх представнику в проведенні діяльності на шкоду державній безпеці України,—
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.6. Шпигунство

Особа, яка:

- а) збрала для передачі або
 - б) передала іноземній державі, іноземній чи міжнародній організації або їх представнику відомості, що становлять державну таємницю,—
- вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.7. Диверсія

Особа, яка з метою спричинення шкоди державній безпеці:

- а) знищила чи пошкодила об'єкт критичної інфраструктури,
 - б) здійснила радіоактивне забруднення,
 - в) поширила епідемію, епізоотію чи епіфітотію,
 - г) заподіяла шкоду здоров'ю двох чи більше людей,
 - д) здійснила збройний напад на військову частину, військову установу чи військовий корабель або
 - е) підняла бунт у військовій частині, військовій установі чи на військовому кораблі,—
- вчинила злочин 5 ступеня.

Стаття 7.1.8. Незаконне використання військового формування

Службова особа, яка використала військове формування з метою:

- а) обмеження прав і свобод громадян,
- б) повалення конституційного ладу,
- в) усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності,
- г) захоплення державної влади або

д) зміни територіальної цілісності України чи державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України,—
вчинила злочин 5 ступеня.

Розділ 7.2. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ТАЄМНИЦІ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО НАЛЕЖИТЬ ДЕРЖАВІ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.2.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- а) передбаченого статтями 7.2.3 і 7.2.4 цього Кодексу, особою, якій відповідна інформація була довірена або стала відома у зв'язку з виконанням службових чи професійних обов'язків;
- б) передбаченого ст. 7.2.4 цього Кодексу, з передачею відповідної інформації іноземній державі, іноземній юридичній особі або фізичній особі, яка має громадянство іншої держави.

Стаття 7.2.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на два ступеня тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

- а) передбаченого статтею 7.2.4 цього Кодексу, з передачею відповідної інформації іноземній державі-агресору або фізичній особі, яка має громадянство держави-агресора.

Стаття 7.2.3. Розголошення державної таємниці

Особа, яка розголосила відомості, що завідомо для неї становлять державну таємницю,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.2.4. Збирання або передача службової інформації у сфері оборони країни

Особа, яка службову інформацію у сфері оборони країни, отриману під час оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності:

- а) збрала з метою передачі будь-якій сторонній особі або
- б) передала сторонній особі,—
вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 7.2.5. Необережне розголошення державної таємниці через необережність

Особа, яка необережно розголосила відомості, що становлять державну таємницю, які були довірені або стали відомі їй у зв'язку з виконанням службових обов'язків,—
вчинила проступок.

Стаття 7.2.6. Втрата носія інформації, що містить державну таємницю

Особа, яка необережно втратила:

- а) довірений їй документ чи інший матеріальний носій секретної інформації, що містить державну таємницю, або
- б) предмет, відомості про який становлять державну таємницю,
внаслідок порушення порядку поводження з ним,—
вчинила проступок.

Стаття 7.2.7. Розголошення службової інформації у сфері оборони країни

Особа, яка розголосила службову інформацію у сфері оборони країни, отриману під час оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності та довірену або відому їй у зв'язку з виконанням службових обов'язків, – вчинила проступок.

Розділ 7.3.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ ТА ПОРЯДКУ ПЕРЕТИНАННЯ МЕЖІ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.3.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

а) передбаченого статтями 7.3.2 і 7.3.3 цього Кодексу, військовослужбовцем або службовою особою держави-агресора.

Стаття 7.3.2. Незаконне перетинання державного кордону України

Особа, якій заборонено в'їзд на територію України та яка перетнула державний кордон України:

а) поза пунктами пропуску через державний кордон України або
б) в пункті пропуску через державний кордон України з використанням документа, що містить недостовірні відомості, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.3. Порушення правил міжнародних польотів

Особа, яка, керуючи повітряним судном, без відповідного дозволу:

а) влетіла в Україну або
б) вилетіла з України, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.4. Незаконне переміщення особи через державний кордон України

Особа, яка незаконно перемістила іншу особу через державний кордон України, – вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.3.5. Сприяння незаконному перетинанню державного кордону або межі тимчасово окупованої території України

Службова особа, яка сприяла незаконному перетинанню іншою особою державного кордону або межі тимчасово окупованої території України, – вчинила злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 7.3.6. Незаконне перетинання державного кордону України

Особа, яка перетнула державний кордон України:

а) поза пунктами пропуску через державний кордон України або
б) в пункті пропуску через державний кордон України без документа на право перетинання державного кордону України чи з використанням документа, що містить недостовірні відомості, – вчинила проступок.

Примітка. Чинність цієї статті не поширюється на випадки:

а) повернення в Україну без встановлених документів громадянина (громадянки) України, який (яка) став (стала) жертвою злочину проти волі і гідності людини, пов'язаного з переміщенням його (її) за кордон;

б) прибуття в Україну іноземця чи особи без громадянства з наміром отримати притулок чи бути визнаним в Україні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, якщо вони звернулися із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до законодавства.

Стаття 7.3.7. Переміщення іноземця чи особи без громадянства в схованці

Особа, яка перемістила іноземця чи особу без громадянства в обладнаній у транспортному засобі спеціальній схованці для переміщення людей,—
вчинила проступок.

Стаття 7.3.8. Порушення порядку перетинання межі тимчасово окупованої території України

Особа, яка порушила порядок перетинання межі тимчасово окупованої території України,—
вчинила проступок.

Стаття 7.3.9. Протиправна зміна демаркації Державного кордону України

Особа, яка після демаркації Державного кордону України прикордонний знак:

- а) вилучила,
- б) перемістила або
- в) знищила,—

вчинила проступок.

Стаття _____. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю

Особа, яка порушила порядок здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю,—
вчинила проступок.

Розділ 7.4. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Стаття 7.4.1. Постановлення завідомо незаконного та необґрунтованого судового рішення

Суддя або слідчий суддя, який постановив завідомо незаконне та необґрунтоване судове рішення (вирок, рішення, ухвалу, постанову суду або судовий наказ),—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 7.4.2. Втручання в діяльність судді

Особа, яка втрутилася в діяльність судді або слідчого судді (у тому числі шляхом впливу на його близьку особу) з метою:

- а) домогтися ухвалення незаконного та необґрунтованого судового рішення або
- б) в інший спосіб перешкодити здійсненню ним правосуддя чи судового контролю,—

вчинила злочин 3 ступеня.

Стаття 7.4.3. Порушення порядку автоматичного розподілу справ між суддями

Особа, яка порушила порядок розподілу справ між суддями чи слідчими суддями шляхом:

- а) внесення завідомо неправдивих відомостей до системи автоматичного розподілу справ,
- б) невнесення чи несвоєчасного внесення відомостей до системи автоматичного розподілу справ, або

в) вчинення несанкціонованих дій з інформацією, що міститься в системі автоматичного розподілу справ,—
вчинила злочин 3 ступеня.

Розділ 7.5. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ СПРИЯННЯ ПРАВОСУДДЮ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.5.1. Ознака складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознакою складу злочину, яка підвищує на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається:

а) вчинення злочину шляхом надання показань, висновку або перекладу під присягою у суді.

Стаття 7.5.2. Протиправне втручання в діяльність прокурора, слідчого, детектива, дізнавача, захисника, представника особи, експерта, працівника державної виконавчої служби чи приватного виконавця

Особа, яка втрутилася в діяльність прокурора, слідчого, детектива, дізнавача, співробітника оперативного підрозділу, захисника, представника особи, експерта, працівника державної виконавчої служби чи приватного виконавця (у тому числі шляхом впливу на його близьку особу) з метою:

а) перешкодити виконанню ним службового чи професійного обов'язку або

б) домогтися вчинення незаконної дії чи бездіяльності,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.3. Перешкоджання діяльності органів правопорядку

Особа, яка:

а) завідомо неправдиво повідомила прокурора чи орган правопорядку про вчинення злочину,

б) підкупила учасника кримінального провадження, який не є службовою особою,

в) сфальсифікувала, приховала, знищила чи зіпсувала доказ у кримінальному провадженні або

г) заздалегідь не обіцяючи, приховала тяжкий або особливо тяжкий злочин,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Примітка. Не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї та близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначено у пункті 1 частини 1 статті 3 Кримінального процесуального кодексу України.

Стаття 7.5.4. Незаконне притягнення до кримінальної відповідальності

Прокурор, слідчий або детектив, який без встановлених законом підстав повідомив особі про підозру у вчиненні злочину,—
вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.5. Порушення права на захист

Прокурор, слідчий, детектив, дізнавач або співробітник оперативного підрозділу, який:

а) безпідставно не допустив захисника до участі у кримінальному провадженні,

б) своєчасно не залучив захисника для здійснення захисту за призначенням або

в) здійснив процесуальну дію без обов'язкової участі захисника,—
вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.6. Примушування до давання показань

Прокурор, слідчий, детектив, дізнавач або співробітник оперативного підрозділу, який примусив свідка чи потерпілу особу до давання показань під час допиту, пред'явлення для впізнання або слідчого експерименту,—

вчинив злочин 1 ступеня.

!!!!!!! Стаття 7.5.6. Примушування до давання показань

Прокурор, слідчий, детектив, дізнавач або співробітник оперативного підрозділу, який під час допиту, пред'явлення для впізнання або слідчого експерименту примусив:

а) свідка чи потерпілу особу до давання пояснень або показань чи до відмови від їх давання, або

б) перекладача до завідомо неправильного перекладу,—
вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.7. Розголошення відомостей оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування або про заходи безпеки

Прокурор, слідчий, детектив, дізнавач, співробітник оперативного підрозділу або інша службова особа, яка розголосила відомості:

а) оперативно-розшукової діяльності,

б) досудового розслідування,

в) що становлять таємницю нарадчої кімнати або

г) про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист,

якщо вони були їй довірені або стали відомими у зв'язку із її службовим становищем,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.8. Незабезпечення безпеки особи, взятої під захист

Службова особа органу, на який покладено функції убезпечення особи, взятої під захист, яка не вжила передбачених законом заходів для забезпечення безпеки такої особи, члена її сім'ї чи її близького родича,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.9. Відмова свідка давати показання

Свідок, який відмовився без поважних причин надати показання під час досудового розслідування або в суді,—

вчинив злочин 1 ступеня.

Примітка. Свідок не підлягає кримінальній відповідальності за відмову давати показання під час провадження досудового розслідування або в суді щодо себе, а також членів своєї сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається у пункті 1 частини 1 статті 3 Кримінального процесуального кодексу України.

Стаття 7.5.10. Неправдиві показання

Свідок або потерпіла особа, які надали завідомо неправдиві показання органу, що здійснює досудове розслідування, або в суді,—

вчинили злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.11. Ненадання висновку або надання неправдивого висновку експертом, спеціалістом

Експерт, спеціаліст, який під час досудового розслідування, судового чи виконавчого провадження:

а) не надав висновок без поважних причин,

б) надав завідомо неправдивий висновок або

в) під час допиту відмовився роз'яснити висновок чи завідомо неправдиво роз'яснив його,—

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 7.5.12. Неправдивий переклад

Перекладач, який надав завідомо неправдивий переклад органу, що здійснює досудове розслідування, або в суді,—
вчинив злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 7.5.13. Порухення вимог обмежувального засобу

Особа, яка без поважних причин порушила вимоги обмежувального засобу, призначеного судом,—
вчинила проступок.

Стаття 7.5.14. Незаконні діяння щодо доказів

Особа, яка здійснила фальсифікацію, приховала, знищила чи зіпсувала доказ, що використовується у цивільному, господарському, адміністративному провадженні чи провадженні у справах про адміністративні правопорушення,—
вчинила проступок.

Стаття 7.5.15. Розголошення адвокатської таємниці

Особа, яка, будучи зобов'язаною зберігати адвокатську таємницю, розголосила її,—
вчинила проступок.

Стаття 7.5.15. Розголошення слідчої таємниці

Особа, яка після письмового попередження прокурором, слідчим, детективом, дізнавачем або співробітником оперативного підрозділу про недопустимість їх розголошення розголосила відомості:

- а) оперативно-розшукової діяльності,
- б) досудового розслідування або
- в) про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист,—

вчинила проступок.

Стаття 7.5.16. Відмова експерта чи перекладача від виконання обов'язків

Експерт чи перекладач, який відмовився без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків під час провадження досудового розслідування чи в суді, а також при здійсненні виконавчого провадження,—
вчинила проступок.

Розділ 7.6. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.6.1. Невиконання або перешкоджання виконанню судового рішення

Особа, яка:

- а) не виконала судові рішення (вирок, рішення, ухвалу, постанову суду або судовий наказ), що набрало законної сили, або
 - б) перешкоджала його виконанню,—
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.6.2. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, або майна, яке описане, підлягає конфіскації чи вилученню

Особа, яка:

- а) відчужила, приховала, підмінила, пошкодила, знищила або здійснила інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт, або майном, яке описане, якщо це майно було їй ввірене,

б) порушила обмеження (обтяження) права користуватися таким майном, якщо це майно було їй ввірене,

в) здійснила банківську операцію з коштами (вкладами), на які накладено арешт, будучи представником фінансової установи, або

г) вчинила дії, передбачені пунктами (а) – (в) щодо майна, яке підлягає конфіскації або речі, яка підлягає вилученню, за рішенням суду, що набрало законної сили,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.6.3. Ухилення від відбування покарання у виді ув'язнення на певний строк

Особа, що відбуває покарання у виді ув'язнення на певний строк, якій було дозволено короткочасний виїзд і яка не повернулася без поважних причин до місця відбування покарання після закінчення строку виїзду,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.6.4. Втеча з місця ув'язнення або з-під варти

Особа, яка втекла від затримання, з-під варти або з місця ув'язнення, будучи:

а) затриманою за підозрою у вчиненні злочину,

б) взятою під варту або

в) такою, що відбуває арешт, ув'язнення на певний строк чи довічне ув'язнення,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.6.5. Дії, що дезорганізують роботу установи виконання покарань

Особа, що відбуває покарання у виді арешту, ув'язнення на певний строк або довічного ув'язнення, яка:

а) примусила іншого засудженого чи представника адміністрації установи виконання покарань до вчинення **незаконної** дії чи до невиконання обов'язку, або

б) знущалась над іншим засудженим,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.6.6. Невиконання рішення Європейського суду з прав людини або Міжнародного кримінального суду

Службова особа, яка не виконала:

а) рішення Європейського суду з прав людини або

б) вирок, постанову чи рішення з основоположного питання Міжнародного кримінального суду,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Розділ 7.7.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

**(ПРОТИ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ
[ПУБЛІЧНИМИ] СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ)**

(ПРОТИ ДОБРОЧЕСНОСТІ)

ЗЛОЧИНИ

ПРОСТУПКИ

Розділ 7.8.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АВТОРИТЕТУ ДЕРЖАВИ

Стаття 7.7.1. Значення термінів, вжитих у цьому Розділі

У цьому Розділі відповідні терміни мають таке значення:

- 1) *громадська організація* – громадське об'єднання, професійна спілка чи об'єднання громадян за професійною ознакою, організація роботодавців, організація споживачів, орган самоорганізації населення, громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону, добровольче формування територіальної громади;
- 2) *представник громадськості* – член громадської організації, який з метою захисту прав, свобод людини і громадянина, задоволення законних суспільних інтересів добровільно контролює процес підготовки державними органами чи органами місцевого самоврядування нормативно-правових актів, їх прийняття або виконання;
- 3) *особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг*, – особа, яка, не будучи публічною службовою особою (зокрема, приватний виконавець, уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, нотаріус, оцінювач, арбітражний керуючий, незалежний посередник, член трудового арбітражу, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації прав, третейський суддя), надає послуги:
 - а) від імені або за дорученням держави чи органу місцевого самоврядування,
 - б) на підставі ліцензії, включення до реєстру чи укладення публічного договору, та
 - в) які створюють правові наслідки для інших осіб;
- 4) *спеціальний технічний засіб негласного отримання інформації* – технічний, апаратно-програмний, програмний чи інший засіб, призначений та придатний для негласного прийому, обробки, реєстрації та/або передачі інформації у скритний спосіб під час здійснення оперативно-розшукової, контррозвідувальної або розвідувальної діяльності.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.7.2. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочину, передбаченого цим Розділом, визнаються:

- а) вчинення злочину, передбаченого статтею 7.7.3 цього Кодексу, якщо опір здійснюється працівникові правоохоронного органу чи військовослужбовцеві Національної гвардії України під час виконання ним службових обов'язків з охорони громадського порядку або члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону під час реалізації ним свого суб'єктивного права в інтересах суспільства;
- б) вчинення злочину, передбаченого статтями 7.7.3, 7.7.4 або 7.7.5 цього Кодексу, щодо публічної службової особи, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище;
- в) вчинення злочину, передбаченого статтею 7.7.6 цього Кодексу, щодо будівлі чи споруди, що забезпечує діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України або Верховного Суду.

Стаття 7.7.3. Опір

Особа, яка здійснила опір:

- а) представникові влади, який законно виконує службові обов'язки чи реалізує свої повноваження,
 - б) особі, яка законно здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, або
 - в) представникові громадськості, який реалізує своє суб'єктивне право в інтересах суспільства, –
- вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.4. Насильство у зв'язку з виконанням особою службових повноважень, професійних функцій, реалізацією суб'єктивного права чи виконанням юридичного обов'язку

Особа, яка щодо особи (чи її близької особи) у зв'язку з виконанням нею, у тому числі в минулому, службових повноважень, професійних функцій журналіста чи професійних обов'язків, пов'язаних з наданням публічних послуг, реалізацією нею суб'єктивного права чи виконанням юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя, застосувала насильство,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.5. Незаконний вплив на особу, яка виконує службові повноваження чи професійні функції в інтересах держави чи суспільства

Особа, яка:

а) **незаконно** перешкодила виконанню іншою особою (у тому числі шляхом впливу на її близьку особу) службових повноважень, професійних функцій журналіста чи професійних обов'язків, пов'язаних з наданням публічних послуг, або

б) примусила таку особу до **незаконної** дії чи бездіяльності, крім випадків, передбачених статтями 4.10.3, 7.4.2, 7.5.2 цього Кодексу,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.6. Захоплення публічної будівлі чи споруди

Особа, яка **незаконно**:

а) захопила будівлю чи споруду, що забезпечує діяльність органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, або

б) утримувала її чи блокувала доступ до неї, що більш ніж протягом чотирьох годин перешкоджало нормальній діяльності відповідного органу,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.7. Самоправство

Особа, яка самовільно та всупереч установленому законом порядку:

а) здійснила своє дійсне або гадане право шляхом вчинення дії, правомірність якої оспорується іншою особою, або

б) виконала прийняте на її користь рішення суду чи адміністративного органу, якщо це спричинило істотну шкоду,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.8. Осквернення державного символу України

Особа, яка публічно осквернила Державний Прапор України, Державний Герб України або Державний Гімн України,— вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.7.9. Осквернення державного символу іноземної держави

Особа, яка публічно осквернила офіційно піднятий або встановлений прапор чи герб іноземної держави,— вчинила злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 7.7.10. Злісна непокора владі

Особа, яка, будучи зобов'язаною та маючи можливість виконати законну вимогу представника влади:

а) відкрито відмовилась виконати її,

б) не виконала тричі виголошену таку вимогу або

в) закликала іншу особу до непокори такій вимозі,—

вчинила проступок.

Стаття 7.7.11. Погроза у зв'язку з виконанням особою службових повноважень, професійних функцій, реалізацією суб'єктивного права чи виконання юридичного обов'язку

Особа, яка погрозувала іншій особі (чи її близькій особі) у зв'язку з виконанням нею службових повноважень, професійних функцій журналіста чи професійних обов'язків, пов'язаних з наданням публічних послуг, реалізацією суб'єктивного права чи виконанням юридичного обов'язку в інтересах суспільства або правосуддя,—
вчинила проступок.

Стаття 7.7.12. Ненадання інформації чи надання неправдивої інформації державному органу або публічній службовій особі

Службова особа, яка:

а) не виконала законну та обов'язкову до виконання вимогу державного органу або публічної службової особи, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, щодо надання інформації, або

б) надала на його (її) запит завідомо неправдиву інформацію,—
вчинила проступок.

Стаття 7.7.13. Утримування чи блокування доступу до публічної будівлі чи споруди

Особа, яка **незаконно**:

а) захопила будівлю чи споруду, що забезпечує діяльність політичної партії чи громадської організації, або

б) утримувала будівлю чи споруду, що забезпечує діяльність органу державної влади, органу місцевого самоврядування, політичної партії чи громадської організації, або блокувала доступ до неї, що більш ніж протягом однієї години перешкоджало нормальній діяльності відповідного органу, політичної партії чи громадської організації,—
вчинила проступок.

Стаття 7.7.14. Обманне використання владних повноважень службової особи

Особа, яка для вчинення злочину використала **протиправно** привласнені нею владні повноваження службової особи,—
вчинила проступок.

Стаття 7.7.15. Самоправство, що спричинило неістотну шкоду

Особа, яка самовільно та всупереч установленому законом порядку:

а) здійснила своє дійсне або гадане право шляхом вчинення дії, правомірність якої оспорується іншою особою, або

б) виконала прийняте на її користь рішення суду чи адміністративного органу, якщо це спричинило неістотну шкоду,—
вчинила проступок.

Стаття 7.7.16. Незаконний збут спеціального технічного засобу отримання інформації

Особа, яка **незаконно** збула спеціальний технічний засіб отримання інформації,—
вчинила проступок.

Стаття 7.7.17. Незаконні діяння щодо державної нагороди України

Особа, яка державну нагороду України **незаконно**:

- а) виготовила,
- б) збула,
- в) придбала або
- г) носила,—

вчинила проступок.

Стаття 7.7.18. Незаконна передача забороненого предмета особі, яку тримають у слідчому ізоляторі чи установі виконання покарань

Особа, яка **незаконно** передала заборонений для передачі предмет особі, яку тримають у слідчому ізоляторі чи установі виконання покарань,—

вчинила проступок.

Стаття 7.7.19. Незаконне підняття Державного Прапора України на морському чи річковому судні

Особа, яка підняла Державний Прапор України на морському чи річковому судні без права на цей Прапор,—
вчинила проступок.

Розділ 7.9.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРИЗОВУ І МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ СЛУЖБИ І ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ЗБОРІВ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 7.9.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, є вчинення злочину:

а) особою, яка ухилилась від призову на військову службу чи службу цивільного захисту під час мобілізації.

Стаття 7.9.2. Ухилення від призову на військову службу

Військовозобов'язаний, який ухилився від призову на:

а) строкову військову службу або

б) військову службу за призовом осіб офіцерського складу,—
вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.9.3. Ухилення резервіста від призову на військову службу

Резервіст, який ухилився від військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період,—

вчинив злочин 1 ступеня.

Стаття 7.9.4. Ухилення від проходження служби цивільного захисту

Особа, яка, будучи зобов'язаною пройти службу цивільного захисту в особливий період (крім відбудовного періоду), ухилилась від її проходження,—

вчинила злочин 1 ступеня.

Стаття 7.9.5. Ухилення керівника від виконання обов'язків під час мобілізації

Керівник державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи чи організації, який відповідно до закону під час мобілізації:

а) не забезпечив своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації, на збірні пункти та до військових частин,

б) ухилився від виконання військово-транспортного обов'язку,

в) не забезпечив доставку техніки на збірні пункти чи у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями),

г) не здійснив заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, розгортання чи передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами,

д) не надав будівлю, споруду, транспортний та інший матеріально-технічний засіб Збройним Силам України, іншому військовому формуванню чи Оперативно-рятувальній службі згідно з мобілізаційним планом або

е) ухилився від участі у здійсненні заходів цивільного захисту,—

вчинив злочин 1 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 7.9.6. Ухилення від проходження альтернативної служби

Особа, направлена для проходження альтернативної служби, яка без поважних причин:

- а) не прибула на місце проходження альтернативної служби, зазначене у направленні,
 - б) прибула на таке місце із запізненням більше ніж на три календарні дні або
 - в) самовільно припинила виконання службових обов'язків з альтернативної служби,—
- вчинила проступок.

Стаття 7.9.7. Ухилення від проходження навчальних або спеціальних зборів

Військовозобов'язаний чи резервіст, який ухилився від проходження навчальних або спеціальних зборів,—
вчинив проступок.

Стаття 7.9.8. Ухилення громадянина від виконання обов'язків під час мобілізації

Громадянин України, який відповідно до закону під час мобілізації:

- а) не надав будівлю, споруду, транспортний засіб чи інше майно, власником якого він є, Збройним Силам України, іншому військовому формуванню чи Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційним планом або
 - б) будучи не призваним на військову службу або не залученим до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, ухилився від виконання робіт, які мають оборонний характер,—
- вчинив проступок.

Книга восьма. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Розділ 8.1. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПІДЛЕГЛОСТІ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ЧЕСТІ

Стаття 8.1.1. Значення термінів, вжитих у розділах 8.1–8.6 цього Кодексу

1. У розділах 8.1–8.6 цього Кодексу відповідні терміни, якщо не визначено інше, застосовуються у такому значенні:

1) *військова службова особа* – військовий командир (начальник) чи інший військовослужбовець, який:

а) обіймає постійно або тимчасово посаду, пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських чи контрольно-ревізійних обов'язків, або

б) виконує такі обов'язки за спеціальним дорученням повноважного командування.

2) *військовий злочин* – передбачений розділами 8.1–8.6 цього Кодексу злочин проти встановленого законодавством порядку несення військової служби, вчинений:

а) військовослужбовцем або

б) військовозобов'язаним чи резервістом – виключно під час проходження ними навчальних або спеціальних зборів;

3) *військовий проступок* – передбачений розділами 8.1–8.6 цього Кодексу проступок проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинений:

а) військовослужбовцем,

б) військовозобов'язаним чи резервістом – виключно під час проходження навчальних або спеціальних зборів;

4) *військовослужбовець* – особа чоловічої чи жіночої статі, яка у порядку, визначеному законом, проходить військову службу:

а) у Збройних Силах України, Службі безпеки України, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України або іншому військовому формуванні, утвореному відповідно до законів України,

б) у Державній спеціальній службі транспорту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України або

в) будучи відрядженою для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки до іншого державного органу, підприємства, установи, організації чи закладу освіти;

5) *ворог*:

а) держава, з якою Україна перебуває у стані війни чи збройного конфлікту (ворожа держава),

б) держава-агресор або

в) угруповання, для якого фінансове, військове, матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення здійснює ворожа держава;

б) *засоби ведення бою* – озброєння, військова техніка та укріплення;

7) *командир (начальник)* – військовослужбовець, наділений організаційно-розпорядчими обов'язками, тобто який для виконання певних завдань має у своєму розпорядженні підлеглих, наділений правом віддавати останнім накази, розпорядження та інші обов'язкові для виконання вимоги і застосовувати щодо них дисциплінарну владу;

8) *озброєння* – всі види військової зброї та засоби, що забезпечують її застосування;

9) *самокалічення* – порушення анатомічної цілості або функціональної придатності тканини чи органу власного тіла, що унеможливило постійне чи тимчасове виконання військовослужбовцем усіх або окремих обов'язків військової служби.

Стаття 8.1.2. Кримінальна відповідальність на умовах взаємності

Військовослужбовець, який проходить військову службу у спільному військовому підрозділі або під час спільної військової операції чи військової підготовки, та який вчинив злочин, передбачений статтями 8.1.7–8.1.12, або проступок, передбачений статтею 8.1.16 цього Кодексу, щодо військовослужбовця союзної держави, підлягає кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено чинним міжнародним договором України, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України.

ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.1.3. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

а) у бойовій обстановці.

Стаття 8.1.4. Публічна непокора

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який публічно відмовився виконати наказ командира (начальника),–
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.5. Невиконання наказу, що через необережність спричинило особливо тяжку шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який не виконав наказ командира (начальника), якщо це через необережність спричинило особливо тяжку шкоду,–
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.1.6. Невиконання наказу, що через необережність спричинило тяжку шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який не виконав наказ командира (начальника), якщо це через необережність спричинило тяжку шкоду здоров'ю чи тяжку майнову шкоду,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.7. Опір командира (начальнику)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який вчинив опір:

а) командирові (начальникові) або

б) вартовому, патрульному чи іншій особі, яка виконує покладені на неї обов'язки щодо підтримання військового правопорядку,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.8. Примушування командира (начальника)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який примушував командира (начальника), вартового, патрульного чи іншу особу, яка виконує покладені на неї обов'язки щодо підтримання військового правопорядку, до порушення цих обов'язків,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.9. Насильство щодо командира (начальника)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який щодо командира (начальника) у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби вчинив насильство, що завдало фізичного болю, але не спричинило розладу здоров'я, шляхом:

а) нанесення удару,

б) завдання побоїв або

в) застосування акустичного, світлового, термічного чи хімічного фактору,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.10. Погроза вбивством щодо командира (начальника)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який виразив погрозу вбити командира (начальника) у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.1.11. Погроза спричиненням тяжкої шкоди здоров'ю щодо командира (начальника)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який виразив погрозу спричинити тяжку шкоду здоров'ю командирові (начальникові) у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.12. Насильство за відсутності відносин підлеглості

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який щодо іншого військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста, за відсутності між ними відносин підлеглості, вчинив насильство, що завдало фізичного болю, але не спричинило розладу здоров'я, шляхом:

а) нанесення удару,

б) завдання побоїв або

в) застосування акустичного, світлового, термічного чи хімічного фактору,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.1.13. Осквернення Бойового Прапора військової частини або його втрата

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який:

а) осквернив Бойовий Прапор військової частини,

б) не перешкодив його оскверненню або

в) втратив Бойовий Прапор військової частини,—

вчинив злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 8.1.14. Ухилення від виконання наказу

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який ухилився від виконання наказу командира (начальника),—
вчинив проступок.

Стаття 8.1.15. Невиконання наказу, що через необережність спричинило значну шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який не виконав наказ командира (начальника), якщо це через необережність спричинило значну шкоду здоров'ю чи значну майнову шкоду,—
вчинив проступок.

Стаття 8.1.16. Погроза командирові (начальникові)

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який виразив погрозу командирові (начальникові) у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби,—
вчинив проступок.

Стаття 8.1.17. Перебування у стані сп'яніння під час виконання обов'язків військової служби

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який:

- а) керував бойовою, спеціальною чи транспортною машиною або виконував інші обов'язки військової служби у стані сп'яніння,
- б) передав керування бойовою, спеціальною чи транспортною машиною або іншим засобом ведення бою особі, яка перебуває у стані сп'яніння,
- в) виконуючи обов'язки військової служби, відмовився від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан сп'яніння,
- г) привів себе у стан сп'яніння після дорожньо-транспортної події за його участю до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану сп'яніння чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду,—
вчинив проступок.

Стаття 8.1.18. Потурання з боку командира (начальника) приведенню підлеглим себе у стан сп'яніння

Командир (начальник) чи інша військова службова особа, який:

- а) разом з підлеглим військовослужбовцем, військовозобов'язаним або резервістом під час виконання ними обов'язків військової служби привів себе у стан сп'яніння або
- б) не вжив заходів для відсторонення від виконання обов'язків військової служби підлеглого, який перебував у стані сп'яніння,—
вчинив проступок.

Розділ 8.2.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.2.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

- а) у бойовій обстановці;
- б) передбаченого статтею 8.2.2 цього Кодексу, з метою назавжди ухилитися від військової служби (дезертирство);

в) передбаченого статтею 8.2.2 цього Кодексу, шляхом самокалічення, симуляції хвороби, фальсифікації документів чи іншого обману.

Стаття 8.2.2. Самовільне залишення місця служби

Військовослужбовець, який на строк понад сім діб самовільно:

- а) залишив місце служби або
 - б) не з'явився вчасно без поважних причин на службу у разі його призначення, переведення, відрядження, відпустки, лікування або звільнення з розташування військової частини,—
- вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.2.3. Залишення військового корабля, що гине

Військовослужбовець, який залишив корабель, що гине, будучи:

- а) командиром корабля — до повного виконання своїх службових обов'язків, або
 - б) членом команди корабля — до отримання відповідного розпорядження командира,—
- вчинив злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 8.2.4. Самовільне залишення місця служби тривалістю до семи діб

Військовослужбовець, який на строк від однієї до семи діб самовільно:

- а) залишив місце служби або
 - б) не з'явився вчасно без поважних причин на службу у разі його призначення, переведення, відрядження, відпустки, лікування або звільнення з розташування військової частини,—
- вчинив проступок.

Розділ 8.3. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ КОРИСТУВАННЯ ВІЙСЬКОВИМ МАЙНОМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЗАСОБІВ ВЕДЕННЯ БОЮ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.3.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

- а) у бойовій обстановці.

Стаття 8.3.2. Самовільне використання засобів ведення бою

Військовослужбовець, який використав засоби ведення бою:

- а) без дозволу командира (начальника),
 - б) всупереч його наказу або
 - в) всупереч забороні, передбаченій законом, —
- вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.3.3. Знищення або пошкодження засобів ведення бою, що спричинило істотну майнову шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний чи резервіст, який знищив або пошкодив засоби ведення бою, якщо це спричинило істотну майнову шкоду,—

вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.3.4. Втрата, знищення чи пошкодження засобів ведення бою, що через необережність спричинило тяжку майнову шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який втратив, знищив чи пошкодив ввірені йому для службового користування засоби ведення бою, якщо це через необережність спричинило тяжку майнову шкоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.3.5. Порушення правил поведження із засобами ведення бою, що через необережність спричинило особливо тяжку шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який порушив:

- а) правила водіння бойової, спеціальної чи транспортної машини, кораблеводіння чи польотів,
 - б) правила експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, військового корабля чи літального апарату, або
 - в) інші правила поведження із засобом ведення бою,
- якщо це через необережність спричинило особливо тяжку шкоду,—
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.3.6. Порушення правил поведження із засобами ведення бою, що через необережність спричинило тяжку шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який порушив:

- а) правила водіння бойової, спеціальної чи транспортної машини, кораблеводіння чи польотів,
 - б) правила експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, військового корабля чи літального апарату, або
 - в) інші правила поведження із засобом ведення бою,
- якщо це через необережність спричинило тяжку шкоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 8.3.7. Знищення або пошкодження засобів ведення бою, що спричинило неістотну майнову шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний чи резервіст, який знищив або пошкодив засоби ведення бою, якщо це спричинило неістотну майнову шкоду,—
вчинив проступок.

Стаття 8.3.8. Втрата, знищення чи пошкодження засобів ведення бою, що через необережність спричинило значну майнову шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який втратив, знищив чи пошкодив ввірені йому для службового користування засоби ведення бою, якщо це через необережність спричинило значну майнову шкоду,—
вчинив проступок.

Стаття 8.3.9. Порушення правил поведження із засобами ведення бою, що через необережність спричинило значну шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який порушив:

- а) правила водіння бойової, спеціальної чи транспортної машини, кораблеводіння чи польотів,
 - б) правила експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, військового корабля чи літального апарату, або
 - в) інші правила поведження із засобом ведення бою,
- якщо це через необережність спричинило значну шкоду,—
вчинив проступок.

Розділ 8.4.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.4.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

- а) у бойовій обстановці.

Стаття 8.4.2. Порушення правил несення спеціальних служб, що спричинило особливо тяжку шкоду

Військовослужбовець, який порушив правила:

- а) несення вартової (вахтової) служби,
- б) патрулювання,
- в) прикордонної служби або
- г) бойового чергування (бойової служби),

якщо це через необережність спричинило особливо тяжку шкоду,—
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.4.3. Порушення правил несення спеціальних служб, що спричинило тяжку шкоду

Військовослужбовець, який порушив правила:

- а) несення вартової (вахтової) служби,
- б) патрулювання,
- в) прикордонної служби або
- г) бойового чергування (бойової служби),

якщо це через необережність спричинило тяжку шкоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.4.4. Порушення правил несення внутрішньої служби, що спричинило особливо тяжку шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який входить у добовий наряд частини (крім варті, вахти і патрулю), та порушив правила несення внутрішньої служби, якщо це через необережність спричинило особливо тяжку шкоду,—
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.4.5. Порушення правил несення внутрішньої служби, що спричинило тяжку шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який входить у добовий наряд частини (крім варті, вахти і патрулю), та порушив правила несення внутрішньої служби, якщо це через необережність спричинило тяжку шкоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.4.6. Порушення правил несення військової служби з охорони об'єктів чи громадського порядку, що спричинило особливо тяжку шкоду

Військовослужбовець Національної гвардії України, який порушив:

- а) порядок несення військової служби з охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів або

- б) правила охорони громадського порядку,

якщо це через необережність спричинило особливо тяжку шкоду,—
вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.4.7. Порушення правил несення військової служби з охорони об'єктів чи громадського порядку, що спричинило тяжку шкоду

Військовослужбовець Національної гвардії України, який порушив:

а) порядок несення військової служби з охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів або

б) правила охорони громадського порядку,
якщо це через необережність спричинило тяжку шкоду,—
вчинив злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 8.4.8. Порушення правил несення спеціальних служб, що через необережність спричинило значну шкоду

Військовослужбовець, який порушив правила:

- а) несення вартової (вахтової) служби,
- б) патрулювання,
- в) прикордонної служби або
- г) бойового чергування (бойової служби),

якщо це через необережність спричинило значну шкоду,—
вчинив проступок.

Стаття 8.4.9. Порушення правил несення внутрішньої служби, що через необережність спричинило значну шкоду

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який входить у добовий наряд частини (крім варти, вахти і патрулю) та порушив правила несення внутрішньої служби, якщо це через необережність спричинило значну шкоду,—
вчинив проступок.

Стаття 8.4.10. Порушення правил несення військової служби з охорони об'єктів чи громадського порядку, що через необережність спричинило значну шкоду

Військовослужбовець Національної гвардії України, який порушив:

а) порядок несення військової служби з охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів або

б) правила охорони громадського порядку,
якщо це через необережність спричинило значну шкоду,—
вчинив проступок.

Розділ 8.5.

**ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ
ПРОТИ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ
ВІЙСЬКОВИМИ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ**

ЗЛОЧИНИ

Стаття 8.5.1. Ознаки складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом

Ознаками складу злочину, які підвищують на один ступінь тяжкість злочинів, передбачених цим Розділом, визнається вчинення злочину:

- а) у бойовій обстановці.

Стаття 8.5.2. Насильство щодо підлеглого

Командир (начальник), який щодо підлеглого **незаконно** застосував насильство, що завдало фізичного болю, але не спричинило розладу здоров'я, шляхом:

- а) нанесення удару,

- б) завдання побоїв або
 - в) застосування акустичного, світлового, термічного чи хімічного фактору,—
- вчинив злочин 3 ступеня.

Стаття 8.5.3. Потурання командира (начальника) вчиненню підлеглим кримінального правопорушення

Командир (начальник), який, на порушення вимог військових статутів:

- а) не запобіг вчиненню підлеглим кримінального правопорушення, маючи таку можливість,
 - б) не припинив кримінальне правопорушення, що вчиняється підлеглим, або
 - в) не затримав підлеглого при вчиненні чи безпосередньо після вчинення ним кримінального правопорушення,—
- вчинив злочин 3 ступеня.

ПРОСТУПКИ

Стаття 8.5.6. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, що спричинило неістотну майнову шкоду

Військова службова особа, яка **незаконно** в особистих інтересах або в інтересах третіх осіб використала:

- а) військовослужбовця для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, або
 - б) транспортний засіб, споруду чи інше військове майно (крім засобів ведення бою), якщо це спричинило неістотну майнову шкоду,—
- вчинила проступок.

Стаття 8.5.7. Застосування нестатутних заходів впливу щодо підлеглого

Командир (начальник), який застосував щодо підлеглого нестатутні заходи впливу, крім насильства, —

вчинив проступок.

Стаття 8.5.8. Бездіяльність командира (начальника) у разі вчинення підлеглим кримінального правопорушення

Командир (начальник), який, на порушення вимог військових статутів:

- а) не направив до органу досудового розслідування повідомлення про підлеглого, який вчинив кримінальне правопорушення, або
 - б) не повідомив уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста, який підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення,—
- вчинив проступок.

Стаття 8.5.9. Недбале ставлення до військової служби, що через необережність спричинило значну шкоду

Військова службова особа, яка недбало поставилася до служби, якщо це спричинило значну майнову шкоду,—

вчинила проступок.

Розділ 8.6.
ЗЛОЧИНИ
ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ
ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Стаття 8.6.1. Залишення ворогові засобів ведення бою

Командир (начальник), який здав ворогові засоби ведення бою,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.6.2. Добровільна здача в полон

Військовослужбовець, який добровільно здався в полон за наявності можливості продовжувати бій,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.6.3. Підлив волі до перемоги

Військовослужбовець, який схилив іншого військовослужбовця:

- а) здати ворогові засоби ведення бою,
- б) ухилитися від виконання бойового наказу або
- в) здатися в полон,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.6.4. Сепаратні перемовини з ворогом

Військовослужбовець, який без наказу чи дозволу командира (начальника) вів перемовини з представником ворога,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Стаття 8.6.5. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні

Військовослужбовець, який під час перебування в полоні спричинив тяжку шкоду іншому військовополоненому з метою забезпечення поблажливого ставлення до себе з боку ворога,—

вчинив злочин 5 ступеня.

Книга дев'ята.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Розділ 9.1.

ГЕНОЦИД

Розділ 9.2.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ

Розділ 9.3.

ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ

Розділ 9.4.

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ

Розділ 9.5.

ЗЛОЧИНИ

ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

АВТОРСТВО

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Книга перша. ПРО КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

- Розділ 1.1. Вихідні положення (Баулін Ю.В., Хавронюк М.І.)
Розділ 1.2. Принципи Кримінального кодексу України (Хавронюк М.І., Баулін Ю.В.)
Розділ 1.3. Значення термінів Кримінального кодексу України (Хавронюк М.І.)
Розділ 1.4. Дія Кримінального кодексу України в часі, просторі і за колом осіб (Пономаренко Ю.А.)

Книга друга. ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

- Розділ 2.1. Кримінальне правопорушення. Склад кримінального правопорушення. Класифікація кримінальних правопорушень за їх тяжкістю (Хавронюк М.І., Гуторова Н.О.)
Розділ 2.2. Суб'єкт кримінального правопорушення (Бурдін В.М.)
Розділ 2.3. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (Навроцький В.О.)
Розділ 2.4. Незакінчений злочин (Хавронюк М.І.)
Розділ 2.5. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Причетність до кримінального правопорушення (Гуторова Н.О.)
Розділ 2.6. Множинність кримінальних правопорушень (Хавронюк М.І.)
Розділ 2.7. Обставини, що виключають протиправність діяння (Баулін Ю.В.)
Розділ 2.8. Кримінально-правова кваліфікація (Навроцький В.О.)

Книга третя. ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

- Розділ 3.1. Покарання (Пономаренко Ю.А.)
Розділ 3.2. Призначення покарання (Гуторова Н.О.)
Розділ 3.3. Звільнення від покарання (Горох О.П.)
Розділ 3.4. Пробація (Горох О.П.)
Розділ 3.5. Амністія та помилування (Горох О.П.)
Розділ 3.6. Засоби безпеки (Бурдін В.М., Хавронюк М.І.)
Розділ 3.7. Реституція та компенсація (Горох О.П.)
Розділ 3.8. Конфіскація майна та вилучення речі (Бурдін В.М., Хавронюк М.І.)
Розділ 3.9. Судимість (Навроцький В.О.)
Розділ 3.10. Особливості кримінально-правових засобів щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення у неповнолітньому або молодому віці (Навроцький В.О.)
Розділ 3.11. Кримінально-правові засоби щодо юридичної особи (Стрельцов Є.Л., Хавронюк М.І.)

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Книга четверта. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

- Розділ 4.1. Злочини проти життя людини (Стрельцов Є.Л., Гуторова Н.О.)
Розділ 4.2. Злочини проти здоров'я людини (Гуторова Н.О.)
Розділ 4.3. Злочини проти права людини на охорону здоров'я (Гуторова Н.О.)
Розділ 4.4. Злочини проти (ментальної та фізичної) безпеки людини (Гуторова Н.О.)
Розділ 4.5. Злочини проти волі і гідності людини (Хавронюк М.І.)
Розділ 4.6. Злочини проти статевої свободи, статевої недоторканості та статевої моральності (Пономаренко Ю.А.)
Розділ 4.7. Злочини та проступки проти сім'ї, дітей та вразливих осіб (Хавронюк М.І.)
Розділ 4.8. Злочини та проступки проти приватності (Хавронюк М.І.)
Розділ 4.9. Злочини та проступки проти соціально-економічних прав людини (Хавронюк М.І.)
Розділ 4.10. Злочини та проступки проти інших особистих прав людини (Хавронюк М.І.)
Розділ 4.11. Злочини та проступки проти виборчих прав громадян та референдумного права (Андрушко П.П., Хавронюк М.І.)
Розділ 4.12. Злочини та проступки проти рівноправності та інших політичних прав громадян (Андрушко П.П., Хавронюк М.І.)

Книга п'ята. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА

- Розділ 5.1. Злочини проти безпеки суспільства від діяльності злочинних організацій (Навроцький В.О.)
Розділ 5.2. Злочини проти безпеки суспільства від тероризму (Навроцький В.О.)
Розділ 5.3. Злочини проти безпеки об'єктів критичної інфраструктури та впливу небезпечних предметів (Навроцький В.О.)
Розділ 5.4. Злочини проти публічного здоров'я (Гуторова Н.О.)
Розділ 5.5. Злочини проти порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (Горох О.П.)
Розділ 5.6. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (Гуторова Н.О., Навроцький В.О.)
Розділ 5.7. Злочини проти екологічної безпеки (Пономаренко Ю.А.)
Розділ 5.8. Злочини проти порядку використання землі, її надр, повітря і вод (Пономаренко Ю.А.)

Розділ 5.9. Злочини проти рослинного і тваринного світу (Пonomаренко Ю.А.)
Розділ 5.10. Злочини проти публічного порядку (Навроцький В.О.)
Розділ 5.11. Злочини проти культурної спадщини (Навроцький В.О.)
Розділ 5.12. Злочини проти моральності (Навроцький В.О.)
Розділ 5.13. Злочини проти інформаційної безпеки (Горох О.П.)
Розділ 5.14. Злочини проти достовірності документів (Андрушко П.П., Хавронюк М.І.)

Книга шоста. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ФІНАНСІВ І ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розділ 6.1. Злочини проти власності (Стрельцов Є.Л.)
Розділ 6.2. Злочини проти інтелектуальної власності (Хавронюк М.І.)
Розділ 6.3. Злочини проти фінансової системи. «Відмивання» (легалізація) коштів та інші дії з майном, одержаним злочинним шляхом (Гуторова Н.О., Стрельцов Є.Л.)
Розділ 6.4. Злочини проти порядку господарювання (Гуторова Н.О., Стрельцов Є.Л.)
Розділ 6.5. Злочини проти інтересів споживачів (Гуторова Н.О., Стрельцов Є.Л.)

Книга сьома. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДЕРЖАВИ

Розділ 7.1. Злочини проти основ безпеки держави (Стрельцов Є.Л.)
Розділ 7.2. Злочини проти таємниці інформації, що належить державі (Хавронюк М.І.)
Розділ 7.3. Злочини проти безпеки державного кордону України та порядку перетинання межі тимчасово окупованої території України (Хавронюк М.І.)
Розділ 7.4. Злочини проти правосуддя (Баулін Ю.В.)
Розділ 7.5. Злочини проти сприяння правосуддю та діяльності органів правопорядку (Баулін Ю.В.)
Розділ 7.6. Злочини проти порядку виконання судового рішення (Баулін Ю.В.)
Розділ 7.7. Злочини проти публічної служби (Хавронюк М.І.)
Розділ 7.8. Злочини проти публічного управління та авторитету держави (Андрушко П.П., Хавронюк М.І.)
Розділ 7.9. Злочини проти призову, мобілізації та альтернативної служби (Хавронюк М.І.)

Книга восьма. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Розділ 8.1. Злочини та проступки проти порядку підлеглості та військової честі (Хавронюк М.І.)
Розділ 8.2. Злочини та проступки проти порядку проходження військової служби (Хавронюк М.І.)
Розділ 8.3. Злочини та проступки проти порядку користування військовим майном та експлуатації засобів ведення бою (Хавронюк М.І.)
Розділ 8.4. Злочини та проступки проти порядку несення спеціальних служб (Хавронюк М.І.)
Розділ 8.5. Злочини та проступки проти порядку здійснення повноважень військовими службовими особами (Хавронюк М.І.)
Розділ 8.6. Злочини проти порядку несення військової служби у воєнний час (Хавронюк М.І.)

Книга дев'ята. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Розділ 9.1. Геноцид (Хавронюк М.І.)
Розділ 9.2. Злочини проти людяності (Хавронюк М.І.)
Розділ 9.3. Злочин агресії (Хавронюк М.І.)
Розділ 9.4. Воєнні злочини (Хавронюк М.І.)
Розділ 9.5. Злочини проти міжнародного правопорядку

Усього – 74 розділи, у т.ч. 23 – Загальна частина, 51 – Особлива частина.